ZĨNAƆ YÃKƐAƆ
Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Láɛ beeá lá plaade pɔ́ Luku kɛ̃̀ɛ. Baona lá ɔ̃ a kɛ̃̀ sɛ̃́ia, Yesu kua dṹnia guu yã́ɔ ɔ̃ a ò a guu. Yesu taa luabɛ gbɛa (1.1-11) aà ì̃waɔ lí e wɛsì̃aàlɛ lɔo, ãma a kúńnɔ, asa aà Nisĩ̀na mɛ́ kú ń guu sa. Zĩ̀naɔ lápi guu ɔ̃ Yesu gãli daalɛa yã́ kúu, mɛ́ Yesu gi ku a ì̃waɔ guu, ì̃ ń gba gbãa.

Lua zĩ̀na Piɛɛ mɛ́ Yesu gãli dàalɛ Yudaɔ guu Yelusalɛũ, ɔ̃ Yesu yã́ ɔtà buipãleɔ guu Ãntiɔsi ń Kɔlɛnio ń Filipio Lua zĩ̀na Pɔlu sabai. Wà Pɔlu wɛ̃́lɛgɛa dasiɔ dàu wà sì̃u ń yã̀ì̃a pɔ́ Yesudeɔ lèɔ ń lá wà yã́piɔ gɔ̃̀gɔ̃ ń Lua Nisĩ̀na gbãao.

Luku bɛ̀bɛ ń Pɔluo aà wɛ̃́lɛgɛaeɔ guu à mɛ̀: Wa gɛa Masedoni sɔukɛ̀ gɔ̃̀ɔ (16.10-40). Ɔ à gɛ̀aànɔ Yelusalɛũ, gu pɔ́ wà Pɔlu kṹu (20.5-21.18), ɔ̃ bɔa Sezale à gɛ̀aànɔ e Loma, gu pɔ́ wa Pɔlu kũau wɛ̃̀ pla e wàɔ gɛ́ yã́kpalɛkɛiaànɔ (27-28).

Za a daalɛawa Luku yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ zɛkàlɛ à mɛ̀ (1.8).

Yesu gãli a daalɛ Yelusalɛũ Yesu taa luabɛ gbɛaɛ (1.1-8.3)

Wa Yesu baona kpa gupiiu Yuda bùsuu (8.4-12.25)

Wi baonapi kpa e à gɛ pɛò Lomadeɔ mɛɛwia Lomawa (13.1-28.31).

Yã́pi lia dṹniaa bɔ̀ Lua zĩ̀naɔ waasokɛaɔ guuɛ ń yã́ pɔ́ aa ò gbɛ̃́ɔnɛɔ. Baona pɔ́ Lua zĩ̀naɔ kpà

Yudaɔnɛ ń buipãleɔá Yesu yɑ̋ɛ ado. Lua Nisi̋na mɛ́ i̋ɔ gbɑ̋ka zi̋naɔnɛ an yã'oa ń ń yãkɛao guu.

Lua zi̋naɔ zi̋ pɔ́ Yesu dà a i̋waɔnɛ zɛbɔ̀, mɛ́ za gɔɔ bee Yesudeɔ lɛ́ zi̋pi kɛ, aalɛ Yesu Kilisi baona kpa gbɛ̋piiɛ e à gɛ pɛ dṹnia lɛ́wa.

Yesu taa luabɛ

1 Teofili, má ònɛ ma lá sɛ̋ia guu lá Yesu kɛ̀ ń yɑ̋ pɔ́ a
dànɛ́ɔ píi za a daalɛgɔɔ* 2 e gɔɔ pɔ́ à yãdi̋lɛ a zi̋naɔnɛ
ń Lua Nisi̋na gbãao, ɔ̃ Lua aà sɛ̀ tàò a ki̋i. 3 Asa aà
gaa gbɛa à azi̋a ɔ̀lɔnɛ́, ɔ̃ aa dɔ̃̀ seasai a bɛ̋ɛ. A azi̋a
ɔ̀lɔnɛ́ e gɔɔ bla, à kpala pɔ́ bɔ̀ Lua ki̋i yã'ònɛ́. 4 Kɛ́ aa
kãaaa, ɔ̃ a ònɛ́: A̋su bɔ Yelusalɛũo. A̋ɔ lɛ́ pɔ́ ma Mae
gbɛ̋̀ɛ́ dɑ̋ lá ma a yã'òɛ́wa.† 5 Asa Zãa gbɛ̋ɔ da'ilɛkɛ̀ ń
íoɛ, ãma gɔɔplanaɛa má á da'ilɛkɛ ń Lua Nisi̋nao.‡
6 Lá aa kãaaa màa, ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Dii, gɔɔ bee ɔ̃
ńyɔ̃ Isailiɔ kpala vua? 7 A wèmá à mɛ̀: A̋ a zɛ́ vi̋ àɔ a
gɔɔ ge zaa pɔ́ ma Mae di̋lɛ ń azi̋a ikoo dɔ̃o. 8 Tó Lua
Nisi̋na di̋ɛ́, á gbãa'e, íɔ dɛ ma seeladeɔ§ ũ Yelusalɛũ
ń Yude bùsu gupiio ń Samali bùsuo e à gɛ pɛ dṹnia
lɛ́wa. 9 Yɑ̋ bee oa gbɛa Lua aà sɛ̀ ń wáa e à gɛ̀ sɑ̃̀sã
ń wɛ́wa luabɛpuanau.* 10 Aà taa guu, lá an wɛ́ pɛ́
luabɛwa, gbɛ̃ɔn plaeɔ bɔ̀ mɔ̀ zɛ̀ ń saɛ pɔkasa puaɔ
daa. 11 Aa mɛ̀: Galile bùsudeɔ, àkɛa á zɛa álɛ luabɛ
gwai? Yesu pɔ́ Lua aà bɔ̀ á guu à tàò a ki̋ipi, a ɛa mɔ́,
lá á è àlɛ tá weɛwa.

Yudasi gɛ̃ɛ dilɛa

* **1:1** Luk 1.1-4 † **1:4** Luk 24.49 ‡ **1:5** Luk 3.16 § **1:8** Mat 28.19, Maa 16.15, Luk 24.47-48 * **1:9** Luk 24.50-51

12 Ɔ aa pi̋la Kùkpɛ si̋si̋wa aa sù Yelusalɛũ. Si̋si̋pi
zã̀ ń Yelusalɛũo lán kiloo do taawaɛ. 13 Kɛ́ aa kà,
ɔ̃ aa gɛ̃̀ kpɛdiakɔ̃a musu guu, gu pɔ́ aa kuu yãa.
Piɛɛ ku we ń Zãao ń Zaakio ń A̋ndeleeo ń Filipio ń
Tomaao ń Batelemiio ń Matieeo ń Alafe nɛ́ Zaakio
ń Simɔɔ Gínzi̋aoo ń Zaaki nɛ́ Yudasio.[†] 14 Ampii aa
ńzi̋a kpà wabikɛawa ń lɛdoũo ń Maliama Yesu dao
ń Yesupi dãunaɔ ń nɔɛ ki̋niɔ.

15 Gɔɔ bee Piɛɛ fɛ̀lɛ zɛ̀ a gbɛ̃́ pɔ́ aa kà gbɛ̃ɔn basoolo
taawaɔ guu à mɛ̀: 16 Gbɛ̃́ɔ, yã́ pɔ́ Davidi ò ń Lua
Nisi̋na gbãao Yudasi pɔ́ dɔ̀aa gbɛ̃́ pɔ́ aa Yesu kũ̀ɔnɛ
musu, bee kũ̀ɛ̀, ɔ̃ à kɛ̀ mà̀a. 17 A dɛ wá gbɛ̃do ũ
yãaɛ, aà baa kú wá zi̋ɛ bee guu. 18 A̋ tɔɔlɛ lù ń ɔ̃a
pɔ́ a è a vãikɛa musuo, ɔ̃ à sɛ̀ à pũ̀na, aà nɔnaɔ bɔ̀lɛ
píi. 19 Yelusalɛũdeɔ píi yã́pi mà, ɔ̃ aa tɔkpà gupiɛ
Akɛdama ń ń bui yã́o. Bee mɛ̀ Gbɛ̃dɛna tɔɔlɛ.[‡] 20 Wà
aà yã'ò Soũ lá guu wà mɛ̀:
Aà bɛ a gɔ̃ uazi̋ ũɛ,
gbɛ̃e aɔ ku a guu lɔo.[§]
Wa ò lɔ:
Sema gbɛ̃pãle zɔ̃lɛ aà gbɛu.[*]
21-22 Ayãmɛto gbɛ̃́ pɔ́ aai̋ɔ tɛ́wázi gɔɔ pɔ́ wá sãnu ń
Dii Yesuo za Zãa gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛgɔɔ e gɔɔ pɔ́ Lua aà
bɔ̀ wá guuɔ, wà ń gbɛ̃do sɛ aàɔ dɛ aà vua seelade
ũwanɔ. 23 Ɔ wà gbɛ̃ɔn plaɔ sɛ̀, Yosɛfu pɔ́ wi̋ mɛɛ̀
Baasaba, wi̋ oɛ̀ lɔ Yusitu, ń Matiasio. 24 Ɔ aa wabikɛ̀
aa mɛ̀: Dii, ń gbɛ̃́pii nɔ̀sɛ dɔ̃. Gbɛ̃ɔn plaɛɔ guu gbɛ̃́ pɔ́
ń sɛ̀ ɔlɔwɛ̃ɛ, 25 kɛ́ aà bàa àɔ kú ń wá zi̋naɔ zi̋ɛ bee guu
yã́i, zi̋ pɔ́ Yudasi bɔ̀u à gɛ̀ gu pɔ́ kɔ̃si̋anɔ guu. 26 Ɔ aa

† **1:13** Luk 6.14-16 ‡ **1:19** Mat 27.3-8 § **1:20** Soũ 69.26 * **1:20** Soũ 109.8

tɛ́lɛpà gbɛ̃ɔn plapiɔ yã́ musu. Matiasi tɛ́lɛblè, ɔ̃ aa
aà dà zi̋na gbɛ̃ɔn kuɛdoɔ guu.

2

Lua Nisi̋na mɔa

1 Kɛ́ Pãteko* dikpɛgɔɔ kà, aa ku gudoũ ḿpii.
2 Kã́ndo aa kɔ̃fi̋ mà à bɔ̀ luabɛ lán zàa'i̋an gbãawa, ɔ̃
à kpɛ́ pɔ́ aa zɔ̏lɛu wà̏. 3 Aa pɔ́ è lán tɛ́lɛpiɔnaɔwa, aa
fà̏aa nàna ń baade miwa. 4 Lua Nisi̋na di̋nɛ́ ḿpii, ɔ̃
aa nà yãebui'oawa lá Nisi̋napi dànɛ́ aa owa.
5 Yudaeɔ ku Yelusalɛũ we, luayãmana pɔ́ aa bɔ̀
dṹnia bùsu píi guuɔ ũ. 6 Kɛ́ aa ń zɔapi mà, aa
kà̏aańzi dasidasi, ɔ̃ aa bílikɛ̀, kɛ́ aa mà aalɛ ń baade
píi buiyã'ò. 7 Yã́pi ń kṹ gbãa à bɔ̀ ń saɛ aa mɛ̀:
Yã'onapiɔá Galiledeɔnɛ píio lò? 8 Akɛa wá mà aalɛ
wá baade buiyã'òi? 9 Paatiɔ ń Mɛdɛɔ ń Elaũɔn wá
ũ ń gbɛ̃́ pɔ́ kú Mɛsɔpɔtamiɔ ń Yudeo ń Kapadosio ń
Pɔ̃ntuo ń Azio 10 ń Filizio ń Pãmfilio ń Egipio ń Libii
bùsu pɔ́ kú Silɛni saɛo ń gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ Lomaɔ. 11 Yudaɔ ń
gbɛ̃́ pɔ́ aa ń zɛ́ sɛ̀ɔn wá ũ ń Kɛlɛtiɔ ń Laalubuɔ, ɔ̃ wá
mà, aalɛ Lua yãbɔnsaɛkɛaɔ o ń wá baade buiyãɔ.
12 Yã́pi ń kṹ gbãa, aa bílikɛ̀, aalɛ kɔ̃ lala aa mɛ̀: Yã́pi
dɛ kpelewan wei? 13 Gbɛ̃eɔ sɔ̃ aalɛ ń láanikɛ aa mɛ̀:
I mɛ́ ń kã́.

Piɛɛ waasokɛa

14 Ɔ Piɛɛ fɛ̀lɛ zɛ̀ ń a gbɛ̃́ ki̋ni gbɛ̃ɔn kuɛdoɔ, à yã'ò
gbã́ugbãu à mɛ̀: A Yudaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ kú Yelusalɛũɔ píi,
tó á ye yã́pi dɔ̃, à swã́kpa ma yái. 15 I i gbɛ̃́piɔ kã lá

* **2:1** Lev 23.15-16

álɛ ewao, asa kɔɔ mɔ̀ kɛ̃okwiɛ. 16 A̋nabi Yoɛli dɔ̀aa
yɛ̋ɛ bee ò à mɛ̀:
17 Lua mɛ̀ gɔɔgbɛzãzi̋
má a Nisi̋na pisi gbɛ̃́piiɛ,
á nɛgɔ̃ɛɔ ń á nɛnɔɛɔ i ãnabikɛkɛ,
á ɛ̀waasoɔ i wɛ́pungu'e,
á maezɔ̃ɔɔ i yɔ̃́ɔ e iu.
18 Gɔɔbeezi̋ má a Nisi̋na pisi
ma zɔ̀blenaɔnɛ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ píi
aai ãnabikɛkɛ.
19 Má seelaɔ kɛ musu,
má yãbɔnsaɛɔ kɛ dṹniau,
au ń tɛ́o ń tɛluo aɔ ku.
20 I̋atɛ̃ a siakũ,
mɔvua a tã lán auwa
e Dii mɔgɔɔ zɔ̃ɔ gawide àɔ mɔ́,
21 Dii si̋sinaɔ i bɔ píi.†
22 Isailiɔ, à yɛ̋ɛ bee ma. Lá á dɔ̃ ázi̋awa, Lua
tò a Yesu Nazalɛti dɛa a gbɛ̃́ ũ seela è dabudabuɔ
ń yãbɔnsaɛ pɔ́ a tò Yesupi kɛ̀ á guuɔ yãi. 23 Lua
zɛ̀ò a pɔeã ń a dɔ̃ao guu kɛ́ wà aà kpáwá, ɔ̃ á tò
luayãdɔ̃nsaiɔ aà pàliwa aa aà dɛ̀.‡ 24 Ɔ Lua ga ba
pòlowà à aà vù,§ asa a zɛ́ kú kɛ́ ga fɔ̃ àɔ aà kũao.
25 Asa Davidi aà yã'ò à mɛ̀:
Miɔ Dii e ma wɛ́u gɔɔpii,
lá a ku ma ɔplaai, má kpaguao.
26 A yãi ma pɔ i̋ɔ na,
ma nɔ̀sɛ i̋ɔ yáalɔ,
ma wɛ́ dɔi baa ma mɛ aɔ ku aafiaɛ,
27 asa ńyɔ̃ ma to miauo,

---

† **2:21** Yoɛ 3.1-5 ‡ **2:23** Luk 23.33 § **2:24** Luk 24.6

ńyɔ̃ wei n gbɛ̃́ pɔ́ a kua adoa yaikɛo.
28 N ma ka wɛ̃ni zɛ́wa,
n ki̋i pɔna i̋ɔ pɛɛau.*
29 Ma gbɛ̃́ɔ, má fɔ̃ wá dezi káau Davidi yã'oɛ́
wásawasa. A̋ gà, wà aà vi̋̀, aà mia ku wɛ̃́lɛu la e ń a
gbão. 30 Aà ãnabikɛ guu a dɔ̃̀ kɛ́ Lua lɛgbɛ̃̀ɛ à mɛ̀ á a
buie kpa a kpalau.† 31 Ɔ Davidi dɔ̀aa Mɛsii vua yã'ò
à mɛ̀:
Lua a aà to miauo,
a wei aà mɛ yaikɛo.
32 Yesupi ɔ̃ Lua aà bɔ̀ gau. A seeladeɔn wá ũ wápii.
33 Zɔ̃lɛa a Mae Lua ɔplaai à aà Nisi̋na pɔ́ à a lɛgbɛ̃̀wɛ̃ɛ
èwà, ɔ̃ a pi̋siwɛ̃ɛ. Yã́ pɔ́ álɛ e mɛ́ álɛ ma tiaɛ bee bɔ̀
weɛ. 34 Asa i kɛ Davidi mɛ́ fɛ̀lɛ gɛ̀ luabɛo, à mɛ̀:
Dii ò ma Diiɛ aà zɔ̃lɛ a ɔplaai
35 e aà aà ibɛɛɔ kɛɛ̀ aà gbadibɔ ũ.‡
36 Isailiɔ, àɔ dɔ̃ sã́asã kɛ́ Yesu pɔ́ a aà pàliwa ɔ̃ Lua
aà di̋̀lɛ Dii ũ, Mɛsii ũ.
37 Kɛ́ aa yã́pi mà, à ń sɔ̃ zɔ̃̀, ɔ̃ aa Piɛɛ ń zi̋na ki̋niɔ
là aa mɛ̀: Gbɛ̃́ɔ, wá sɛ́ kpelewa ni? 38 Ɔ Piɛɛ ònɛ́: A̋
baade nɔ̀sɛlilɛ, i̋ da'ilɛkɛ ń Yesu Kilisi tɔ́o, á duuna i
kɛ̃́wá, Lua i á gba a Nisi̋na. 39 Asa lɛ́ pɔ́ Lua gbɛ̃̀pi dɛ
á pɔ́ ũɛ ń á nɛ́ɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ kú zã̀ɔ, gbɛ̃́ pɔ́ Dii wá Lua a
ń sɛ́piɔ píi. 40 A yãpãleɔ ònɛ́ dasi, à nàɛmá à mɛ̀: A̋
ázi̋a bɔ gbãgbɛ̃ vãiɛ beeɔ guu. 41 Ɔ gbɛ̃́ pɔ́ aa aà yã́
si̋ɔ da'ilɛkɛ̀. Zi̋beezi̋ ɔ̃ wà kã̀fi̋ ń guu gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ àaɔ̃ (3.000).

Yesu nɑ́aikɛnaɔ kua ń kɔ̃o

---

* **2:28** Soũ 16.8-11 † **2:30** Soũ 132.11, 2Sam 7.12-13 ‡ **2:35** Soũ 110.1

42 Aa laaidɔ̀ zi̍naɔ yãdaanɛ́wa ń gbɛ̃kɛkɛakɔ̃ɛo ń
Dii blɛbleao ń wabikɛao. 43 Zi̍napiɔ lɛ́ dabudabuɔ
ń yãbɔnsaɛɔ kɛ, ɔ̃ vi̍a gbɛ̃́pii kṹ. 44 Dii náaikɛnaɔ píi
gãli doũ. An pɔvi̍a dɛ ampii pɔ́ ũɛ. 45 Tó aa ń pɔvi̍aɔ
yi̍a, aai̍ a ɔ̃a kpakɔ̃wa lá gbɛ̃́ a bɔɔlɛ vi̍wa. 46 Lá gu
lɛ́ dɔ aai̍ɔ kɔ̃ kãaa Lua ua ń lɛdoũo, aai̍ɔ Dii blɛ ble
kɔ̃ bɛ, aai̍ɔ pɔble ń pɔnao ń nɔ̀sɛmɛndoo. 47 Aai̍ɔ
Lua táasilɛ mɛ́ aai̍ɔ na ń gbɛ̃́piio. Dii i̍ɔ gbɛ̃́ pɔ́ álɛ
ń suabaɔ kɑ̃́fi̍ ń guu lá gu lɛ́ dɔ.

3

Gɔ̃ɛ ɛɛ gbɑ̃́gbɑ̃a

1 Gɔɔewa Piɛɛ ń Zãao gɛ̀ Lua ua i̍atɛ̃ auapilaa
lousisigɔɔ. 2 Gɔ̃ɛe ku we, wà aà i̍ ɛɛ ũɛ. Lá gu lɛ́ dɔ wi̍
aà sɛ mɔ dilɛ Lua ua bɔlɛ pɔ́ wi̍ mɛ Bɔlɛ Kɛfɛnau, ɔ̃ i̍ɔ
baakɛ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ gɛ̃ uapiuɔwa. 3 Kɛ́ à Piɛɛ ń Zãao è,
aalɛ mɔ́ gɛ̃i Lua ua, ɔ̃ à baakɛ̀má. 4 Aa wɛpɛ̀wà, ɔ̃ Piɛɛ
mɛ̀: Wá gwa. 5 Ɔ à wɛbi̍imá, àlɛ ń gba dɑ̃́. 6 Ɔ Piɛɛ ɔ̀ɛ̀:
Má ɔ̃a vi̍o, ãma pɔ́ pɔ́ má vi̍ má n gba. N Yesu Kilisi
Nazalɛti tɔ́o, fɛlɛ táa'o. 7 Ɔ Piɛɛ aà kṹ a ɔplaawa, à aà
fɛ̀lɛ zɛ̀. Wegɔ̃ɔ aà gbálaɔ ń aà gbakũpɛɛki̍iɔ gbãakṹ.
8 A vi̍̀ zɛ̀, ɔ̃ à nà táa'oawa. A gɛ̃̀ńnɔ Lua ua, àlɛ táa'o,
àlɛ vi̍vi̍, àlɛ Lua sáaukpa. 9 Gbɛ̃́pii aà è, àlɛ táa'o, àlɛ
Lua sáaukpa. 10 Kɛ́ aa aà dɔ̃̀ baakɛna pɔ́ i̍ɔ zɔ̃lɛ Lua
ua Bɔlɛ Kɛfɛnau ũ, ɔ̃ yɑ̃́ pɔ́ wa kɛ̀ɛ̀pi ń kṹ gbãa, à bɔ̀
ń saɛ. 11 Lá à nà Piɛɛ ń Zãaowa gu pɔ́ wi̍ mɛ Salomɔɔ
Bilandaau, ɔ̃ gbɛ̃́pii lɛ́ gɛ̃ ń ki̍́i, asa yɑ̃́pi bɔ̀ ń saɛɛ.
12 Kɛ́ Piɛɛ gbɛ̃́ɔ è, a ɔ̀nɛ́: Isailiɔ, bɔ́yãi yɑ̃́pi bɔ̀ á
saɛi? Bɔ́yãi a wɛfi̍̀wá màai? Ɑ̃lɛ e wázi̍a gbãa ge
wá ma Ayãmɛto gbɛ̃́ɛ bee táa'ɔ̀e? 13 Wá dezi káauɔ

Ablahaũ ń Izaakio ń Yakɔbuo Lua* gwea kpà a
zỉkɛna Yesuwa. Ápiɔ sɔ̃ a aà kpà gbãadeɔwa, a bɔ
aà kpɛ Pilati pɔ́ zɛ̀ ń aà gbaɛao aɛ. 14 A bɔ gbɛ̃maa pɔ́
a kua adoapi kpɛ, ɔ̃ a wabikɛ̀ Pilatiwa aà gbɛ̃dɛnae
kɛ̃́ɛ́.† 15 A wɛ̃niki dɛ̀, ɔ̃ Lua aà bɔ̀ gau. A seeladeɔn
wá ũ. 16 Yesu náaikɛa mɛ́ tò gɔ̃ɛ pɔ́ á aà dɔ̃ mɛ́ álɛ aà
gwaɛ bee gbã̀gbã Yesupi tɔ́ gbãa yã́i. Yesu náaikɛa
mɛ́ aà gbà aafia ápii wáa. 17 Tia ma gbɛ̃́ɔ, má dɔ̃
kɛ́ ápiɔ ń á gbãadeɔ yã́ pɔ́ á kɛ̀ á wɛ́sia yã́ɛ. 18 Lua
dɔ̀aa dà ãnabiɔnɛ, ɔ̃ aa ò ḿpii Mɛsii a taasikɛ, ɔ̃ à kɛ̀
màa. 19 Ayãmɛto à nɔ̀sɛlilɛ, ỉ zɛ ń Luao, á duuna i
wolowá, 20 kɛ́ à mɔ́ɛ́ ń dɛ̀ɛpoogɔɔo, i Yesu pɔ́ à dɔ̀aa
dỉ̀lɛɛ́ Mɛsii ũpi zỉwá. 21 Sema aàɔ ku musu gỉa e gɔɔ
pɔ́ Lua a pɔ́pii kɛkɛ dafu, lá a dà a ãnabiɔnɛ aa ò
za káauwa. 22 Mɔizi mɛ̀ Dii á Lua a á gbɛ̃e sɛ ãnabi
ũ láawa. Â yã́ pɔ́ a oɛ́ ma píi. 23 Gbɛ̃́ pɔ́ i ãnabipi
yãmao, Lua a ade bɔ á guu à dɛɛ.‡ 24 Ãnabi pɔ́ aa
Lua yã'ò sɛa za Samuɛliwaɔ píi gɔɔɛ bee baokpà.§
25 Yã́ pɔ́ ãnabipiɔ ò ń Lua bàa pɔ́ kú ń á dezi káauɔo
gɔ̃̀ á pɔ́ ũ, lá a ò Ablahaũɛwa à mɛ̀ á báaada dṹnia
bui píigu aà bui sabai.* 26 Beewa Lua tò a zỉkɛnapi
bɔ̀ mɔ̀wá, à aà zỉ̀wá gỉa aà báaadaágu, kɛ́ á baade
mikɛ̃ a yãvãikɛaɔwa.

4

Yã́kpalɛkɛa ń Piɛɛo ń Zãao

1 Kɛ́ Piɛɛ ń Zãao lɛ́ yã'o gbɛ̃́ɔnɛ, sa'onaɔ ń Lua ua
dɔ̃̀anaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔo ń Saduseɔ gɛ̀ńzi. 2 An pɔ pà, kɛ́ aalɛ

---

* **3:13** Bɔa 3.15 † **3:14** Luk 23.13-23 ‡ **3:23** Iko 18.18-19
§ **3:24** 2Sam 7.12-16 * **3:25** Daa 22.18

gɛɔ vua yãda gbɛ̃́ɔnɛ aalɛ Yesu vua kpàwakɛ yã́i. 3 Ɔ
aa ń kṹ aa ń dá kpɛ́u e gu dɔ, asa oosi kɛ̀ kɔ̀ɛ. 4 Ã́ma
gbɛ̃́ pɔ́ ń yãmà aa Yesu náaikɛ̀ɔ dasi e an gɔ̃ɛɔ dasikũ̀
à kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔo (5.000) taawa.

5 Kɛ́ a gu dɔ̀, Yuda gbãadeɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔ kã̀aa Yelusalɛũ. 6 Sa'onkia Anasi ku
we ń Kaaifao ń Zãao ń Alɛsãndao ń gbɛ̃́ pɔ́ aa dɛ
sa'onkiapi daɛ ũɔ píi. 7 Wà mɔ̀ ń Piɛɛo ń Zãao
gbãadepiɔ aɛ, ɔ̃ wà ń lá: Bɔ́ gbãa ge de tɔ́ a bee kɛ̀ɔ̀i?
8 Ɔ Lua Nisi̋na dɛ̀dɛ Piɛɛwa, a ɔ̀nɛ́ à mɛ̀: Ã́ gbãadeɔ ń
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ, 9 lá álɛ wá lala gbã maa pɔ́ wá kɛ̀ kɔ̃̀ɔɛ, lá wá
kɛ̀ à gbã̀gbã yã́i, 10 á Isailiɔ ápii, àɔ dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ zɛa
á aɛɛ bee aafia’è ń Yesu Kilisi Nazalɛti pɔ́ á pàliwa
Lua aà bɔ̀ gau tɔ́oɛ. 11 Beewa
gbɛ pɔ́ á ɛ̃bonaɔ a pãkpài
mɛ́ gɔ̃̀ gbɛɔ mide ũ.*
12 Gbɛ̃pãle ku à gbɛ̃́ɔ suabao, asa dṹnia guu píi Lua
i gbɛ̃e dilɛ gbɛ̃nazi̋naɔnɛ à ń suabao, sema aàpi.

13 Kɛ́ aa è vi̋a i Piɛɛ ń Zãao kũo, mɛ́ aa ń dɔ̃ zɔ̃ɛ
ladɔ̃nsaiɔ ũ, à bɔ̀ ń saɛ, ɔ̃ aa ń kua ń Yesuo yã́ dɔ̃̀
sa. 14 Lá aa gbɛ̃́ pɔ́ gbã̀gbãpi è zɛa ń saɛ, aai e yãe
zãsi̋máo, 15 ɔ̃ aa ɔ̀nɛ́ aa bɔlɛ. Aa lɛkpàai̋ 16 aa mɛ̀:
Wá sɛ́ ń gbɛ̃́piɔ kpelewa ni? Asa Yelusalɛũdeɔ dɔ̃ píi
kɛ́ aa dabudabu zɔ̃ɔ kɛ̀, wá fɔ̃ gi beeio. 17 Kɛ́ yã́pi
su ligua dɛ kɛ́ao, wà gíné pãsi̋pãsi̋ aasu yã'o gbɛ̃eɛ
ń tɔ́pio lɔo. 18 Ɔ aa ń sisi, aa gi̋nɛ́ fi̋afi̋a aa yã'o ge
aa yãdanɛ́ ń Yesu tɔ́o. 19 Ɔ Piɛɛ ń Zãao wèmá aa mɛ̀:
Ȁ gwa ázi̋awa à gwa. Ã́ yã́ wà maa, ge Lua pɔ́ɛ? A
kpele mɛ́ maa Luaɛi? 20 Asa wá fɔ̃ gí yã́ pɔ́ wá mà mɛ́

* **4:11** Soũ 118.22

wá è oio. 21 Gbãadeɔ ɛ̀a vi̋adàdańzi, ɔ̃ aa ń gbáɛ. Aai
i̋adaama zɛ́ eo dasi yã́i, asa gbɛ̃́pii lɛ́ Lua sáaukpa
yã́ pɔ́ kɛ̀pi yã́iɛ. 22 Gbɛ̃́ pɔ́ aa gbã́gbãa dabudabu bee
kɛ̀ɛ̀ zi dɛ wɛ̃̀ blaa.

Gãlideɔ nɔ̀sɛdoũkɛa ń kɔ̃o

23 Kɛ́ wà ń gbáɛ, ɔ̃ aa tà ń gbɛ̃́ɔ kĩ́i, aa ònɛ́ lá
sa'onkiaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ ònɛ́. 24 Kɛ́ aa mà, aa wiilɛ̀
Luawa ń làasoo doũo aa mɛ̀: Dii, ḿmɛ n musu kɛ̀ ń
tɔɔlɛo ń ísiao ń pɔ́ pɔ́ kú ń guuɔ píi.† 25 Ń dà ń zi̋kɛna
wá dezi Davidiɛ ń n Nisi̋na gbãao, ɔ̃ à mɛ̀:
Bɔ́yãi bui ń buio lɛ́ zɔakai?
Bɔ́yãi wàlɛ lɛ́ pã kpaai̋i?
26 Dṹnia kíaɔ lɛ́ zi̋ sɔukɛ,
kpalablenaɔ lɛ́ kãaa Diizi
ń Mɛsii pɔ́ a kpào.‡
27 Si̋anaɛ, Elodi ń Pɔ̃nsi Pilatio kȁaa wɛ̃́lɛɛ beeu
ń Isailiɔ ń buipãleɔ n zi̋kɛna pɔ́ a kua adoa Yesu
pɔ́ ń kpàpizi.§ 28 Aa kɛ̀ lá n dɔaa n zɛò n gbãa
ń n pɔeãowa. 29 Tiasa Dii, yãpãsi̋ pɔ́ aa ò ma
we. Wápi n zɔ̀blenaɔ, wá gba lɛ́ wà n yã'o ń sɔ̃o
dilɛa. 30 Ɔdauwá wà gbɛ̃́ɔ gbã́gbã wà dabudabuɔ ń
yãbɔnsaɛɔ kɛ ń n zi̋kɛna Yesu pɔ́ a kua adoa tɔ́o.
31 Kɛ́ aa wabikɛ̀ aa làa, gu pɔ́ aa kãaaau lùalua,
Lua Nisi̋na dɛ̀dɛmá ḿpii, ɔ̃ aa gɛ̀ lɛ́ Lua yã'onɛ́ ń sɔ̃o
dilɛa.
32 Yesu náaikɛnaɔ gãli làasoo doũ vi̋ ń lɛdoũo. An
gbɛ̃e lí mɛ a pɔvi̋aɔá a pɔ́ɛ adoo. An pɔ́piiá ampii
pɔ́ɛ. 33 Zi̋naɔ lɛ́ Dii Yesu bɔa gau yã'o gbɛ̃́ɔnɛ ń iko
zɔ̃ɔo. Ampii aa na ń gbɛ̃́ɔ maamaa. 34 Gbɛ̃e pɔe
taasi vi̋ ń guuo, asa gbɛ̃́ pɔ́ aa bú vi̋ɔ ge kpɛ́ɔ aai̋ yía

† **4:24** Bɔa 24.11 Soũ 146.6 ‡ **4:26** Soũ 2.1-2 § **4:27** Luk 23.1, 7-11

aa mɔ́ ń a ɔ̃ao, 35 aa kpa zi̋naɔwaɛ, ɔ̃ wi̋ ɔ̃api kpa
baadewa, lá a a bɔɔlɛ vi̋wa. 36 Levii bui Yosɛfu pɔ́
bɔ̀ Sipi bùsuu kú ń guu. Zi̋naɔ tɔkpàɛ̀ Baanaba. Bee
mɛ̀ nɔ̀sɛninina. 37 A̋ a bú lɛɛ do yi̋a, ɔ̃ à mɔ̀ a ɔ̃a kpà
zi̋naɔwa.

5

A̋nania ń Safilao

1 Gɔ̃ɛ pɔ́ wi̋ mɛ A̋nania ku lɔ ń a na Safilao. A̋ a
tɔɔlɛ yi̋a, 2 à a ɔ̃a ki̋ni kuluyè ń a na dɔ̃ao, ɔ̃ à gɛ̀ a
ki̋ni kpà zi̋naɔwa. 3 Ɔ Piɛɛ ɔ̀ɛ̀: A̋nania, bɔ́yãi ń tò
Setãu dɔ̀aanɛ màa, n n tɔɔlɛ ɔ̃a ki̋ni kuluyè, ɔ̃ n ɛɛtò
Lua Nisi̋naɛi? 4 Gɔɔ pɔ́ ni tɔɔlɛpi yi̋ao, n pɔ́ nolo? Kɛ́
ń yi̋a sɔ̃, lá ń yei, ńyɔ̃ kɛ ń a ɔ̃aoo lé? A̋kɛa n yá̋ bee
kɛa làasookɛ̀i? I kɛ gbɛ̃nazi̋na n ɛɛtɔ̀ɛ̀o, Lua ń tɔ̀ɛ̀.
5 Kɛ́ A̋nania yá̋pi mà, à lɛ̀lɛ à gà. Ɔ vi̋a gbɛ́̃ pɔ́ yá̋pi
màɔ kù̋ maamaa. 6 Ɛwaasoɔ gɛ̀̃ aa zwãa kùaàla, ɔ̃
aa aà sɛ̀ gɛ vi̋.

7 Kɛ́ à kà lɛɛlu àaɔ̃ taawa, yãemasai aà na mɔ̀ gɛ̀̃.
8 Ɔ Piɛɛ aà là à mɛ̀: Omɛɛ, a tɔɔlɛpi yi̋a kɛ́wa yà̋?
A wèwà à mɛ̀: Ao, màaɛ. 9 Ɔ Piɛɛ ɔ̀ɛ̀: Bɔ́yãi a Lua
Nisi̋na lɛ̀ á gwài? Gbɛ́̃ pɔ́ aa n zá̋ vi̋ɔ ku kpɛɛlɛ, aa n
sɛ bɔnnɔ sɔ̃. 10 Wegɔ̃ɔ à lɛ̀lɛ aà aɛ à gà. Kɛ́ ɛ̀waasoɔ gɛ̀̃,
aa è à gà, ɔ̃ aa aà sɛ̀ gɛ vi̋ aà zá̋ saɛ. 11 Ɔ vi̋a Yesudeɔ
kù̋ maamaa ḿpii ń gbɛ́̃ pɔ́ yá̋pi màɔ píi.

12 Zi̋naɔ lɛ́ dabudabu ń yãbɔnsaɛɔ kɛ gbɛ́̃ɔ guu
dasi. Ampii aai̋ kɔ̃kãaakɛ sãnu Salomɔɔ Bilandaau.
13 Gbɛ̃pãleɔ lí we nàmáo, ãma gbɛ́̃pii i̋ ń tɔnasiɛ,
14 mɛ́ bíla pɔ́ lɛ́ Dii Yesu náaikɛɔ, gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ píi, aai̋ɔ
ká ń guu. 15 Ɔ wà gyãeɔ sɛ̀lɛ ń wúlɛbɔɔ ń mákɛlɛɔ wà
ń kálɛ zɛ́u, kɛ́ tó Piɛɛ lɛ́ gɛ̃, aà nisi̋na e da ń gbɛ̃eɔla.

16 Bíla bɔ̀ wɛ̃́lɛ pɔ́ kú Yelusalɛũ saɛɔ aa mɔ̀ ń gyãeɔ ń
gbɛ̃́ pɔ́ tã́a lɛ́ i̍adamáɔ, ɔ̃ aa gbã̀gbã píi.

Wɛ́tɛ̃a mɔa zi̍naɔnɛ

17 Ɔ sa'onkia ń Saduse gãlide pɔ́ dɛ aà gbɛ̃́ ũɔ wɛdɔ̀
zi̍naɔnɛ aa fɛ̀lɛńnɔ, 18 aa ń kũkũ aa ń ká kpɛ́u, 19 ɔ̃
Dii malaikae mɔ̀ kpɛ́pi zɛ́ wɛ̃̀nɛ́ gwãasi̍na, à ń bɔ́lɛ à
mɛ̀: 20 A gɛ àɔ ku Lua ua, í wɛ̃ni dafupi yã'o gbɛ̃́piiɛ.
21 Zi̍naɔ yã́pi mà, ɔ̃ aa gɛ̀ Lua ua kɔɔkɔɔ, aalɛ yãdanɛ́.
Kɛ́ sa'onkia ń a gbɛ̃́ɔ fɛ̀lɛ, aa Isaili gbãadeɔ ń ń
gbɛ̃zɔ̃ɔ kã̀aa, ɔ̃ aa dɔaiɔ zi̍̀ aa gɛ zi̍naɔ bɔlɛ kpɛ́u aa
mɔ́ńnɔ. 22 Kɛ́ dɔaipiɔ kà we, aai ń e kpɛ́uo. Ɔ aa ɛ̀a gɛ
ònɛ́ 23 aa mɛ̀: Kɛ́ wa ka kpɛ́pi ki̍́i, wá lè gbaɔ tataaɛ
gíũgiũ, mɛ́ a dɔ̃̀anaɔ ku kpɛɛlɛ, ãma kɛ́ wá wɛ̃̀, wi
gbɛ̃e euo. 24 Kɛ́ Lua ua dɔ̃̀anaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ń sa'onkiaɔ
yã́pi mà, aa bílikɛ̀ yã́ pɔ́ zi̍naɔ lèwa. 25 Ɔ gbɛ̃e mɔ
ònɛ́: A ma! Gbɛ̃́ pɔ́ a ń ká kpɛ́uɔ ku Lua ua, aalɛ
yãdanɛ́. 26 Ɔ Lua ua dɔ̃̀anaɔ ń ń gbɛ̃zɔ̃ɔo gɛ̀ ń kũkũ
aa sùńnɔ yãkelesai, asa aalɛ vi̍akɛ gbɛ̃́ɔnɛ, kɛ́ wà su
wà ń pápa ń gbɛo yã́iɛ.
27 Kɛ́ aa sùńnɔ, aa ń zɛ́ gbãadeɔ aɛ, ɔ̃ sa'onkia
yãlàlamá à mɛ̀: 28 Wa gié ĥafĩa à yãdanɛ́ ń tɔ́pioɛ,
ɔ̃ á tò yã́pi gi̍ li̍ Yelusalɛũa píi, mɛ́ á ye gbɛ̃́pi gaa
yãdiwɛ̃ɛa?* 29 Ɔ Piɛɛ ń zi̍na ki̍niɔ wèmá aa mɛ̀: Lua
yã́ mɛ́ kũ̀ wà ma dɛ gbɛ̃nazi̍na pɔ́a. 30 Wá deziɔ Lua
mɛ́ Yesu pɔ́ a aà lòo líwa á dɛ̀pi bɔ̀ gau. 31 Lua aà sɛ
zɔ̃̀lɛ a ɔplaai Dɔaana ũ, Suabana ũ, kɛ́ à Isailiɔ gba
zɛ́ aa nɔ̀sɛlilɛ, an duuna i kɛ̃́má. 32 Yã́piɔ seeladeɔn

* **5:28** Mat 27.25

wá ũ, wápiɔ ń Lua Nisi̋na pɔ́ Lua ȉ kpa gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ a
yãmaɔwao.
33 Kɛ́ aa yã́pi mà, an pɔ fɛ̃̀, ɔ̃ aa ye zi̋naɔ dɛdɛ.
34 Falisi pɔ́ wȉ mɛɛ̀ Gamaliɛli kú ń guu. Lu-
ayãdanɛdeɛ, gbɛ̃́pii ȉ aà tɔnasi. A̋ fɛ̀lɛ zɛ̀ à mɛ̀ wà bɔ
ń gbɛ̃́piɔ gi̋a. 35 Ɔ a ònɛ́: Isailiɔ, à laaika yã́ pɔ́ á ye kɛ
gbɛ̃́piɔnɛi. 36 A gɔɔ i gɛ̃gɛ̃o kɛ́ Tedasi fɛ̀lɛ lɛ́ azi̋a dilɛ
a ka. Wà tɛ̀aàzi gbɛ̃ɔn ɔ̀aa pla taawa. Kɛ́ wà aà dɛ̀, ɔ̃
aà ȉwaɔ gãmblaablɛ̀kɔ̃wa, ɔ̃ yã́ làa. 37 Aà gbɛa Galile
gbɛ̃́ Yuda fɛ̀lɛ naogɔɔ, à gbɛ̃́ɔ gà a nàwa dasi. A̋ gà sɔ̃,
ɔ̃ aà ȉwaɔ fȁaa píi. 38 Málɛ oɛ́ tia, ásu gbɛ̃́piɔ yãdao,
à ń tó we. Tó an pɔeã ń ń yãkɛaɔ bɔ̀ gbɛ̃nazi̋na ki̋iɛ,
a bãdɛ. 39 Tó à bɔ̀ Lua ki̋iɛ sɔ̃, á fɔ̃ kpánɛo. A̋ laaika
zi̋kaa ń Luaozi. Aa aà yãmà, 40 ɔ̃ aa zi̋naɔ si̋si aa ń
gbɛ̃́. Aa gi̋nɛ́ aa yã'o ń Yesu tɔ́o, ɔ̃ aa ń gbáɛ.
41 Zi̋naɔ bɔ̀ gbãadeɔ ki̋i ń pɔnao, asa Lua di̋lɛ an
bɛɛɛ kà wà widamá Yesu tɔbɔa yái̋ɛ. 42 Lá gu lɛ́ dɔ
aai̋ɔ yãdanɛ́ Lua ua ń ń bɛɔ, aai̋ɔ Yesu baokpanɛ́
ká̋mabosai, aai̋ mɛ ɔ̃mɛ Mɛsii ũ.

6

Dɔnlɛde gbɛ̃ɔn soplaɔ dilɛa

1 Gɔɔ bee kɛ́ Yesudeɔ lɛ́ ká̋ñ, an Gɛlɛki yãmanaɔ
lɛ́ yã́kũtɛ̃ka an Ɛbɛlu yãmanaɔzi aa mɛ̀, tó wàlɛ blɛ
kpaalɛ lá gu lɛ́ dɔ, wi̋ pãkpa ń gyaaɔziɛ. 2 Ɔ zi̋na
gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ Yesudeɔ si̋si píi aa mɛ̀: A zɛvi̋ wà
pãkpa Lua yái̋ wà laaidɔ blɛkpaalɛawao. 3 A̋ gɔ̃ɛɔ
plɛ á guu gbɛ̃ɔn sopla, gbɛ̃maa pɔ́ ɔ̃nɔ pànɛ́, Lua
Nisi̋na pɛ̀ɛmáɔ, wí ń dilɛ zi̋pi gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, 4 wí laaidɔ
wabikɛawa ń luayã'oanɛ́o. 5 Yã́pi kàńgu ḿpii, ɔ̃

aa Ɛtiɛ̃ɛ pɔ́ luanaaikɛa ń Lua Nisi̋nao pɛ̀ɛwà sɛ̀ ń
Filipio ń Pɔlɔkɔɔo ń Nikanɔɔo ń Timɔo ń Paamɛnao
ń Antiɔsi gbɛ̃́ Nikolaa pɔ́ Yudaɔ lousisizɛ sɛ̀ yãao.
6 Wà gɛ̀ńnɔ zi̋naɔ kɪ̃́i, ɔ̃ aa wabikɛ̀nɛ́ aa ɔnàmá.

7 Lua yã́ lɛ́ ligua, Yesudeɔ lɛ́ kã́fi Yelusalɛũ maa-
maa, ɔ̃ sa'onaɔ Yesu yã́ sì dasidasi.

8 Gbɛ̃kɛ ń gbãao pɛ̀ɛ Ɛtiɛ̃ɛwa, ɔ̃ àlɛ dabudabuɔ
ń yãbɔnsaɛɔ kɛ bíla guu. 9 Lousisikpɛe ku wi̋ mɛ
Wɛ̃́ɛɔ lousisikpɛ. A gbɛ̃eɔ bɔ̀ Silɛni ń Alɛsãndio ń
Silisi bùsuo ń Azi bùsuo. Ɔ aa íbɛlɛsɛ̀ ń Ɛtiɛ̃ɛo, aa
lɛkpaakɛ̀aànɔ. 10 A̋ma aai fɔ̃ aà fùo ɔ̃nɔ pɔ́ Lua
Nisi̋na aà gbà yã́i. 11 Aa nà gbɛ̃́ɔ kpɛ, ɔ̃ gbɛ̃́piɔ mɛ̀:
Wá mà à bɔ̀ Mɔizi ń Luao yã́ kpɛ. 12 Aa Yudaɔ ń ń
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ nɔ̀sɛ fɛ̀lɛ, ɔ̃ aa gɛ̀ Ɛtiɛ̃ɛ
kṹ aa gɛ̀aànɔ ń gbãadeɔ kɪ̃́i. 13 Ɔ aa mɔ̀ ń seelade
ɛgɛnaɔ aa mɛ̀: Gbɛ̃́ bee mɛ́ i̋ɔ Lua kpɛ́ ń Mɔizi ikoyão
bɛ̃̀ɛbo láasai. 14 Asa wá mà à mɛ̀ Yesu Nazalɛti a
kpɛ́pi dɛɛlɛ, i wá fɛlɛkaayã pɔ́ Mɔizi dàwɛ̃ɛ lilɛ sɛ́. 15 Ɔ
gbãade pɔ́ kàlɛ weɔ wɛpɛ̀ Ɛtiɛ̃ɛwa píi, aa è aà oa dɛ
lán malaika oawa.

7

Ɛtiɛ̃ɛ yã'oa gbãadeɔnɛ

1 Ɔ sa'onkia Ɛtiɛ̃ɛ là à mɛ̀: N yã́pi ò si̋ana yã̀? 2 Ɔ
a wɛ̀wà à mɛ̀: Ma gbɛ̃́ɔ ń ma maeɔ, à ma! Lua
gawide bɔ̀ mɔ̀ wá dezi sɛ̃́ia Ablahaũwa gɔɔ pɔ́ a ku
Mɛsɔpɔtami bùsuu, zadɔ̃ i gɛ́ zɔ̃lɛi Halanao. 3 A ò̀ɛ:
Bɔ n bùsuu n daɛɔ guu, ní tá bùsu pɔ́ má ɔlɔnɛu.* 4 Ɔ
à bɔ̀ Kaladeɔ bùsupiu, à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ Halana. Aà mae gaa

* 7:3 Daa 12.1

gbɛa Lua sùaànɔ bùsu pɔ́ á kú tiaɛ bee guu.† 5 Lua
i bùsupi tɔɔlɛe kpawà baa kɛ̀sɛ doo, ãma à a lɛgbɛ̃̀ɛ̀
à mɛ̀ a gɔ̃ aà pɔ́ ũ ń aà buiɔ.‡ Gɔɔ bee sɔ̃ Ablahaũ
nɛ́ vȉo. 6 Lua ɔ̀ɛ̀ à mɛ̀: N buiɔ nibɔble bùsu pãleu.
We aa zɔbleu, wi ȉadamá wɛ̃̀ ɔ̀aa pla. 7 Lua mɛ̀ á
ȉada bui pɔ́ aa zɔblenɛ́ɔwa,§ Ablahaũ buipiɔ bɔlɛ
mɔ a sísi guɛ beeu.* 8 Ɔ Lua tɔ̃zɔ̃yã dà Ablahaũɛ
a bàakuaaànɔ seela ũ.† Kɛ́ à Izaaki ȉ, à tɔ̃zɔ̃̀ɛ̀ a gɔɔ
swaaɔ̃dezȉ. Màa Izaaki kɛ̀ Yakɔbuɛ lɔ, ɔ̃ Yakɔbu kɛ̀
wá dezi káau gbɛ̃ɔn kuɛplaɔnɛ.
9 Ɔ wá dezi káaupiɔ wɛdɔ̀ ń gbɛ̃do Yosɛfuɛ, aa aà
yȉa, wà tàaànɔ Egipi. Lua kuaànɔ,‡ 10 à aà bɔ̀ aà
taasi píi guu. Lua Yosɛfupi gbà ɔ̃nɔ, a tò a na ń
Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔo, ɔ̃ à aà dȉlɛ Egipi bùsu dɔaana ũ
ń a bɛ'uao.§ 11 Ɔ nɔana kà Egipi ń Kanaa bùsuo píi.
Taasi kɛ̀ zɔ̃ɔ, wá dezipiɔ i pɔe e blèo. 12 Kɛ́ Yakɔbu
mà ése kú Egipi, à wá dezipiɔ zȉ we. An gɛa sɛ̃́ian
we.* 13 A gɛ̃n plaade Yosɛfu azȉa ɔ̀lɔ a vȉiɔnɛ, ɔ̃ Falaɔ̃ɔ
Yosɛfu daɛɔ dɔ̃̀.† 14 Ɔ Yosɛfu gbɛ̃́ zȉ a mae Yakɔbuwa
aà mɔ́ ń a daɛɔ píi. Ampii aa gbɛ̃ɔn basiiɔ̃ sɔosaiɛ.
15 Ɔ Yakɔbu gɛ̀ Egipi. A gà we ń wá dezipiɔ píi.‡
16 Wà sù ń ń gɛɔ Sikɛũ, ɔ̃ wa ń vȉ́ gbɛ̀'ɛ pɔ́ Ablahaũ
lù Amɔɔ nɛ́ɔwa mia ũ à ñabò ń ã́nusuo guu.§
17 Kɛ́ lɛ́ pɔ́ Lua gbɛ̃̀ Ablahaũɛ kɛgɔɔ ye kái, wá bui
dasikũ̀ à kã̀ñ Egipi maamaa. 18 Ɔ kía dafu pɔ́ Yosɛfu
dɔ̃o zɔ̃̀lɛ kpalau Egipi.* 19 A pãsȉ ń wá buio, à wá

---

† **7:4** Daa 11.31, 12.4 ‡ **7:5** Daa 15.18, 17.8 § **7:7** Daa 15.13-14 * **7:7** Bɔa 3.12 † **7:8** Daa 17.10-14, 21.4 ‡ **7:9** Daa 37.28, 39.21 § **7:10** Daa 41.39-41 * **7:12** Daa 42.1-2 † **7:13** Daa 45.1 ‡ **7:15** Daa 46.1-7, 49.33 § **7:16** Daa 23.3-16, 50.7-13, Yoz 24.32 * **7:18** Bɔa 1.7-8

dezìɔ wɛtȁ a tò aa ń nɛ́ɔ kɔ̀lɛ aa gàga.† 20 Gɔɔ bee ɔ̃
wà Mɔizi i̋, aà maa kɛ̀ zài. Wà aà gwà a mae bɛ mɔ
àaɔ̃ɛ. 21 Kɛ́ wà aà vȕaa, ɔ̃ Falaɔ̃ɔ nɛnɔɛ aà kɔ̃mpa, à
aà gwà azi̋a nɛ́ ũ.‡ 22 Wà Egipiɔ ɔ̃nɔ dàda Mɔiziɛ píi,
à gɔ̃̀ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ yã'oa ń yãkɛao guu.

23 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ bla, a dà a sɔ̃u à gɛ́ a gbɛ̃́ Isailiɔ gwai.
24 Kɛ́ a è Egipi gbɛ̃́ lɛ́ i̋ada a gbɛ̃dowa, ɔ̃ à yãsi̋ ń a
gbɛ̃́o, à tɔsi̋wà à aà dɛ̀. 25 Alɛ e a gbɛ̃́ɔ dɔ̃ kɛ́ Lua ye
à ń suaba a sabaiɛ, ãma aai dɔ̃o. 26 Kɛ́ a gu dɔ̀ Isaili
gbɛ̃ɔn plaɔ lɛ́ sòlekɛ, ɔ̃ à mɔ̀ ń yoaa, à awakpànɛ́ à
mɛ̀: Ma gbɛ̃́ɔ, bɔ́yãi álɛ i̋adakɔ̃wa kɔ̃tɛ̃ɛi? 27 Ɔ gbɛ̃́ pɔ́
lɛ́ i̋ada a gbɛ̃dowa ɔzɔ̃̀ Mɔizizi à mɛ̀: Démɛ n kpa kía
ũ, ɔ̃ ńlɛ yãkɛkɛwɛ̃ɛi? 28 N ye ma dɛ lá n Egipi gbɛ̃dɛ̀
gi̋awa yȁ? 29 Kɛ́ Mɔizi yã́pi mà, à bàalɛ̀ tà Madiã
bùsuu.§ We à nɛgɔ̃ɛɔ i̋u gbɛ̃ɔn pla.*

30 Wɛ̃̀ bla gbɛa ɔ̃ malaika bɔ̀ mɔ̀wà guwaiwaiu
Sinai gbɛ saɛ kàelɛ tɛ́ guu. 31 Kɛ́ Mɔizi dabu bee
è, à bɔ̀ aà saɛ. Kɛ́ à sɔ̃̀i gwai, à Dii lɔɔ mà à mɛ̀:
32 Mámɛ má n dezìɔ Ablahaũ ń Izaakio ń Yakɔbuo
Lua ũ. Vi̋a Mɔizi kȕ, àlɛ lualua, i fɔ̃ wɛsɛ gwào. 33 Ɔ
Dii òɛ̀: N n kyale bɔbɔ, asa gu pɔ́ ń zɛu kua adoaɛ.
34 Ma wɛ́tɛ̃a pɔ́ wàlɛ mɔ́ ma gbɛ̃́ pɔ́ kú Egipiɔnɛ è
sã́asã, ma ń aaukɛa mà, ɔ̃ ma mɔ ń boi. Má n zi̋
Egipi sa.† 35 Mɔizi pɔ́ aa gi̋ɛ̀ yãa aa mɛ̀, démɛ aà di̋lɛ
dɔaana ũ à yã́gɔ̃gɔ̃nɛ́ipi‡ ɔ̃ Lua aà zi̋, à dɔ̀aanɛ́ à ń
mi̋si malaika pɔ́ bɔ̀ mɔ̀wà kàelɛ guu sabai. 36 Aàpi
mɛ́ bɔ̀ńnɔ, à yãbɔnsaɛɔ ń dabudabuɔ kɛ̀ Egipi ń
i̋sia Tɛ̃ao ń guwaiwai guuo wɛ̃̀ bla.§ 37 Mɔizipi ò

† 7:19 Bɔa 1.10-11, 22 ‡ 7:21 Bɔa 2.2-10 § 7:29 Bɔa 2.11-15
* 7:29 Bɔa 18.3-4 † 7:34 Bɔa 3.1-10 ‡ 7:35 Bɔa 2.14 § 7:36
Bɔa 7.3, 14.21, Nao 14.33

Isailiɔnɛ Lua a ń gbɛ̃e sɛ ãnabi ũ láawa.* 38 Mɔizipi
kú ń gbɛ̃́ pɔ́ kãaaapiɔ guwaiwaiu, a ku we ń wá
deziɔ ń malaika pɔ́ yã'ɔ̀ɛ̀ Sinai gbɛ musuo. Lua yã́
wɛ̃nideɔ kpàwà, ɔ̃ a dàwɛ̃ɛ.†
39 Wá deziɔ gi̋ aà yãmai, ɔ̃ aa gi̋aàzi, an làasoo
tà Egipi. 40 Aa ò Aalonaɛ aa mɛ̀: Diieɔ kɛwɛ̃ɛ aa
dɔaawɛ̃ɛ, asa Mɔizi pɔ́ wá bɔ́lɛ Egipi, wá dɔ̃ bɔ́ à bɔ̀lɛ
a ũo. 41 Gɔɔ bee ɔ̃ aa tã́a pi̋ lán gáaewa, ɔ̃ aa sa'ɔ̀wà
aa dikpɛkɛ̀ pɔ́ pɔ́ aa kɛ̀ ńzi̋aɛpiɛ.‡ 42 Ɔ Lua bɔ̀ ń kpɛ
a tò aa kù̀lɛ luabɛ pɔ́ɔnɛ lá a ku ãnabiɔ lá guuwa à
mɛ̀:
Isailiɔ, i kɛ mámɛ a sa'ɔ̀a guwaiwaiu wɛ̃̀ blao.
43 Tã́a Mɔlɔku zwã̀akpɛ ɔ̃ á sɛa
ń saana Lamfã pɔ́ a zɛɔ̀ taao.
Dii pɔ́ á pi̋ a kúlɛnɛ́ɔ yã́i
ɔ̃ má tò wà tàánɔ Babiloni kpɛlɛ.§
44 Wá deziɔ zwã̀akpɛ vi̋ guwaiwaiu. Lua a taa ɔ̀lɔ
Mɔiziɛ, ɔ̃ wa kɛ̀ lá Lua ɔ̀ɛ̀wa.* 45 Kpɛ́pi gɔ̃̀ Yozueeɛ
ń wá deziɔ, ɔ̃ aa mɔ̀ buipãle pɔ́ Lua ń yánɛ́ɔ bùsu
si̋omá.† Kpɛ́pi ku we e Davidi gɔɔ. 46 Davidipi
na ń Luao, ɔ̃ à wabikɛ̀wà à e aà kpɛ́ dɔ Isailiɔnɛ.
47 Salomɔɔ mɛ́ kpɛ́pi dɔ̀ɛ̀.‡ 48 Ã́ma Musude líɔ ku kpɛ́
pɔ́ gbɛ̃nazi̋naɔ dɔ̀ guuo, lá ãnabi ɔ̀wà: 49 Dii mɛ̀:
Musuá ma kpalabaaɛ,
tɔɔlɛá ma gbadibɔɛ.
Kpɛ́ kpeletaa á dɔmɛɛi?
Gu kpele má e pilaui?
50 Mámɛ mi pɔ́pii kɛo lé?§

* **7:37** Iko 18.15-18 † **7:38** Bɔa 19.18-20 ‡ **7:41** Bɔa 32.1-6
§ **7:43** Amɔ 5.25-27 * **7:44** Bɔa 25.9, 40.17 † **7:45** Yoz 3.14-17
‡ **7:47** 1Kia 6.1-38 § **7:50** Isa 66.1-2

51 Luayãdansaiɔn á ũ! Á nɔ̀sɛ paaao! Á swã́ gbãaɛ! Iɔ gi Lua Nisi̋nai, iɔ kɛ lá á deziɔwa.*
52 Ánabi kpele á deziɔ i aà wɛtão ni? Aa gbɛ̃́ pɔ́ dɔ̀aa
Gbɛ̃ Maa mɔa yã'ɔ̀ɔ dɛ̀dɛ. Aàpi ɔ̃ a bɔ aà kpɛ a aà dɛ̀
sa. 53 A Lua ikoyã pɔ́ malaikaɔ ɔ̀nɛ́ mà, ãma á kũao.

Ɛtiɛ̃ɛ gaa

54 Kɛ́ aa yã́pi mà, an pɔ fɛ̃̀aàzi, aa lɛ́sakã̀aàzi. 55 Ɔ
Lua Nisi̋na dɛdɛa Ɛtiɛ̃ɛwa guu à wɛpɛ̀ luabɛwa, ɔ̃ à
Lua gawi è ń Yesuo zɛa aà ɔplaai. 56 Ɔ à mɛ̀: Á ma!
Ma luabɛ è wɛ̃a, Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ zɛa Lua ɔplaai. 57 Ɔ aa
ɔtà ń swã́lɛ aa wii gbãa lɛ̀, ɔ̃ aa kùsiwà sãnusãnu.
58 Aa aà gàlɛ bɔ̀ɔ̀ wɛ̃́nkpɛ, ɔ̃ aalɛ aà papa ń gbɛo wà
aà dɛ. Aa ń uladaɔ bɔ kàlɛ ń ɛ̀waaso pɔ́ wi̋ mɛ Sɔluo.
59 Kɛ́ aalɛ Ɛtiɛ̃ɛ papa ń gbɛo, à wabikɛ̀ à mɛ̀: Dii Yesu,
ma nisi̋na sí. 60 Ɔ à kùlɛ à wii gbãa lɛ̀ à mɛ̀: Dii, ńsu
ǹ ń duunaɛ bee dao. Yã́ bee oa gbɛa ɔ̃ à gà.

8

1 Sɔlupi ku gbɛ̃́ pɔ́ aa Ɛtiɛ̃ɛ dɛ̀ɔ kpɛɛ. Zi̋beezi̋ wà
nà wɛ́tɛ̃a zɔ̃ɔ mɔa Yelusalɛũ Yesudeɔnɛwa. Mɛ́ i
kɛ zi̋naɔ bàasio, gbɛ̃́ ki̋niɔ fã̀aa píiɛ Yude ń Samali
bùsuɔ guu. 2 Luayãmanaeɔ Ɛtiɛ̃ɛ vi̋̀, aa aà gaa ɔ́ɔlɔ̀ ń
wii gbãao. 3 Ɔ Sɔlupi ãiakɛ̀ ń Yesudeɔ kaalɛao. Iɔ gɛ̃
ua ń uao àɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ kũkũ, iɔ ń gálɛ gɛ ń ká kpɛ́u.

Baona kpaa Samali bùsuu

4 Gbɛ̃́ pɔ́ fã̀aaɔ gɛ̀ Yesu baokpà gupiiu. 5 Filipi gɛ̀
Samali bùsu wɛ̃́lɛeu, ɔ̃ à Mɛsii waasokɛ̀nɛ́. 6 Kɛ́ bíla
Filipi yãmà mɛ́ aa dabudabu pɔ́ a kɛ̀ɔ è, aa laaidɔ̀ yã́
pɔ́ àlɛ owa ń nɔ̀sɛmɛndoo. 7 Asa gbɛ̃́ pɔ́ an tã́aɔ gòmá

* **7:51** Isa 63.10

ń wii gbãaoɔ dasi, mɛ́ gbɛ̃kaaũaɔ ń ɛɛɔ gbầgbã dasi.
8 Ɔ wà pɔna zɔ̃ɔ kɛ̀ wɛ̋lɛpiu.

9 Gɔ̃ɛe ku we za zi wi̋ mɛ Simɔɔ, i̋ɔ dabudabuna kɛ
i̋ bɔ Samaliɔ saɛ, ɔ̃ à azi̋a di̋lɛ gbɛ̋ gbia ű. 10 Nɛ́fɛ̃nɛn
gbɛ̃zɔ̃ɔ píi wi̋ laaidɔ aà yã́wa wi̋ mɛ: Gbɛ̋pi gbãaá
Lua gbãa pɔ́ wi̋ mɛ Gbãa Zɔ̃ɔɛ. 11 Dabudabuna pɔ́ i̋ɔ
kɛ ń guu à gɛ̀gɛ̃ ń kű. 12 A̋ma kɛ́ aa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua
kı̋i bao pɔ́ Filipi kpànɛ́ ń Yesu Kilisi tɔ́o mà, aa si̋, ɔ̃
aa da'ilɛkɛ̀ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ píi. 13 Baa Simɔɔpi yã́pi si̋ à
da'ilɛkɛ̀, ɔ̃ à nà Filipiwa. Kɛ́ à dabudabu ń iko zɔ̃ɔ pɔ́
Filipi lɛ́ kɛɔ è, à bɔ̀ aà saɛ.

14 Kɛ́ zi̋naɔ mà za Yelusalɛũ Samaliɔ Lua yã́ si̋, aa
Piɛɛ ń Zãao zi̋má. 15 Kɛ́ aa kà we, aa wabikɛ̀nɛ́ kɛ́
aa Lua Nisi̋na e yã́i. 16 Wà ń da'ilɛkɛ̀ ń Dii Yesu
tɔ́o, ãma Lua Nisi̋na i di an gbɛ̃ɛɛ yãao. 17 Kɛ́ aa
ɔnàmá, ɔ̃ aa Lua Nisi̋na è sa. 18 Kɛ́ Simɔɔ è wà Lua
Nisi̋na è ń zi̋naɔ ɔnaamáo, ɔ̃ à mɔ̀nɛ́ ń ɔ̃ao 19 à mɛ̀:
A̋ ma gba ikopi sɔ̃, kɛ́ gbɛ̋ pɔ́ ma ɔnàwà, ade lí Lua
Nisi̋na e. 20 Ɔ Piɛɛ ɔ̀ɛ̀: N ɔ̃a a kaalɛnnɔ, asa ńlɛ e ńyɔ̃
Lua gba e ń ɔ̃aoɛ. 21 N ɔ ku zi̋pi guuo, n bàa ku a
guuo, asa n nɔ̀sɛ maa Luaɛo. 22 Kpɛ li n yãvãipiɛ, ní
wabikɛ Diiwa. Wi̋liɔ dɔ̃o à gí sùuukɛinnɔ ń n làasoo
bee taaoa? 23 Asa má è gɔ̃izi̋na kú n guuɛ, duuna
bakầnɛ. 24 Ɔ Simɔɔ mɛ̀: A wabikɛmɛɛ Diiwa ázi̋a, kɛ́
yã́ pɔ́ á ò su ma leo yã́i.

25 Kɛ́ Piɛɛ ń Zãao Dii seeladekɛ kɛ̀ aa aà yã́ dànɛ́,
ɔ̃ aa ɛ̀a lɛ́ tá Yelusalɛũ, aalɛ baonakpa Samali wɛ̋lɛɔ
guu dasi.

Filipi ń Etiopi gbɛ̃eo

26 Dii malaikae yã'ò Filipiɛ à mɛ̀: Fɛlɛ gɛ́
gɛɔmidɔki̍i oi. Zɛ́ pɔ́ bɔ̀ Yelusalɛũ à pȁ gbáaa à gɛ̀
Gaza sɛ́. 27 Ɔ à dàzɛu. Etiopi gbɛ̃e bɛ zɛ́piu. Etiopi
bùsu nɔɛ kía pɔ́ wi̍ mɛ Kandase ziiaɛ, mɛ́ aà àizɛɛ
dɔ̏anaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɛ. A̍ mɔ̀ lousi̍si Yelusalɛũ, 28 ɔ̃ à ɛ̀a lɛ́
tá zɔ̃lɛa a sɔ̋go guu, àlɛ ãnabi Isaia lá kyokɛ. 29 Ɔ
Lua Nisi̍na ò Filipiɛ: Gɛ ǹ na sɔ̋go keewa. 30 Ɔ Filipi
bàalɛ̀ gɛ̀. A mà àlɛ ãnabi Isaia lá kyokɛ, ɔ̃ à aà là à
mɛ̀: N̄ kyó pɔ́ ńlɛ kɛ bɔɔlɛ dɔ̃a? 31 A wɛ̀wà à mɛ̀: Tó
gbɛ̃e i a zɛ́ ɔlɔmɛɛo, kpelewa má fɔ̃ mà dɔ̃i? Ɔ à Filipi
si̍si, à gɛ̏ zɔ̏lɛ aà saɛ. 32 Yã́ pɔ́ àlɛ a kyokɛpin kɛ:
Lán sã pɔ́ wàlɛ gɛ́ a kòlokpaiwa,
lán sã pɔ́ wàlɛ a kãkɛ̃ɛlɛwa,
a nílɛ kpɛ̃́, i a lɛ́ wɛ̃aao.
33 Wà widàwà,
wi yã́kpalɛkɛaànɔ a zɛ́wao.
Démɛ a fɔ̃ aà gɔɔ gbɛ̃́ɔ yã'oi?
Asa wà aà kua dṹnia guu mi̍dɛɛ.*
34 Ɔ gɔ̃ɛpi ò Filipiɛ: Omɛɛ, dé musu ãnabi bee òui?
Aà zi̍a yȁ ge gbɛ̃pãlɛɛ? 35 Ɔ sɛa Lua yã́piwa Filipi
Yesu baokpàɛ̀. 36 Kɛ́ aalɛ gɛ́ aɛ, aa kà í ki̍́i, ɔ̃ gɔ̃ɛpi mɛ̀:
I̍ gwa kɛ. Bɔ́mɛ a kpamɛɛ mà da'ilɛkɛi? 37 Ɔ Filipi òɛ̀:
Tó n yã́pi si̍ ń nɔ̀sɛmɛndoo, ńyɔ̃ fɔ̃́. A wɛ̀wà à mɛ̀: Má
si̍ Yesu Kilisiá Lua Nɛ́ɛ. 38 Ɔ à mɛ̀ wà gó zɛ. Ɔ an pla
ḿpii aa pi̍la aa gɛ̏ íu. Ɔ à aà da'ilɛkɛ̀. 39 Kɛ́ aa bùa
si̍si̍a, ɔ̃ Dii Nisi̍na Filipi kpàɛ̀ gui, gɔ̃ɛpi i aà e lɔo, ɔ̃
pɔna guu à gɛ̏zɛa. 40 Filipi su è á kú Azota, ɔ̃ à gɛ̀
Yesu baokpà wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo e à gɛ̀ kàò Sezale.

---

* **8:33** Isa 53.7-8

9

Yesu bɔ mɔa Sɔluwa

1 Gɔɔ bee sɔ̃ Sɔlu lɛ́ pɔbɔ a níu, àlɛ yãpãsỉ o Dii
ỉwaɔ dɛdɛa yã́ musu. Â gɛ̀ sa'onkia kĩ́i, 2 a gbɛ̀awà
aà lákɛ̃ Damasi lousisikpɛdeɔnɛ aà kpawa, kɛ́ tó a
su zɛ́pideɔ è we, gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ píi, a ń kṹkũ suńnɔ
Yelusalɛũ. 3 Kɛ́ à dàzɛu, à kãikũ̀ ń Damasio, ɔ̃ kã́ndo
gupua bɔ̀ luabɛ à kùlɛwà. 4 Â bɔ̀lɛlɛ, ɔ̃ à lɔɔ mà, wàlɛ
ò̀ɛ̀: Sɔlu, Sɔlu, bɔ́yãi ńlɛ ỉadaai? 5 Ɔ à mɛ̀: Mmɛnn déi
Dii? Ɔ a wèwà à mɛ̀: Mámɛ má Yesu pɔ́ ńlɛ ỉadawà
ũ. 6 Fɛlɛ gɛ̃ wɛ̃́lɛ guu, wi yã́ pɔ́ ńyɔ̃ kɛ onɛ. 7 Gbɛ̃́ pɔ́
aa bɛaànɔɔ gɔ̃̀ sã́ii. Aa lɔɔpi mà, ãma aai gbɛ̃e eo.
8 Kɛ́ Sɔlu fɛ̀lɛ, ɔ̃ à a wɛ́ wɛ̃̀, i gu'eo. Ɔ wà aà kũ̀ a ɔwa,
wà gɛ̀aànɔ Damasi. 9 Â kɛ̀ gɔɔ àaɔ̃ gu'esai, i pɔbleo, i
imio.
10 Yesudee ku Damasi wỉ mɛ Ãnania. Dii yã'ò̀ɛ̀
wɛ́pungu'ea guu à mɛ̀: Ãnania. Ɔ a wèwà à mɛ̀: Má
kɛ́ Dii. 11 Ɔ Dii ò̀ɛ̀: Fɛlɛ gɛ́ zɛ́ pɔ́ wỉ mɛ Súsu guu e
Yuda bɛ'ua, ní Taasu gbɛ̃́ pɔ́ wỉ mɛ Sɔlu gbɛa. Âlɛ
wabikɛa we. 12 Wɛ́pungu'ea guu a è n mɔ n ɔnàwa
kɛ́ a wɛ́ gu'e. 13 Ɔ Ãnania ò̀ɛ̀: Dii, má mà wà gbɛ̃́pi
yã'ò dasi, lá à yãvãikɛ̀ n gbɛ̃́ pɔ́ kú Yelusalɛũɔnɛ.
14 Sa'onkia aà gbà zɛ́ aà gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ n sisi laɔ kṹkũ. A
yã́i à mɔ̀i. 15 Ɔ Dii ò̀ɛ̀: Gɛ́, asa ma gbɛ̃́pi sɛ̀ aà gɛ́ ma
tɔbɔi buipãleɔnɛ ń ń kíaɔ ń Isailiɔɛ. 16 Lá a taasikɛ
ma tɔbɔa yã́i, má ɔlɔɛ̀. 17 Ɔ Ãnania bɔ̀ à gɛ̀ gɛ̃̀ uapiu, à
ɔnà Sɔluwa à mɛ̀: Sɔlu ma gbɛ̃́, Dii Yesu pɔ́ bɔ̀ mɔ̀ma
zɛ́u gɔɔ pɔ́ ńlɛ mɔ́ la mɛ́ ma zỉ, kɛ́ ǹ gu'e yã́i, Lua
Nisỉna i dinɛ. 18 Wegɔ̃ɔ pɔ́ bɔ̀lɛ aà wɛ́u lán kpɔ̀tɛɛɔwa
aa lɛ̀lɛ, ɔ̃ à gu'è. Ɔ à fɛ̀lɛ da'ilɛkɛ̀. 19 Kɛ́ à pɔblè, à gbãa
è, ɔ̃ à gɔɔplakɛ̀ ń Yesude pɔ́ kú Damasiɔ.

Sɔlu waasokɛa Damasi ń Yelusalɛũo

20 Ɔ Sɔlu nà Yesu yą́ waasokpaawa gɔ̏ɔ Yudaɔ
lousisikpɛɔ guu à mɛ̀, Yesu mɛ́ Lua Nɛ́ ũ. 21 Yą́pi bɔ̀
gbɛ̋ pɔ́ màɔ saɛ aa mɛ̀: Gbɛ̋ bee mɛ́ i gbɛ́pi si̋sinaɔ
ásookɛ Yelusalɛũo lò? I mɔ la à ń kű́kũ à táńnɔ
sa'onkiaɔ ki̋io lò? 22 Sɔlu sɔ̃, aà gbãa i̋ɔ ką́fi̋, à Yesu
Mɛsiikɛyã bi̋iwàńɛ́, ɔ̃ aà yą́ Yuda pɔ́ kú Damasiɔ fù.
23 Gɔɔpla gbɛa Yudaɔ lɛkpàai̋aàzi kɛ́ aa e wà aà dɛ,
24 ɔ̃ à ń lɛkpaai̋api mà. Aa wɛ̋lɛ bi̋ibɔlɛɔ dɔ̏a fãanɛ ń
gwãasi̋nao, kɛ́ aa e wà aà dɛ yą́i. 25 Gwãasi̋na ɔ̃ Sɔlu
gbɛ̋ɔ aà dà gbíu, aa aà gbàɛ ń bao bàasi bi̋i musu.
26 Kɛ́ à kà Yelusalɛũ, a wɛ̀ɛlɛ à na Yesudeɔwa,
ɔ̃ aa vi̋akɛ̀ɛ ḿpii, aalɛ aà Yesudekɛ náaikɛo. 27 Ɔ
Baanaba aà sɛ̀ gɛ̀aànɔ zi̋naɔ ki̋i, a dàu a si̋uńɛ́ lá Sɔlu
Dii è zɛ́u ń yą́ pɔ́ Dii ò̀ɛo ń lá à Yesu yą̃'ò gupuau
Damasio. 28 Ɔ Sɔlu gɛ̏ Yesudeɔ guu, à bɛ̀bɛńnɔ
Yelusalɛũ, à yą̃'ò gbɛ̋ɔnɛ gupuau ń Dii tɔ́o. 29 Kɛ́ à
yą̃'ò Yuda Gɛlɛki yãmanaɔnɛ, à lɛkpaakɛ̀ńnɔ, ɔ̃ aalɛ
aà wɛ. 30 Kɛ́ Yesudeɔ dɔ̏, aa gɛ̀ zɛ̀ɛ Sezale, ɔ̃ à tà
Taasu.
31 Bee gbɛa Yesudeɔ gɔ̏ dɔdɔa Yude ń Galileo ń
Samali bùsuo píi, aalɛ zɛdɔ, aalɛ gɛ́ aɛ vi̋akɛa Diiɛ
guu, aalɛ ką́fi̋ ń Lua Nisi̋na dɔnlɛo.

Enɛɛ gbą́gbãa ń Tabita vuao

32 Piɛɛ i̋ bɛbɛ wɛ̋lɛ ń wɛ̋lɛo píi, ɔ̃ à gɛ̀ Lua gbɛ̋ pɔ́
kú Lidaɔ gwai. 33 A gɔ̃ɛ pɔ́ wi̋ mɛ Enɛɛ è we, à kàaũ
kálɛa wɛ̏ swaaɔ̃. 34 Ɔ Piɛɛ ò̀ɛ: Enɛɛ, Yesu Kilisi lɛ́ n
gbãgbã. Fɛlɛ ǹ n pɛ koo. Ɔ à fɛ̀lɛ gɔ̏ɔ. 35 Lidadeɔ ń
Salɔnadeɔ aà è, ɔ̃ aa zɛ̀ ń Diio.

36 Nɔɛ Yesudee ku Zope, aà tɔ́n Tabita. N̏ Gɛlɛki
yã́o sɔ̃ Dɔɔkasi. Bee mɛ̀ tue. Yãmaakɛa pɛ̀ɛwà mɛ́ ȉ
wɛ̃nadɔ̃ gbɛ̃́ɔnɛ. 37 Gɔɔ bee ɔ̃ à gyãkɛ̀ à gà. Kɛ́ wà aà
bɔ̀ í pãsȉu, wà aà sɛ wùlɛ kpɛdiakɔ̃au musu. 38 Zope
sɔ̃ a zã̏ ń Lidaoo. Kɛ́ Yesudeɔ mà Piɛɛ ku we, aa
ń gbɛ̃ɔn plaɔ zȉ̀wà aa wabikɛ̀wà aa mɛ̀: Mɔ wá bɛ
kpakpa. 39 Ɔ Piɛɛ fɛ̀lɛ gɛ̀ńnɔ. Kɛ́ à kà, wà dɛ̀dɛaànɔ
kpɛ́pi musu. Ɔ gyaaɔ sɔ̃̏aàzi ḿpii ń ɔɔlɔo, aa ula ń
pɔkasa pɔ́ Tabita kɛ̀ gɔɔ pɔ́ a kúńnɔɔ ɔ̀lɔɛ̀. 40 Piɛɛ ń yá
ń bɔ́lɛ bàasi. Ȁ kùlɛ à wabikɛ̀, ɔ̃ à aɛdɔ̀ gɛpiwa à mɛ̀:
Tabita fɛlɛ! Ȁ wɛ́ wɛ̃̏ à Piɛɛ è, ɔ̃ à fɛ̀lɛ zɔ̃̏lɛ. 41 Piɛɛ aà
kȕ̀ a ɔwa à aà fɛ̀lɛ zɛ̀. Ɔ à Lua gbɛ̃́piɔ sȉsi ń gyaaɔ, ɔ̃ à
aà kpàmá bɛ̃́ɛ. 42 Yã́pi lȉ Zopea píi, ɔ̃ wà Dii náaikɛ̀
we dasi. 43 Piɛɛ gɔɔplakɛ̀ we Simɔɔ báatotona bɛ.

10

Kɔɔnɛi Piɛɛ sȉsia

1 Gbɛ̃e ku Sezale, aà tɔ́n Kɔɔnɛi. Aàpi mɛ́ sosa
gãli pɔ́ wȉ mɛ Itali sosa gbɛ̃ɔn basɔoɔ dɔaana ȕ.
2 Gbɛ̃́piá luayãmanaɛ, a Lua vȉa vȉ, aàpi ń a bɛdeɔ
píi. I wɛ̃nadɔ̃nɛ́ maamaa, mɛ́ ȉɔ wabikɛ Luawa
mɔ̀ɔmɔɔ. 3 Gɔɔewa ȉatɛ̃ auapilaa, wɛ́pungu'ea guu
à Lua malaikae è wásawasa, à gɛ̃̏ a bɛ a ɗɛ: Kɔɔnɛi.
4 Kɔɔnɛi wɛ́ gɔ̃̏ biiwà, vȉao aà kȕ̀, ɔ̃ à mɛ̀: Bɔ́ ni, Dii?
A wɛ̀wà à mɛ̀: N wabikɛa ń n wɛ̃nadɔ̃a gbɛ̃́ɔnɛo
kà Luagu, ɔ̃ a sȉnnɔ. 5 Gbɛ̃́ɔ zȉ Zope sa, aa Simɔɔ
pɔ́ wȉ mɛ Piɛɛ sísi. 6 Ȁ pȉla gbɛ̃́ pɔ́ wȉ mɛ Simɔɔ
báatotonawa. Aà bɛ ku ísialɛ. 7 Kɛ́ malaikapi tà,
Kɔɔnɛi a zȉkɛna gbɛ̃ɔn plaɔ sȉsi ń sosa luayãmana
pɔ́ nawao. 8 Kɛ́ a dàu a sȉunɛ́ píi, ɔ̃ à ń zȉ́ Zope.

9 Kɛ́ a gu dɔ̀, ɔ̃ aa dàzɛu, aa kà kãi ń wɛ̃́lɛpio.
Gɔɔ bee Piɛɛ dɛ̀dɛ kpɛ́ musu i̋atɛ̃ minanguo wabikɛi.
10 Nɔana lɛ́ aà dɛ, a ye pɔble, ɔ̃ gɔɔ pɔ́ wàlɛ blɛkɛ, à
wɛ́pungu'è. 11 A̋ luabɛ è wɛ̃a, pɔe lɛ́ pila lán zwȁa
zɔ̃ɔwa. Wà ba dɔ̀dɔ a swá̃ mɛ̀n síiɔ̃ɔwa píi, wàlɛ gbaɛ
zi̋lɛ. 12 Nɔ̀bɔɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ ń bãɔ píi ká a guu.
13 Ɔ wa ɒ̀ɛ̀: Piɛɛ, fɛlɛ dɛ ǹ só. 14 Ɔ Piɛɛ mɛ̀: Bauo Dii,
mi tɛ̃e ge pɔ́ gbãlɛa ble ziio. 15 Ɔ à lɔɔpi mà a gɛ̃n
plaade wà mɛ̀: Pɔ́ pɔ́ Lua gbãbɔ̀ɛ̀, ńsu ǹ a tɛ̃boo. 16 A̋
kɛ̀ màa gɛ̃n àaɔ̃, ɔ̃ ká̃ndo wà pɔ́pi gà wà tàò luabɛ.

17 Piɛɛ lɛ́ bílikɛ wɛ́pungu pɔ́ a è yá̃wa, ɔ̃ Kɔɔnɛi
zi̋na pɔ́ aa Simɔɔ bɛ gbɛ̀aɔ kà gɔ̃̀ɔ, aa zɛa bɔlɛu. 18 Aa
lɛzù aa gbɛ̀a tó weki̋i Simɔɔ pɔ́ wi̋ mɛ Piɛɛ pi̋lau. 19 E
tia Piɛɛ lɛ́ làasookɛ wɛ́pungu pɔ́ á èwa, ɔ̃ Lua Nisi̋na
ɒ̀ɛ̀: Gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ lɛ́ n gbɛa. 20 Pila gɛ́ńnɔ seasai, asa
mámɛ ma ń zi̋ma. 21 Ɔ Piɛɛ pi̋la gɛ̀ gbɛ̃́piɔ ki̋i à mɛ̀:
Mámɛ má gbɛ̃́ pɔ́ álɛ gbɛa ũ. Bɔ́yãi a mɔi lai? 22 Aa
mɛ̀: Sosaɔ dɔaana Kɔɔnɛi mɛ́ wá zi̋. Gbɛ̃maaɛ, a Lua
vi̋a vi̋. Yudaɔ píi ì aà tɔnasi. Lua malaikae ɒ̀ɛ̀ aà n
sísi a bɛ, aà n yãma. 23 Ɔ Piɛɛ gɛ̃̀ńnɔ ua à ń yàaekɛ̀.
Kɛ́ a gu dɔ̀, à fɛ̀lɛ dàńnɔ zɛ́u. Zope Yesudeeɔ gɛ̀
aà kpái. 24 A gɔɔ àaɔ̃de aa kà Sezale. Kɔɔnɛi a daɛɔ
ń a gbɛ̃na fɛ̃̀ɛɛɔ kȁaa, àlɛ ń dá̃. 25 Kɛ́ Piɛɛ gɛ̃̀ ua, ɔ̃
Kɔɔnɛi gɛ̀ dàaàlɛ à kȕlɛɛ̀. 26 Ɔ Piɛɛ aà fɛ̀lɛ à mɛ̀: Fɛlɛ
zɛ. Gbɛ̃nazi̋nan ma ũ sɔ̃. 27 A̋lɛ yã'oaànɔ e aa gɛ̀
gɛ̃̀ kpɛ́u, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ lè kãaaa we dasidasi. 28 A ɔ̀nɛ́:
A̋ dɔ̃ kɛ́ Yudaɔ zɛvi̋ aa yãalɛ ń buipãleo ge aa gɛ̃
aà uao. A̋ma Lua ɔ̀lɔmɛɛ másu gbɛ̃e gbãsi̋ bo ge
mà aà tɛ̃boo. 29 A yá̃i tò kɛ́ wà ma sisi, ma mɔ
zi̋ozi̋onakɛsai. Má ye mà yá̃ pɔ́ a ma sisiwà ma sa.
30 Ɔ Kɔɔnɛi mɛ̀: A gɔɔ síiɔ̃n la, kɛ́ málɛ wabikɛ ma bɛ e

ĩatɛ̃ gɛ̀ aua pĩlaò maa'i kɛ́wa. Ɔ kã́ndo ma gbɛ̃e è zɛa
ma aɛ pɔ́ tɛkɛa daa 31 à mɛ̀: Kɔɔnɛi, Lua n wabikɛa
sĩ, mɛ́ n wɛ̃nadɔ̃anɛ kàaàgu. 32 Gbɛ̃́ɔ zĩ Zope Simɔɔ
pɔ́ wĩ mɛ Piɛɛ sísii. Á pĩla Simɔɔ báatotona bɛ ísialɛ.
33 Ɔ ma gbɛ̃́ɔ zĩma gɔ̃̀ɔ. Lá n mɔ, à kɛ̀ maa. Tia kɛ́wa,
wápii wá kú la Lua dɔ̃a guu, kɛ́ wà yã́ pɔ́ Dii ònɛ ma
yã́i.

Lua Nisĩna dia buipãleɔnɛ

34 Piɛɛ yãsɛ̀ à mɛ̀: Má sĩ sĩana sa kɛ́ Lua lí gbɛ̃e
zãboo.* 35 Bui píi guu gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ vĩakɛɛ̀ mɛ́ ĩ yãmaakɛ,
ade yã́ mɛ́ ĩ kaaàgu. 36 Lua a yã́ dà Isailiɔnɛ, à
kɛaanɔ na Yesu Kilisi sabai baokpànɛ́. Aàpi mɛ́ bui
píi Dii ũ. 37 Á yã́ pɔ́ kɛ̀ Yude bùsu píi guu dɔ̃, lá à
dàalɛ Galile Zãa kpàwakɛa ń gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛao gbɛa.
38 Á dɔ̃ lá Lua a Nisĩna pĩsi Yesu Nazalɛtiwa, ɔ̃ a kú ń
gbãao, à gɛ̀ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo à yãmaakɛ̀nɛ́, à gbɛ̃́ pɔ́ Ibiisi
ń gã lĩnɛ́ ń kpɛɔ gbã̀gbã, asa Lua kuaànɔɛ. 39 Wá dɛ
yã́ pɔ́ a kɛ̀ Yude bùsuu ń Yelusalɛũo píi seeladeɔ ũ.
Wà aà lòo líwa wa dɛ̀, 40 ɔ̃ Lua aà vù a gɔɔ àaɔ̃de zĩ́,
a tò à azĩa ɔ̀lɔwɛ̃ɛ. 41 I kɛ gbɛ̃́piiɛ no, wá gbɛ̃́ pɔ́ Lua
dɔ̀aa wá sɛ́ aà seelade ũɔnɛ. Aà bɔa gau gbɛa wa
pɔblèaànɔ, wa imĩaànɔ. 42 Ɔ a dĩlɛwɛ̃ɛ wà waasokɛ
gbɛ̃́ɔnɛ, wí onɛ́ ámɛ á dɛ gbɛ̃́ pɔ́ Lua dĩlɛ gbɛ̃́ bɛ̃́ɛɔ ń
gyaadeɔ píi yã́kpalɛkɛna ũ. 43 Ánabiɔ píi aà yã'ò aa
mɛ̀, gbɛ̃́ pɔ́ aa aà náaikɛ̀ɔ duuna a kɛ̃́má aà tɔ́ yã́i.

44 Gɔɔ pɔ́ Piɛɛ lɛ́ yã́pi onɛ́, Lua Nisĩna dĩ gbɛ̃́ pɔ́
lɛ́ yã́pi maɔnɛ píi. 45 Yã́pi dĩ Yuda Yesude pɔ́ mɔ̀
ń Piɛɛoɔwa, kɛ́ baa buipãleɔ, Lua a Nisĩna pĩsimá

* **10:34** Iko 10.17

gba ũ yá̃i. 46 Asa aa mà, aalɛ yãebui'o, aalɛ Lua
yãbɔnsaɛkɛaɔ o. Ɔ Piɛɛ mɛ̀: 47 Gbɛ̃́piɔ Lua Nisi̋na
è láwáwa. Démɛ a fɔ̃ gíné aa da'ilɛkɛi? 48 Ɔ a ò
wà ń da'ilɛkɛ ń Yesu Kilisi tɔ́o. Ɔ aa wabikɛ̀wà aà
gɔɔplakɛ́ńnɔ.

11

Piɛɛ buipã̋leɔ yã̋'oa

1 Zi̋naɔ ń Yesude pɔ́ kú Yudeɔ mà lá buipã̋leɔ
Lua yá̃ si̋ sɔ̃. 2 Kɛ́ Piɛɛ sù Yelusalɛũ, an gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀
ń tɔ̃zɔ̃yãoɔ aà tàae è 3 aa mɛ̀: N gɛ̃ gyafɔɔdeɔ bɛ n
pɔblèńnɔ. 4 Ɔ Piɛɛ fɛ̀lɛ lɛ́ yá̃pi bɔɔlɛkɛnɛ́ zɛ́zɛ à mɛ̀:
5 Má kú Zopeɛ, málɛ wabikɛ, ɔ̃ ma wɛ́pungu'è. Ma
pɔe è lán zwã̀a zɔ̃ɔwa, ba dɔdɔa a swá̃ mɛ̀n síiɔ̃ɔwa.
A̋ bɔ̀ luabɛ, àlɛ pila ma kí̋i. 6 Ma wɛpɛ̀wà tíũu, ma
nɔ̀bɔɔ è a guu, sɛ̃̀a pɔ́ɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ ń bãɔ. 7 Ɔ
ma lɔɔ mà, wa òmɛɛ: Piɛɛ, fɛlɛ dɛ ǹ só. 8 Ɔ ma mɛ̀,
bauo Dii, asa tɛ̃ ge pɔ́ gbã̄lɛa i gɛ̃ ma lɛ́u ziio. 9 Lɔɔpi
bɔa luabɛ gɛ̃n plaade wà mɛ̀, pɔ́ pɔ́ Lua gbãbɔ̀ɛ̀,
másu mà a tɛ̃boo. 10 A̋ kɛ̀ màa gɛ̃n àaɔ̃, ɔ̃ wà ɛ̀a gà
tàò luabɛ píi. 11 Gɔɔ bee gɔ̃̀ɔ gbɛ̃ɔn àaɔ̃ pɔ́ wà ń zí̋a
bɔa Sezaleɔ mɔ̀ ua pɔ́ má kúu. 12 Ɔ Lua Nisi̋na òmɛɛ
mà gɛ́ńnɔ seasai. Wá gbɛ̃́ gbɛ̃ɔn sooloɛ beeɔ gɛ̀ ma
kpái sɔ̃, ɔ̃ wa gɛ̃ gbɛ̃́ pɔ́ gbɛ̃́piɔ zi̋a bɛ. 13 Ɔ a òwɛ̃ɛ lá
a malaika è, à bɔ̀ mɔ̀wa a kpɛ́u, a òɛ à gbɛ̃́ zi̋ Zope
ma sísii, 14 mà yá̃ pɔ́ a api ń a bɛdeɔ píi suaba oɛ.
15 Kɛ́ ma na yã'oawa, Lua Nisi̋na di̋nɛ́ lá a di̋wɛ̃ɛ a
daalɛgɔɔwa. 16 Ɔ yá̃ pɔ́ Dii ò dɔ̀magu à mɛ̀, Zãa gbɛ̃́ɔ
da'ilɛkɛ̀ ń íoɛ, api sɔ̃ á wá da'ilɛkɛ ń Lua Nisi̋nao.*

* **11:16** Luk 3.16, Zi̋n 1.5

17 Lá Lua gba doũ pɔ́ á dàwɛ̃ɛ gɔɔ pɔ́ wa Dii Yesu
Kilisi náaikɛ̀ dànɛ́ lɔ, dén ma ũ mà fɔ̃ giɛ̀i? 18 Kɛ́
aa yã̋pi mà, aa nı̏lɛ, ɔ̃ aa Lua tɔbɔ̀ aa mɛ̀: Wá è Lua
buipãleɔ gbà zɛ́ lɔ aa nɔ̀sɛlilɛ, aai wɛ̃ni láasai e.

Antiɔsideɔ zɛa ń Yesuo

19 Wɛ́tɛ̃amɔanɛ́ pɔ́ fɛ̀lɛ Ɛtiɛ̃ɛ gaa guu† mɛ́ tò gbɛ̃́ɔ
fã̀aa tà Fenisi bùsuu ń Sipi bùsuo ń Antiɔsio, aalɛ
Lua yã'o Yudaɔnɛ ńtɛ̃ɛ. 20 Ɔ an gbɛ̃eɔ bɔ̀ Sipi bùsuu
ń Silɛni bùsuo aa gɛ̀ Antiɔsi, ɔ̃ aalɛ yã'o buipãleɔnɛ
sɔ̃, aalɛ Dii Yesu baokpanɛ́. 21 Dii lɛ́ ɔdamá, ɔ̃ gbɛ̃́ɔ
yã̋pi sı̏ dasi aa zɛ̀ ń Diipio.

22 Yelusalɛũ Yesudeɔ swã̋ kã̏ yã̋piwa, ɔ̃ aa Baan-
aba zı̏ Antiɔsi. 23 Kɛ́ à kà we, a è lá Lua gbɛ̃kɛkɛ̀nɛ́,
ɔ̃ aà pɔ kɛ̀na. À lɛdàmá ḿpii aa zɛ ń Diio ń
nɔ̀sɛmɛndoo. 24 Baanabaá gbɛ̃maaɛ, Lua Nisı̏na
ń luanaaikɛao pɛ̀ɛwà, ɔ̃ wà kà Dii gbɛ̃́ɔ guu dasi.
25 Ɔ Baanaba gɛ̀ Taasu Sɔlu wɛɛlɛi. 26 Kɛ́ à aà è, ɔ̃
à sùaànɔ Antiɔsi. Aaı̏ɔ kãaa ń Yesudeɔ dasi, aaɔ
yãdanɛ́ e wɛ̃̀ bṹu do. Antiɔsi we wà dɔ̀aa tɔkpàu
Yesu ı̏waɔnɛ Kilisideɔ.

27 Gɔɔ bee ãnabiɔ bɔ̀ Yelusalɛũ aa mɔ̀ Antiɔsi.
28 An gbɛ̃́ pɔ́ wı̏ mɛ Agabu fɛ̀lɛ zɛ̀ à dɔ̀aa nɔana zɔ̃ɔ
pɔ́ a ka dṹnia guu píi yã'ònɛ́ ń Lua Nisı̏na gbãao.
Kolodi kpalablea gɔɔ ɔ̃ nɔanapi kà. 29 Ɔ Yesudeɔ zɛ̀ò
wà ń gbɛ̃́ pɔ́ kú Yudeɔ kámasa ká lá baade gbãa fɔ̃̀,
wi kpã́sãnɛ́. 30 Ɔ aa kɛ̀ màa, aa Baanaba ń Sɔluo zı̏ò
kpái an gbɛ̃zɔ̃ɔɔwa.

12

Piɛɛ daakpɛu

† **11:19** Zi̋n 8.1-4

1 Gɔɔ bee kí Elodi ɔpɛ̀lɛ Yesudeeɔwa pãsi̋pãsi̋. 2 A̋
Zãa vi̋i Zaaki dɛ̀ ń fɛ̃ndao. 3 Kɛ́ a è yã́ bee kà
Yudaɔgu, ɔ̃ à ɛ̀a Piɛɛ kṹ lɔ. A̋ bee kɛ̀ Kàaso dikpɛ zi̋ɛ.
4 Kɛ́ à Piɛɛ kṹ a dàkpɛu, à aà nà sosaɔnɛ ń ɔzi̋ aa aà
dɔ̃́a. Sosapiɔ gãli do gbɛ̃ɔn síiɔ̃siiɔ̃ɛ e lɛɛ síiɔ̃. A di̋lɛ
à yã́kpalɛkɛaànɔ bíla wáa Gɛ̃amusu dikpɛ gbɛa. 5 Ɔ
wa Piɛɛ kũa kpɛ́u, Yesudeɔ lɛ́ wabikɛɛ̀ Luawa zɛsai.

6 Gu pɔ́ a dɔ Elodi bɔaànɔ, a gwã́ Piɛɛ lɛ́ i'o sosa
gbɛ̃ɔn plaɔ zãnguo yea ń mɔdaonao mɛ̀n pla, mɛ́
gbɛ̃ɔn plaɔ ku kpɛɛlɛ, aalɛ kpɛ́pi dɔ̃́a. 7 Kã́ndo gɔ̃̀ɔ
Dii malaikae gɛ̃̀ we, ɔ̃ kpɛ́pi pù. A̋ Piɛɛ lɛ̀ a gbã̀tɛ̃ɛwa
à aà vù à mɛ̀: Fɛlɛ kpakpa. Ɔ mɔdaonapiɔ wòlo aà
ɔwa. 8 Ɔ malaikapi ɔ̀ɛ̀: N n ula da, ní n kyale kpá.
Piɛɛ kɛ̀ màa, ɔ̃ malaikapi mɛ̀: N n ula kãaa ǹ kṹ, ní
tɛmazi. 9 Ɔ Piɛɛ bɔ̀ tɛaàzi. I yã́ pɔ́ malaika lɛ́ kɛɛ dɔ̃
si̋ana ũo, àlɛ e nana álɛ o. 10 Aa gɛ̃̀ gudɔ̃ana sɛ̃́iala ń
a plaadeo, ɔ̃ aa kà bɔlɛu. Bɔlɛpi gbaá mɔɛ, ɔ̃ à wɛ̃̀nɛ́
ń azi̋ao, aa bɔ̀lɛ lɛ́ gɛ̃ wɛ̃́lɛu. Kã́ndo gɔ̃̀ɔ ɔ̃ malaikapi
Piɛɛ tò zɛa guu we. 11 Kɛ́ Piɛɛ wɛ́ dɔ̀dɔ à mɛ̀: Má dɔ̃
sã́asã sa kɛ́ Dii a malaika zi̋, à ma bɔ Elodi ɔzi̋ ń yã́
pɔ́ Yudaɔ wɛ́ dɔi wà kɛmɛɛo píi.

12 Kɛ́ aà wɛ́ kɛ̃̀, à gɛ̀ Zãa pɔ́ wi̋ mɛ lɔ Maaku da
Maliama bɛ. Wa kãaaa we dasi, wàlɛ wabikɛ. 13 Kɛ́
à bɔlɛ gba lɛ̀, ɔ̃ nɔɛ zi̋kɛna pɔ́ wi̋ mɛ Loda gɛ̀ gwai.
14 Kɛ́ à Piɛɛ lɔɔ dɔ̃̀, pɔna guu i zɛ́ wɛ̃o, à ɛ̀a bàalɛ̀ gɛ
ònɛ́ Piɛɛ mɛ́ kú bɔlɛu we. 15 Wa ɔ̀ɛ̀: I̋ana kàma yã̀? Ɔ
à zɛ̀ò kɛ́ si̋anaɛ. Ɔ wà mɛ̀: Aà malaikaɛ. 16 Piɛɛ gi̋ lɛ́
gbalɛ. Kɛ́ aa wɛ̃̀, aa aà è, ɔ̃ yã́pi di̋má. 17 A̋ ɔkɛ̀nɛ́ aa
nílɛ, ɔ̃ a dàu a si̋unɛ́ lá Dii a bɔ kpɛ́u. Ɔ à mɛ̀: A gɛ o
Zaakiɛ ń wá gbɛ̃́ ki̋niɔ. Ɔ à bɔ̀ gɛ̀ gupãlei.

18 Kɛ́ gu dɔ̀, kɔ̃fi̋ gbãa dà sosaɔ zãnguo, aalɛ kɔ̃ lala
aa mɛ̀: Bɔ́ Piɛɛ kɛ̀ a ũi? 19 Elodi ò wà aà wɛɛlɛ. Kɛ́ wi
aà eo, ɔ̃ à yãlàla gudɔ̃anapiɔwa, ɔ̃ a ò wà ń dɛdɛ.

Elodi gaa

Bee gbɛa Elodi bɔ̀ Yude, à gɛ̀ gɔɔplakɛ̀ Sezale.
20 Aà pɔ pà Tiideɔ ń Sidɔ̃deɔzi maamaa, ɔ̃ gbɛ̃́ beeɔ
lɛdoũkɛ̀ aa mɔ̀ aà gwai sãnu. Aa gɛ̀ kíapi bɛ ziia
Blasitu kɛ̋i. Kɛ́ Blasitu ń yã̋zɛ è, aa gɛ̀ lɛdoũkɛi ń
Elodio, asa an bùsu pɔblea ì bɔ aà bùsuuɛ.
21 Kɛ́ gɔɔ pɔ́ wa di̋lɛ kà, Elodi a kible'ulaɔ dà, à gɛ̀
zɔ̃̀lɛ a gi̋naa, ɔ̃ à yã'ò bílaɛ. 22 Bíla wiilɛ̀ à mɛ̀: Luae
mɛ́ lɛ́ yã'o, i kɛ gbɛ̃nazi̋na no. 23 Wegɔ̃ɔ Dii malaikae
aà lɛ nɛ̀, kɛ́ i zɔ̃ɔkɛ dɔ̃ Luaɛo yã̋i, ɔ̃ aà mɛ kɔ̀ɔkà à gà.
24 Lua yã̋ i̋ɔ ligua, i̋ɔ kã̋fi. 25 Baanaba ń Sɔluo sɔ̃,
kɛ́ aa ń kámasa yã̋ kɛ̀kɛ aa làa, aa bɔ̀ Yelusalɛũ aa
Zãa pɔ́ wi̋ mɛ Maaku sɛ̀ taò.

13

Baanaba ń Sɔluo zi̋a

1 A̋nabiɔ ń yãdanɛdeɔ ku Antiɔsi Yesudeɔ guu,
an tɔ́ɔn kɛ: Baanaba ń Simɛɔ pɔ́ wi̋ mɛ Báasiao ń
Silɛni bùsu gbɛ̃́ Lusiuo ń Manaɛ pɔ́ nɛblè ń kí Elodio
sãnuo ń Sɔluo. 2 Gɔɔ pɔ́ aalɛ Dii sisi ń lɛyeao, Lua
Nisi̋na mɛ̀: A̋ Baanaba ń Sɔluo dilɛ ńdoa zi̋ pɔ́ ma ń
sɛ́wà yã̋i. 3 Kɛ́ aa lɛyè aa wabikɛ̀, ɔ̃ aa ɔnàmá aa ń
gbáɛ, aa dàzɛu.
4 Kɛ́ Lua Nisi̋na Baanaba ń Sɔluo zi̋ màa, aa gɛ̀
Sɛlusi. Za we aa gɛ̃̀ gó'ilɛnau aa gɛ̀ Sipi bùsuu. 5 Kɛ́
aa kà Salami, aa Lua yã̋ waasokɛ̀ Yudaɔ lousisikpɛɔ
guu. Zãa Maaku kúńnɔ dɔnlɛde ũ. 6 Aa ísia

gũgũnapi baa vi̋ e Pafɔsi, ɔ̃ aa kpàaũ ń Yuda dabud-
abukɛna pɔ́ dɛ ãnabi ɛgɛna ũo we. Aà tɔ́n Yesunɛ.
7 Iɔ kú ń bùsupi gbɛ̃zɔ̃ɔ Sɛɛziu Pɔluo. Gbɛ̃zɔ̃ɔpiá
ɔ̃nɔnaɛ, ɔ̃ à Baanaba ń Sɔluo si̋si, kɛ́ a ye Lua yãma
yá̃i. 8 Dabudabukɛnapi tɔ́n Ɛlima ń Gɛlɛki yá̃o. A̋
íbɛlɛsɛ̀ńnɔ, àlɛ wɛɛlɛ gbɛ̃zɔ̃ɔpi swã̃fɛ̃, kɛ́ asu Yesu
náaikɛo. 9 Ɔ Sɔlu pɔ́ wi̋ mɛ Pɔlu sɔ̃, Lua Nisi̋na
dɛ̀dɛwà, ɔ̃ à wɛpɛ̀wà à mɛ̀: 10 Ibiisi nɛ́ɔ do! Maa
píi ibɛɛ! Gbɛ̃nazi̋n vãi píi paɛmade! Wɛzɛ̃n pãsi̋!
Nyɔ̃ Dii zɛ́ súsu kpaanlaboa too lé? 11 Tiasa Dii a
ɔkulɛma, ní vi̋akũ. Nyɔ̃ gɔɔplakɛ ńyɔ̃ i̋atɛ̃ eo. Wegɔ̃ɔ
Ɛlima wɛ́ gɔ̃̀ dã̀adãa, gusia kù̀lɛwà. Ɔ àlɛ ɔmalɛmalɛ,
àlɛ gbɛ̃́ wɛɛlɛ aà a ɔ kṹ. 12 Kɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔpi yá̃ pɔ́ kɛ̀pi è, à
Dii náaikɛ̀, asa aà yá̃ pɔ́ wa dàɛ̀ aà kù̃ gbãaɛ.

Kua Antiɔsi pɔ́ kú Pisidi bùsuu

13 Ɔ Pɔlu gɛ̃̀ gó'ilɛnau ń a gbɛ̃́ɔ, aa bɔ̀ Pafɔsi aa
gɛ̀ Pɛɛga, Pãmfili bùsuu. We Zãa Maaku ń tóu, à
ɛ̀a tà Yelusalɛũ. 14 Bɔa Pɛɛga aa gɛ̀ Antiɔsi pɔ́ kú
Pisidi bùsuu. Ká̃mabogɔɔzi̋ aa gɛ̀ zɔ̃̀lɛ lousisikpɛu.
15 Mɔizi ikoyã ń ãnabiɔ láɔ kyokɛa gbɛa lousisikpɛ
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ gbɛ̃́ zi̋ wà oné, tó aa ká̃fia yãe vi̋ aa o bílaɛ,
aa o. 16 Ɔ Pɔlu fɛ̀lɛ ɔkɛ̀nɛ́ à mɛ̀: Isailiɔ ń buipãle
lousisinaɔ à ma yãma. 17 Isailiɔ Lua wá deziɔ sɛ̀, ɔ̃ à
ń bui kɔ̃̀ an kua Egipi bùsuu. Ɔ à ń bɔ́lɛ we ń a gbãa
zɔ̃ɔo.* 18 A ń gwá guwaiwaiu wɛ̃̀ bla taawa.† 19 A̋
gbãamɔ̀ Kanaa bùsu bui mɛ̀n soplaɔnɛ, ɔ̃ à ń bùsupi
kpàmá.‡ 20 Apii kà wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń blakwio taawa. Bee
gbɛa à dɔaanaɔ di̋lɛnɛ́ e à gɛ̀ pɛ̀ɔ̀ ãnabi Samuɛliwa.§

* **13:17** Bɔa 1.7, 12.51 † **13:18** Nao 14.34 ‡ **13:19** Iko 7.1, Yoz 14.1 § **13:20** 1Sam 3.20-21, 10.21-24

21 Kɛ́ aa kía gbɛ̀a, ɔ̃ Lua Kisi nɛ́ Saulu, Bɛ̃yãmɛɛ bui
dĩlɛnɛ́.* A kpalablè wɛ̃̀ bla, 22 ɔ̃ Lua aà bɔ̀ kpalau, à
Davidi kpà aà gbɛu. Lua Davidi yã'ò à mɛ̀, á è Yɛse
nɛ́ Davidi làasoo doũanɔ, a a pɔeã píi kɛɛ.† 23 Aà bui
guu à Yesu bɔ̀u Isailiɔnɛ Suabana ũ, lá à a lɛgbɛ̃̀wa.
24 E Yesupi àɔ gɛ́ mɔ́i Zãa dɔ̀aa waasokɛ̀ Isailiɔnɛ píi,
a ònɛ́ aa nɔ̀sɛlilɛ aa da'ilɛkɛ.‡ 25 Kɛ́ Zãa zĩ ye láai à
mɛ̀: Dé álɛ e má dɛ a ũi? Gbɛ̃́ pɔ́ á wɛ́ dɔin ma ũo. A
ma! Alɛ mɔ́ ma gbɛa, mi ka mà aà sabala bɔbɔ̀o.§
26 Ma gbɛ̃́ɔ, Ablahaũ buiɔ ń buipãle lousisinaɔ,
wámɛ Lua suabayãɛ bee kpàsãwɛ̃ɛ. 27 Yelusalɛũdeɔ
ń ń gbãadeɔ aai Yesu dɔ̃o, aai ãnabiɔ lá pɔ́ wìɔ
a kyokɛ kãmabogɔɔzĩ píi zɛ́ dɔ̃o, ɔ̃ aa ãnabipiɔ yã́
pàpa, aa yãdàaàla. 28 Aai yãe ewà à kà wà aà dɛo,
ɔ̃ aa gbɛ̀a Pilatiwa wà aà dɛ.* 29 Kɛ́ aa yã́ pɔ́ wa kɛ̃̀
aà yã́ musu kɛ̀ píi, wà aà bùa líwa wà aà dà mia'ɛu.†
30 Lua aà bɔ̀ gau. 31 A gɔɔ dasi kɛ́ à bɔ̀ mɔ̀ gbɛ̃́ pɔ́ aa bɔ̀
Galile aa gɛ̀aànɔ Yelusalɛũɔwa.‡ Aamɛ aà seeladeɔ
ũ gbɛ̃́ɔnɛ. 32 Wápiɔ sɔ̃, ɔ̃ wa mɔ aà baokpaiɛ́. Lɛ́ pɔ́
Lua gbɛ̃̀ wá deziɔnɛ, 33 a kɛ̀ wá gbɛ̃́ pɔ́ wá dɛ an buiɔ
ũɔnɛ, à Yesu vù lá wa ò Soũ plaade guuwa. Lua mɛ̀:
Ma nɛ́n n ũ,
n Maen ma ũ gbã.§
34 Lá a yaikɛo, mɛ́ Lua a aà bɔ gau, a yã́ ɔ̃ Luapi ò
yãa à mɛ̀:
Má báaa seasai pɔ́ ma a lɛgbɛ̃̀ Davidiɛ daágu.*
35 Ɔ wa ò guei lɔ:

---

* **13:21** 1Sam 8.5 † **13:22** 1Sam 13.14, 16.12-13 ‡ **13:24** Luk 3.3 § **13:25** Zãa 1.20, Mat 3.11 * **13:28** Luk 23.1-23 † **13:29** Luk 23.50-56 ‡ **13:31** Zĩn 1.3 § **13:33** Soũ 2.7 * **13:34** Isa 55.3

Ɲyɔ̃ wei n gbɛ̃́ pɔ́ a kua adoa yaikɛo.†
36 Davidipi sɔ̃ à Lua pɔeã kɛ̀ a gɔɔ. Kɛ́ à gà, wà aà mia
kpàkɔ̃i ń a deziɔ, ɔ̃ à yaikɛ̀. 37 Gbɛ̃́ pɔ́ Lua aà vùpi sɔ̃ i
yaikɛo. 38 Ma gbɛ̃́ɔ, àɔ dɔ̃ kɛ́ duunakɛ̃ama waaso pɔ́
wálɛ kɛɛ́ kú aà kĩ́iɛ. 39 Mɔizi ikoyã lí fɔ̃ tò yã́ bɔńnɔ
nao, ãma gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ Yesu náaikɛɔ, yã́pii i bɔńnɔ na.
40 A̋ laaika kɛ́ yã́ pɔ́ ãnabiɔ ò su á leo 41 aa mɛ̀:
A̋ ma, á gbɛ̃́ awiambɔnaɔ,
à gilikɛ, i̋ sãalɛ,
asa má yãe kɛ á gɔɔ,
baa tó wa dàu lɛ́ siuɛ́, á sio.‡
42 Kɛ́ Pɔlu ń Baanabao lɛ́ bɔlɛ lousisikpɛu, wà
wabikɛ̀má aa ɛa mɔ yã́pi onɛ́ kã́mabogɔɔ si̍a lɔ. 43 Kɛ́
wàlɛ fãaa Yudaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ i̋ lousisińnɔɔ bɔ̀ tɛ Pɔlu ń
Baanabaozi dasi. Aa yã'ònɛ́, aalɛ lɛdamá aaɔ gɛ́ aɛ
ń gbɛ̃kɛ pɔ́ Lua kɛ̀ńnɔo.
44 Kã́mabogɔɔ si̍a wɛ̃́lɛdeɔ kã̀aa píi Dii yãmaa yã́i.
45 Kɛ́ Yudaɔ bílapi è, à kɛ̀nɛ́ i̋i maamaa, ɔ̃ aalɛ Pɔlu
yã́ bɛ̀ɛbo, aalɛ aà sɔ̃sɔ̃. 46 Ɔ Pɔlu ń Baanabao yã'ònɛ́
vi̍asai aa mɛ̀: A̋mɛ à kṹ wà Lua yã'oɛ́ gi̍a. Lá a gi,
álɛ e i ka à wɛ̃ni láasai eo, wá ɛa aɛdɔ buipãleɔwaɛ
sa. 47 Asa Dii yã́ɛ bee di̍lɛwɛ̃ɛɛ à mɛ̀:
Ma n dilɛ gupua ũ buipãleɔnɛ,
kɛ́ ǹ gɛ́ ń suabayão e tɔɔlɛ lɛ́wa.§
48 Kɛ́ buipãleɔ yã́pi mà, an pɔ kɛ̀na, aa Dii yã́ si̍
si̍ana ũ, ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń dílɛ wɛ̃ni láasai pɔ́ ũɔ Yesu
náaikɛ̀.
49 Ɔ Dii yã́ li̍ bùsupia píi. 50 Yudaɔ ɔzɔ̃̀ buipãle
nɔɛ lousisin gbiaɔ ń wɛ̃́lɛ gbãadeɔzi, ɔ̃ aa i̍adà Pɔlu

† **13:35** Soũ 16.10 ‡ **13:41** Abk 1.5 § **13:47** Isa 49.6

ń Baanabaowa, aa ń yá ń bùsuu. 51 Aa kɔɔlɛ̀má ń
tàae seela ũ,* ɔ̃ aa gɛ̀ Ikɔniu. 52 Yesudeɔ sɔ̃, pɔna ń
Lua Nisi̋nao pɛ̀ɛmá.

14

Pɔlu ń Baanabao kua Ikɔniu ń Lisitao

1 Aa kɛ̀ Ikɔniu lá aai̋ kɛwa, aa gɛ̏ Yudaɔ
lousisikpɛu aa yã'ò e Yudaɔ ń buipãleɔ Dii náaikɛ̀
dasidasi. 2 Ɔ Yuda pɔ́ aa gi̋ yã́pi síiɔ buipãleɔ swãfɛ̏
Yesudeɔnɛ, aa i̋isɛ̀ńnɔ. 3 N beeo Pɔlu ń Baanabao
gɔɔplakɛ̀ we, aa yã'ò vi̋asai daa Dii gȁu, ɔ̃ Dii ń gbá
zɛ́ an yãbɔnsaɛkɛaɔ ń ń dabudabukɛaɔ a gbɛ̃kɛ yã́ pɔ́
aalɛ oné si̋anapi̋liwànɛ́. 4 Ɔ wɛ̃́lɛdeɔ kɔ̃kpaalɛ̀, gbɛ̃eɔ
zɛ̀ ń Yudaɔ, gbɛ̃eɔ ń zi̋naɔ. 5 Ɔ Yudaɔ ń buipãleɔ ń
ń gbãadeɔ zɛ̀ò wà i̋adamá wà ń pápa ń gbɛo. 6 Kɛ́
Pɔlu ń Baanabao ń yã́ dɔ̏, ɔ̃ aa bàasi tà Likaoni
bùsu wɛ̃́lɛɔu, Lisita ń Dɛɛbɛo ń a zɔ̃ɛwiaɔ. 7 Ɔ aa gi̋
lɛ́ baonapi kpánɛ́ we.

8 Gɔ̃ɛ ku Lisita, aà gbáɔ imia. Zaa wà aà i̋, a dɛ
ɛɛ ũɛ, i táa'oo. 9 Alɛ swã́kpa Pɔlu yã́i, ɔ̃ Pɔlu wɛpɛ̀wà
soee, a è aà Yesu náaikɛa kà à aà gbã́gbã, 10 ɔ̃ a òɛ̀
ń lɔɔ gbãao: Fɛlɛ zɛ n gbáwa. Ɔ à vi̋ zɛ̀, à bɔ̀ ń táo.
11 Kɛ́ bíla è lá Pɔlu kɛ̀, ɔ̃ aa kȁaa wiiwa ń Likaoni
yã́o aa mɛ̀: Tã́aɔ li̋ gbɛ̃nazi̋naɔ ũ aa pi̋lawá. 12 Aa
tɔkpà Baanabaɛ Zupitɛɛ, Pɔlu sɔ̃ Mɛɛkiu,* kɛ́ ɔ̃mɛ i̋
dɔaa ń yã'oao yã́i. 13 Zupitɛɛpi kpɛ́ kú wɛ̃́nkpɛ, ɔ̃ aà
gbàgbana mɔ̀ ń zuswana pɔ́ à lávu zãblɛ̀máɔ wɛ̃́lɛ
bi̋ibɔlɛu. A ye dasi sa'o zi̋naɔwa. 14 Kɛ́ Baanaba
ń Pɔluo yã́pi mà, aa ń ulaɔ ga kɛ̏kɛ̃, ɔ̃ aa si̋ dasi

---

* 13:51 Luk 9.5, 10.11 * 14:12 An tã́aɔ tɔ́ɔn we.

guu ń wiio 15 aa mὲ: Gbɛ̃́ɔ, bɔ́yãi álɛ kɛ beewai?
Gbɛ̃nazi̍naɔn wá ũ sɔ̃ láa̋wa. Baona wálɛ kpáɛ́, kɛ́ à
kpɛ lí pɔ́ gianaɛ beeɔnɛ, i̍ zɛ ń Lua bɛ̃́ɛo. Ɔmɛ musu
kὲ ń tɔɔlɛo ń ísiao ń pɔ́ pɔ́ kúuɔ píi.† 16 A̍ bui píi tò
yãa, aa ńzi̍a zɛ́ sὲ. 17 N̍ beeo à azi̍a ɔ̀lɔnɛ́ maakɛa
guu. I to lou maɛ́ à pɔkɛkɛ a gɔɔwa. I á gba blɛ àɔ
ku pɔna guu. 18 Baa ń yá̃ bee oao, dɛ̃ɛ ń dɛ̃ɛo ɔ̃ aa gi̍
gbɛ̃́ɔnɛ aa sa'omá.
19 Ɔ Yudaɔ bɔ̀ Antiɔsi ń Ikɔniuo aa mɔ̀ wà bíla
swãfɛ̃̀. Ɔ aa Pɔlu pàpa ń gbɛo aa aà gàlɛ bɔ̀ò wɛ̃́nkpɛ,
aalɛ e à gàɛ. 20 Kɛ́ Yesudeɔ kã̀aaaàzi, ɔ̃ à fɛ̀lɛ gɛ̃̀ wɛ̃́lɛ
guu. Kɛ́ a gu dɔ̀, aàpi ń Baanabao aa gὲ Dɛɛbɛ.

Zi̍naɔ taa Antiɔsi

21 Kɛ́ aa baonakpànɛ́ wɛ̃́lɛpi guu, aa gbɛ̃́ɔ è dasi. Ɔ
aa ɛ̀a gὲ Lisita ń Ikɔniuo ń Antiɔsio, 22 aalɛ Yesudeɔ
gba gbãa, aalɛ lɛdamá aa wɛtã Yesu náaikɛawa aa
mὲ: Sema wà taasikɛ maamaa, wí gbasa gɛ̃ kpala
pɔ́ bɔ̀ Lua ki̍i guu. 23 Aa gbɛ̃zɔ̃ɔɔ di̍lɛnɛ́ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo,
ɔ̃ aa wabikὲnɛ́ ń lɛyeo, aa ń ná Dii pɔ́ aa aà náaikὲὲ
ɔzi̍.
24 Kɛ́ aa pã̀ Pisidi bùsua, aa kà Pãmfili bùsuu.
25 Aa Lua yã'ò Pɛɛga, ɔ̃ aa gὲ Atali. 26 We aa gɛ̃̀
gó'ilɛnau aa tà Antiɔsi, gu pɔ́ wà ń náu Luaɛ a ɔzi̍
yãa aà gbɛ̃kɛkɛnɛ́ zi̍ pɔ́ aa kὲ aa làa tia yá̃ musu.
27 Kɛ́ aa kà, aa Yesudeɔ kã̀aa aa yá̃ pɔ́ Lua kὲnɛ́
ònɛ́ píi, lá à buipãleɔ gbà zɛ́ aa a náaikὲ. 28 Ɔ aa
gɔɔplakὲńnɔ we.

15

Lɛkpaai̍a Yelusalɛũ

† **14:15** Bɔa 20.11, Soũ 146.6

1 Gbɛ̃eɔ bɔ̀ Yude aa mɔ̀ Antiɔsi, ɔ̃ aa yãdà
Yesudeɔnɛ aa mɛ̀: Tó i tɔ̃zɔ̃ lá Mɔizi di̋lɛwao,[*] á
zia'eo. 2 Pɔlu ń Baanabao zɔadɔ̀má aa lɛkpaakɛ̀ńnɔ
maamaa yá̃pi musu. Ɔ Yesudeɔ zɛ̀ò Pɔlu ń Baan-
abao ń ń gbɛ̃eɔ gɛ́ Yelusalɛũ yá̃pi gɔ̃́gɔ̃i ń zi̋naɔ ń
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ. 3 Aa gɛ̀ zɛ̀nɛ́, ɔ̃ aa pà̃ Fenisi ń Samalio
bùsuɔla. Aa buipãleɔ nɔ̀sɛlilɛa yá̃ dàu a si̋u ń gbɛ̃́ɔnɛ
we, ɔ̃ an pɔ kɛ̀na zɔ̃ɔ. 4 Kɛ́ aa kà Yelusalɛũ, Yesudeɔ
ń zi̋naɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ gbãakpàńzi, ɔ̃ aa yá̃ pɔ́ Lua kɛ̀nɛ́
píi baokpànɛ́. 5 Ɔ Falisi Yesudeeɔ fɛ̀lɛ mɛ̀: Sema
buipãleɔ tɔ̃zɔ̃, wi onɛ́ aaɔ Mɔizi ikoyã kũa. 6 Ɔ zi̋naɔ
ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kɔ̃ kà̃aa, aalɛ yá̃pi gwa. 7 Kɛ́ lɛkpaai̋a
gbà̃akù̃, Piɛɛ fɛ̀lɛ zɛ̀ a ònɛ́: Ma gbɛ̃́ɔ, á dɔ̃ kɛ́ Lua ma
dilɛ á guu à gɛ̃̀gɛ̃, kɛ́ buipãleɔ Yesu bao ma ma lɛ́u,
aai aà náaikɛ. 8 Lua dee gbɛ̃́pii nɔ̀sɛ dɔ̃, ɔ̃ à ń gbá a
Nisi̋na a siańnɔ seela ũ,[†] lá à wá gbáwa. 9 Lua i ń
dilɛ dodoa ń wápiɔo. A ń nɔ̀sɛ pi̋piné, kɛ́ aa Yesu
náaikɛ̀ yá̃i. 10 Bɔ́yãi álɛ Lua wɛi tiai? Aso pɔ́ wá
deziɔ fùa sɛ́i ń wápiɔ ɔ̃ á ye dinɛ́a? 11 Màa no! Wá a
náai vi̋ kɛ́ wá bɔ Dii Yesu gbɛ̃kɛ yá̃iɛ, lá ampiɔwa sɔ̃.
12 Gbɛ̃́ɔ kɛ̀ kílikili píi, ɔ̃ aa swãkpà Baanaba
ń Pɔluozi, aalɛ seelaɔ ń dabudabu pɔ́ Lua kɛ̀nɛ́
buipãleɔ guuɔ o. 13 Kɛ́ aa yã'ò aa lὰa, Zaaki fɛ̀lɛ yãsɛ̀
à mɛ̀: Ma gbɛ̃́ɔ, à ma yãma. 14 Simɔɔ ò lá Lua dɔ̀aa
buipãleɔ wɛgwà, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ sɛ̀ ń guu a pɔ́ ũ. 15 Anabiɔ
yá̃ɔ kɔ̃sɛ̀ ń beeo, asa aa mɛ̀:
16 Bee gbɛa má ɛa mɔ Davidi bɛzi̋ bo,
mí a gufooɔ kɛkɛ tata lɔ,
17 kɛ́ buipãleɔ ma ki̋i wɛɛlɛ,

* 15:1 Lev 12.3 † 15:8 Zi̋n 11.15-18

gbɛ̃́ pɔ́ ma ń sisi ma ń sɛ́piɔ píi.
18 Dii pɔ́ lɛ́ yã́pi kɛ mɛ́ ò,
a tò wa yã́pi dɔ̃ za káau.‡
19 Ayã̂mɛto má è a maa wà yã́ zi̋'ũ dilɛ buipãle pɔ́
aa zɛ̀ ń Luaoɔnɛo. 20 Wà lákɛ̃nɛ́ aa mikɛ̃ pɔ́ pɔ́ gbã̂lɛ̀
tã́a ki̋iwa ń gbãsi̋kɛao ń nɔ̀ɔ kòlokpasaio ń kpàao.§
21 Asa à gɛ̃̀gɛ̃ wi̋ɔ Mɔizi lá kyokɛ lousisikpɛɔ guu
kã́mabogɔɔzi̋ píi, wi̋ɔ aà yã́ waasokɛ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo.

Zi̋naɔ gbɛ̃́ɔ zi̋a buipãle Yesudeɔwa

22 Ɔ zi̋naɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Yesudeɔ píi zɛ̀ò wà gbɛ̃́ɔ sɛ́
ń guu, wà ń zi̋ Antiɔsi ń Pɔluo ń Baanabao. Ɔ aa
ń dɔaanaeɔ sɛ̀, Yuda pɔ́ wi̋ mɛɛ̀ Baasaba ń Silivɛ̃ɛo.
23 Wà taala di̋nɛ́, yã́ pɔ́ wa kɛ̃̀ a guu mɛ̀: Wá zi̋naɔ ń
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ wa fɔkpà wá gbɛ̃́ pɔ́ aa dɛ buipãleɔ ũ Antiɔsi
ń Sili bùsuo ń Silisi bùsuoɔwa. 24 Wá mà wá gbɛ̃eɔ
gɛ̀ á ki̋i aa á nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpàɛ́, aa á dá bíliu ń yã'oa guu.
Wá lɛ́ kú a guuo, 25 ɔ̃ wa lɛdoũkɛ̀ wa zɛò kɛ́ wà gbɛ̃́ɔ
sɛ wà ń zi̋wá ń wá gbɛ̃́ yenzideɔ Baanaba ń Pɔlu
26 pɔ́ aa gi̋ ń wɛ̃nii wá Dii Yesu Kilisi tɔbɔa yã́io.
27 Ayã̂mɛto wálɛ Yuda ń Silivɛ̃ɛo zi̋wá, aa yã́ pɔ́ wá
kɛ̃̀ láu oɛ́ ń lɛ́o. 28 Asa Lua Nisi̋na ń wápiɔ wa zɛò
wà asoe diɛ́o, sema a pɔ́ zɛvi̋ɛ beeɔ. 29 A mikɛ̃ nɔ̀ɔ pɔ́
wà sa'òò tã́awa soawa ń kpàao ń nɔ̀ɔ kòlokpasaio
ń gbãsi̋kɛao. A maa à mikɛ̃ beeɔwa. Wà kɔ̃'e aafia!
30 Ɔ wà ń gbáɛ, aa gɛ̀ Antiɔsi. Aa Yesudeɔ kã̀aa
píi, ɔ̃ aa lápi kpàmá. 31 Kɛ́ aa a kyokɛ̀, ɔ̃ an pɔ
kɛ̀na maamaa ń nɔ̀sɛ níniyãpio. 32 Yuda ń Silivɛ̃ɛoá
ãnabiɔnɛ, ɔ̃ aa lɛdà ń gbɛ̃́piɔwa maamaa, aa ń gbá

‡ **15:18** Amɔ 9.11-12 § **15:20** Bɔa 34.15-17, Lev 18.6-23, 17.10-16

gbãa. [33] Kɛ́ aa gɔɔplakɛ̀ we, Yesudeɔ lɛzàmá, ɔ̃ aa tà
ń zi̋naɔ kɨ̋i aafia. [34-35] Pɔlu ń Baanabao gɔ̏ Antiɔsi.
N gbɛ̃́ dasi pãleɔ aa Dii yãdànɛ́ aa baonakpànɛ́.

Pɔlu wɛ̃́lɛgɛa gɛ̃n plaade

[36] Gɔɔpla gbɛa Pɔlu ò Baanabaɛ: Wà ɛa gɛ́ Yesudeɔ
gwai wɛ̃́lɛ pɔ́ wa Dii yã́ waasokɛ̀u yãaɔ guu, wíɔ dɔ̃
lá aa dɛ. [37] Baanaba ye Zãa Maaku sɛ aà gɛ́ńnɔ, [38] ɔ̃
Pɔlu lɛ́ e a maa wà gbɛ̃́ pɔ́ kɛ̏má Pãmfili, i tɛ́ńzi ń zi̋
guuo sɛ lɔo.* [39] Aai makɔ̃ɛo, ɔ̃ aa kɛ̏kɔ̃wa. Baanaba
Maaku sɛ̀ aa gɛ̃̀ gó'ilɛnau aa gɛ̀ Sipi. [40] Ɔ Pɔlu Silivɛ̃ɛ
sɛ̀. Yesudeɔ ń ná Diiɛ a ɔzi̋ aà gbɛ̃kɛkɛnɛ́, ɔ̃ aa dàzɛu.
[41] Aa pà̋ Sili ń Silisiola, aa Yesudeɔ gbà gbãa.

16

Timɔtee gɛa ń Pɔluo ń Silivɛ̃ɛo

[1] Pɔlu kà Dɛɛbɛ ń Lisitao. Weki̋i Yesudee ku
wi̋ mɛɛ̀ Timɔtee. Aà daá Yuda Yesudeɛ, mɛ́ aà
maeá Gɛlɛkiɛ. [2] Yesude pɔ́ aa ku Lisita ń Ikɔniuoɔ
aà tɔnasi̋. [3] Pɔlu ye aà gɛanɔ, ɔ̃ à tɔ̃zɔ̏ɛ̀ Yuda pɔ́
kú wɛ̃́lɛpiɔ guuɔ yái, asa ampii aa dɔ̃ kɛ́ aà maeá
Gɛlɛkiɛ. [4] Wɛ̃́lɛ pɔ́ aa gɛ̀u píi, aa yã́ pɔ́ zi̋naɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ
di̋lɛ Yelusalɛũ ò Yesudeɔnɛ aaɔ kũa. [5] Ɔ aalɛ gbãakũ
ń Yesu náaikɛa guu, aalɛ dasikũ lá gu lɛ́ dɔ.

Pɔlu gɛa Masedoni bùsuu

[6] Lua Nisi̋na gi̋nɛ́ aa gɛ́ Lua yã'oi Azi bùsuu, ɔ̃ aa
pà̋ Filizi ń Galatio bùsuɔla. [7] Kɛ́ aa kà Misi bùsu
zɔ̃lɛu, aa yɔ̏wà wà gɛ̃ Bitini bùsuu, ɔ̃ Yesu Nisi̋na i
weinɛ́o. [8] Kɛ́ aa Misi bùsu baa vi̋, ɔ̃ aa kà Toloasi.
[9] Gwãasi̋na Pɔlu Masedoni bùsu gbɛ̃e è zɛaala iu,

---

* **15:38** Zi̋n 13.13

àlɛ awakpaɛ̀ à mɛ̀: Buawá Masedoni, dɔwálɛ. 10 Kɛ́
a è iu màa, ɔ̃ wa Masedoni sɔukɛ̀ gɔ̃̀ɔ, asa wá dɔ̃̀ sa,
kɛ́ Lua mɛ́ lɛ́ wá sisi wà gɛ baonakpanɛ́.
11 Ɔ wa gɛ̃ gɔ́'ilɛnau Toloasi, wa mipɛ̀
Samɔtasiwa. Kɛ́ a gu dɔ̀ wa ka Nɛapɔli. 12 Bɔa
we wa gɛ Filipi, Masedoni bùsu saalopi mɛɛwia pɔ́
Lomadeɔ vi̋, ɔ̃ wa gɔɔplakɛ̀ wɛ̃́lɛpiu. 13 Kã́mabogɔɔzi̋
wa bɔ wɛ̃́nkpɛ, wa gɛ swa saɛ, gu pɔ́ wálɛ e wi̋
lousisiu. Ɔ wa zɔ̃lɛ wa yã'ò nɔɛ pɔ́ kãaaa weɔnɛ.
14 Nɔɛe ku we, wi̋ mɛɛ̀ Lidia. Tiatii gbɛ̃́ zwã̀a tɛ̃a
yi̋anaɛ, mɛ́ lousisinaɛ. A̋lɛ yã́ pɔ́ Pɔlu lɛ́ o ma, ɔ̃
Dii aà sɔ̃ wɛ̃̀ɛ̀, à yã́pi si̋. 15 A̋ da'ilɛkɛ̀ ń a bɛdeɔ, ɔ̃ à
wabikɛ̀wá à mɛ̀: Tó a ma Dii náaikɛa si̋ɛ, à mɔ pila
ma bɛ. Ɔ wa aà yã́zɛ èɛ.

Pɔlu ń Silivɛ̃ɛo daakpɛu Filipi

16 Zi̋ewa kɛ́ wálɛ gɛ́ wabikɛki̋i, wa kpaaũ ń zɔnɔɛ
pɔ́ tã́a mlɛ̃ vi̋o. Aà diiɔ i̋ ɔ̃a e maamaa aà àsi'oanɛ́ yã́
musu. 17 Ɔ à bɔ̀ tɛ́wázi, wápiɔ ń Pɔluo, àlɛ wiilɛ à mɛ̀:
Gbɛ̃́ beeɔá Lua Musude zɔ̀blenaɔnɛ, aalɛ suabazɛ
kpàwakɛɛ́. 18 Iɔ kɛ màa lá gu lɛ́ dɔ, ɔ̃ yã́pi Pɔlu wã̀. A̋
li̋li ò tã́apiɛ: Má ònɛ ń Yesu Kilisi tɔ́o, go nɔɛpiwa. Ɔ
à gòwà gɔ̃̀ɔ.
19 Kɛ́ aà diiɔ è ài'ea aà yã́ musu tãmaa ń nɛ́, ɔ̃ aa
Pɔlu ń Silivɛ̃ɛo kũ̋ aa ń gálɛ gɛ̀ńnɔ gbãadeɔ ki̋i gãaɛ.
20 Aa gɛ̀ńnɔ yã́kpalɛkɛnaɔ ki̋i aa mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ beeɔá
Yudaɔnɛ, mɛ́ aalɛ wá wɛ̃́lɛ ɔ̃̀ɔkpa. 21 Fɛlɛkaayã pɔ́
wá Lomadeɔ ikoyã gi̋ wà si ge wà kɛ ɔ̃ aalɛ danɛ́.
22 Gbɛ̃́ɔ fɛ̀lɛńnɔ dasi, ɔ̃ yã́kpalɛkɛnapiɔ mɛ̀ wà ń ulaɔ
wolomá, wà ń gbɛ̃ ń goo. 23 Kɛ́ wà gbɛ̃a gbãa kɛ̀nɛ́, ɔ̃
wà ń dá kpɛ́u, wa ò kpɛ́pi dɔ̃̀anaɛ aà ń dɔ̃́a maamaa.

24 Kɛ́ wa ɔ̀ɛ̀ mὰa, ɔ̃ à ń dá kpɛ́pi guonau, à ń gbáɔ
dàliu gíũgiũ.

25 Wɛɛdo taawa Pɔlu ń Silivɛ̃ɛo lɛ́ wabikɛ Luawa,
aalɛ aà táasilɛ, mɛ́ dakpɛunaɔ lɛ́ swã́kpa ń yã́i.
26 Kã́ndo tɔɔlɛ lùalua ń gbãao e kpɛ́pi gi̋ɔ dèe. Wegɔ̃ɔ
a gbaɔ wɛ̃̀wɛ̃ píi, ɔ̃ dakpɛunaɔ mɔdaonaɔ pòlomá
píi. 27 Kɛ́ kpɛdɔ̃ana vù, à gbaɔ è wɛ̃wɛ̃a píi, ɔ̃ à
a fɛ̃nda wò, a ye azi̋a dɛ, asa àlɛ e dakpɛunaɔ
bàasiɛ. 28 Ɔ Pɔlu pũ̀na ń lɔɔ gbãao à mɛ̀: Nsu i̋akpa
nzi̋aio. Wá kú la wápii. 29 Kpɛdɔ̃anapi mɛ̀ wà mɔ́
ń filiao, ɔ̃ à si̋ńzi ń bao à kùlɛ Pɔlu ń Silivɛ̃ɛo aɛ,
àlɛ kpakpanaga. 30 A bɔ̀ńnɔ bàasi, ɔ̃ à mɛ̀: Maeɔ,
kpelewa má kɛ mà zia'ei? 31 Aa ɔ̀ɛ̀: Dii Yesu náaikɛ,
ńyɔ̃ zia e, mpi ń n bɛdeɔ píi. 32 Ɔ aa Dii yã'ɔ̀ɛ̀ ń a bɛ
gbɛ̃́ɔ píi. 33 Wɛɛdo bee, kpɛdɔ̃anapi ń sɛ́ à gɛ̀ ń gu'i̋aɔ
pi̋piné, ɔ̃ à da'ilɛkɛ̀ gɔ̃̀ɔ ń a gbɛ̃́ɔ ḿpii. 34 Ɔ à gɛ̃̀ńnɔ a
bɛ à blɛkɛ̀nɛ́. Aàpi ń a bɛdeɔ an pɔ kɛ̀na maamaa,
kɛ́ aa Lua náaikɛ̀ yã́i.

35 Kɛ́ gu dɔ̀, yã́kpalɛkɛnaɔ dɔaiɔ zi̋ aa gɛ o wà
gbɛ̃́piɔ gbaɛ. 36 Ɔ kpɛdɔ̃anapi ò Pɔluɛ: Yã́kpalɛkɛnaɔ
gbɛ̃́ɔ zi̋a mà á gbaɛ. A bɔlɛ, í á taanankɛ. 37 Ɔ Pɔlu
ò dɔaipiɔnɛ: Aa wá gbɛ̃́ bíla wáa yã́kpalɛkɛawanɔ
sai, aa wá dá kpɛ́u, wá gbɛ̃́ pɔ́ Lomadeɔn wá ũ.
Tiasa ɔ̃ aa ye wá bɔlɛ asii guua? Ơ'o! A kɛ màao.
Sema aa mɔ wá bɔlɛ ńzi̋a. 38 Dɔaipiɔ yã́pi sɛ̀lɛ ò
yã́kpalɛkɛnaɔnɛ. Kɛ́ aa mà Lomadeɔn ń ũ, ɔ̃ vi̋a
ń kṹ. 39 Ɔ aa mɔ̀ awakpànɛ́ aa ń bɔ́lɛ kpɛ́u, ɔ̃ aa
wabikɛ̀má aa bɔnɛ́ ń wɛ̃́lɛu. 40 Kɛ́ aa bɔ̀lɛ kpɛ́u, aa
gɛ̀ Lidi bɛ. Aa Yesudeɔ lè we, ɔ̃ aa ń nɔ̀sɛ ni̋niné aa
gɛ̃̀zɛa.

17

Pɔlu kua Tɛsaloni

1 Aa bɔ̀lɛ ń Amfipɔlio ń Apɔlonio, ɔ̃ aa kà Tɛsaloni,
gu pɔ́ Yudaɔ lousisikpɛ kúu. 2 Ɔ Pɔlu gɛ̀̃ lousisikpɛu
lá ȉɔ kɛwa, à waasokɛ̀nɛ́ yã́ pɔ́ kɛ̃a Luayãtaalau
musu kã́mabogɔɔ là àaɔ̃. 3 Ȁlɛ a bɔɔlɛkɛnɛ́ lá à kũ̀
Mɛsii taasikɛ, i bɔ gau, à mɛ̀: Yesu pɔ́ málɛ aà yã'oɛ́
mɛ́ Mɛsiipi ũ. 4 An gbɛ̃eɔ yã́pi zɛ́ è, ɔ̃ aa nà Pɔlu ń
Silivɛ̃ɛowa. Màa Gɛlɛki lousisin dasiɔ nàmá sɔ̃ ń nɔɛ
tɔde bílaɔ lɔ.

5 Ɔ Yudaɔ ȉ́isɛ̀ńnɔ, aa bɛ̀bɛmpãdeɔ kȁ̀a aa
dasikũ̀, ɔ̃ aa wɛ̃́lɛ lòo. Aa gɛ̀ lȉa Zasɔ̃ bɛi, aalɛ Pɔlu
ń Silivɛ̃ɛo wɛɛlɛ ń kũ bɔńnɔ balu guu. 6 Kɛ́ aai ń eo,
aa Zasɔ̃ ń Yesude pãleɔ gàlɛ bɔ̀ńnɔ wɛ̃́lɛ gbãadeɔ kȉ́i,
aalɛ wiilɛ: Gbɛ̃́piɔá dṹniadɛnaɔnɛ. Aa mɔ̀ la, 7 ɔ̃ Zasɔ̃
ń dílɛ a bɛ. Gbɛ̃́piɔ lɛ́ pã Sezaa ikoa ḿpii, aaȉ mɛ kía
pãle ku wȉ mɛ Yesu. 8 Yã́pi zɔ̃̀ bíla ń wɛ̃́lɛ gbãadeɔ
pɔwa. 9 Ɔ aa ɔ̃asȉ Zasɔ̃ ń gbɛ̃́ kȉniɔwa aa ń gbáɛ.

Pɔlu kua Belee

10 Gwãasȉna bee gɔ̃̀ɔ Yesudeɔ Pɔlu ń Silivɛ̃ɛo gbàɛ
Belee. Kɛ́ aa kà we, ɔ̃ aa gɛ̀̃ Yudaɔ lousisikpɛu.
11 Gbɛ̃́ beeɔ nɔ̀sɛ maa dɛ Tɛsalonideɔla, aa Lua yã́
sȉ ɔplapla. Lá gu lɛ́ dɔ aaȉɔ wɛ́tɛ Luayãtaalai, kɛ́ aa
e dɔ̃ tó Pɔlu yã́piɔ sȉana vȉ. 12 An gbɛ̃́ pɔ́ Dii náaikɛɔ
dasi ń Gɛlɛki nɔɛ gbiaɔ ń Gɛlɛki gɔ̃ɛɔ dasidasi lɔ. 13 Kɛ́
Tɛsaloni Yudaɔ mà Pɔlu lɛ́ Lua yã́ waasokɛ Belee lɔ,
ɔ̃ aa mɔ̀ we, aa yãkele dà aa bíla pɔ fɛ̀lɛ. 14 Ɔ Yesudeɔ
Pɔlu gbàɛ gɔ̃̀ɔ ísia oi, ãma Silivɛ̃ɛ ń Timɔteeo gɔ̃̀
we. 15 Gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀ zɛi Pɔluɛɔ gɛ̀aànɔ Atɛni, ɔ̃ aa ɛ̀a tà

Silivɛ̃ɛ ń Timɔteeowa ń Pɔlu lɛgbɛo, à mɛ̀ aa mɔ a le kpakpa.

Pɔlu kua Atɛni

16 Kɛ́ Pɔlu lɛ́ ń dã́ Atɛni, aà kã́ fɛ̀lɛ sı̏, kɛ́ a è tã́a
di wɛ̃́lɛpiu yã́i. 17 Ɔ à waasokɛ̀ Yudaɔnɛ ń buipãle
lousisinaɔ lousisikpɛu ń gbɛ̃́ pɔ́ ı̏ɔ ń le ɛlɛu lá gu
lɛ́ dɔɔ. 18 Pɔlu lɛ́ yãbɔbɔ kɔ̃ lɛ́u ń yãwaaipana pɔ́
wı̏ mɛnɛ́ Ɛpikuliɔ ń Sitoisiɔ. Ɔ an gbɛ̃eɔ mɛ̀: Bɔ́ yã́
dàobãnapi lɛ́ bɔlɛi? Gbɛ̃eɔ mɛ̀: Wálɛ e tã́a dafuɔ yã́
kpàwa àlɛ kɛ. Aa ò màa kɛ àlɛ Yesu yã́ ń aà bɔa gau
yã́o baokpanɛ́ yã́iɛ. 19 Ɔ aa Pɔlu sɛ̀ gɛ̀ò gbɛ̃zɔ̃ɔ kı̋i
Aleopaga aa mɛ̀: Ǹyɔ̃ yã́ dafu pɔ́ ni danɛ́ owɛ̃ɛo lé?
20 Wa yãbɔnsaɛ màma, wá ye a bɔɔlɛ dɔ̃. 21 Atɛnideɔ
píi ń nibɔ pɔ́ kú weɔ, aaliɔ ye yãpãleio, sema yã́
dafu maa ń a wàaipaao bàasio.

22 Ɔ Pɔlu fɛ̀lɛ zɛ̀ Aleopagadepiɔ guu à mɛ̀:
Atɛnideɔ, má è á misiilɛa tã́aɔnɛ ãia vı̏ maamaa
yã́pii guu. 23 Kɛ́ má bɛ á wɛ̃́lɛu, málɛ pɔ́ pɔ́ i kúlɛnɛ́ɔ
tàasika, ɔ̃ ma sa'okı̏ie è, wà lakɛ̃̀wà wà mɛ̀: Lua pɔ́
wá dɔ̃o pɔ́. Lua pɔ́ á aà dɔ̃o mɛ́ álɛ misiilɛ̀ɛ, aà bao
málɛ kpáɛ́. 24 Lua dű́nia kɛ̀ ń pɔ́ pɔ́ kú a guuɔ píi. A
dɛ musu ń tɔɔlɛo Dii ũ, ı̏liɔ ku kpɛ́ pɔ́ gbɛ̃nazı̏naɔ dɔ̀ɛɔ
guuo.* 25 Aà bàa kú ń gbɛ̃nazı̏na dɔnlɛeoo. Aàpi mɛ́
ı̏ wɛ̃ni ń nisı̏nao ń pɔ́piio kpa gbɛ̃́piiwa.† 26 A̋ bui
píi bɔ̀ gbɛ̃́ mɛ̀ndo kı̋iɛ, ɔ̃ aa ku dű́nia gola síiɔ̃ píiu. A̋
dɔ̀aa gɔɔdı̏lɛdilɛ bui píiɛ ń gu pɔ́ aaɔ kuu lɛ́o. 27 A̋ ń
kɛ́ kɛ́ aaɔ a wɛɛlɛ aa ɔmalɛmalɛ e aa gɛ bɔwa. Baa ń
beeo a zã̀ ń wá gbɛ̃eoo. 28 Asa aàpi mɛ́ ı̏ to wàɔ wɛ̃ni
vı̏, wíɔ ku, wí fɔ̃ wà wá mɛ sɛ́. Lá á lakɛ̃naeɔ ò aa mɛ̀:

---

* **17:24** 1Kia 8.27 † **17:25** Isa 42.5

Wá dɛ aà buiɔ ũ sɔ̃. 29 Lá Lua buiɔn wá ũ, wásu wàɔ
e a dɛ lán tã́a pɔ́ gbɛ̃nazi̋na kɛ̀ ń vuao ń ã́nusuo ń
gbɛo à gɔ̃inakɛ̀wà lá a yeiwawao. 30 Lua wɛkpà a
vi̋ wá wɛ́siagɔɔ yã́la, ɔ̃ àlɛ lɛda gbɛ̃́ɔwa gupiiu tia aa
nɔ̀sɛlilɛ. 31 Asa à gɔɔdi̋lɛ, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ á sɛ̀ a yã́kpalɛkɛ
ń dṹniao a zɛ́wa. Lua gbɛ̃́ pɔ́ a sɛ̀pi bɔ̀ gau, kɛ́ gbɛ̃́pii
e dɔ̃.
32 Kɛ́ aa bɔa gau yã́pi mà, an gbɛ̃eɔ aà láanikɛ̀,
ãma an gbɛ̃eɔ mɛ̀: Wá n yã́pi ma zi̋ewa lɔ. 33 Ɔ Pɔlu
bɔ̀ ń ki̋i. 34 Gbɛ̃eɔ nàwà aa Yesu náaikɛ̀. Aleopaga
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ do pɔ́ wi̋ mɛ Denisi kú ń guu ń nɔɛ pɔ́ wi̋ mɛɛ̀
Damalio ń gbɛ̃eɔ lɔ.

18

Pɔlu gɔɔplakɛa Kɔlɛni

1 Bee gbɛa Pɔlu bɔ̀ Atɛni à gɛ̀ Kɔlɛni. 2 A̋ kpàaũ
ń Yudaeo we, Pɔ̃ntu bùsu gbɛ̃́ pɔ́ wi̋ mɛɛ̀ Akilasi
ń a na Pisiio. Aa sù ń Itali bùsuo dafu, kɛ́ Sezaa
Kolodi di̋lɛ Yudaɔnɛ aa bɔlɛ Loma yã́i. Pɔlu gɛ̀ ń ki̋i,
3 ɔ̃ à pi̋lamá, àlɛ zi̋kɛńnɔ, kɛ́ ɔzi̋doũkɛnaɔn ń ũ yã́i.
Asa zwã̀akpɛkɛnaɔn ń ũ ḿpii. 4 Kã́mabogɔɔzi̋ píi
i̋ waasokɛ lousisikpɛu, àlɛ wɛɛlɛ Yudaɔ ń Gɛlɛkiɔ a
yã́zɛ e.
5 Kɛ́ Silivɛ̃ɛ ń Timɔteeo bɔ̀ Masedoni bùsuu aa
kà, Pɔlu zɛ̀ ń waasokɛao, àlɛ o Yudaɔnɛ wásawasa
Yesu mɛ́ Mɛsii ũ. 6 Kɛ́ Yudaɔ i̋isɛ̀aànɔ aa aà sɔ̃̀sɔ̃, ɔ̃
à a pɔkasaɔ kpɔ̀ɛńla à mɛ̀: Yã́ pɔ́ á kɛ̀ wí á musu,
ma yã́n lɔo. Za tia má gɛ́ buipãleɔ ki̋iɛ. 7 Bɔa we
à gɛ̀ pi̋la buipãle lousisina pɔ́ wi̋ mɛɛ̀ Titiu Yusitu
bɛ lousisikpɛpi saɛ. 8 Lousisikpɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ Kilisipu Dii
náaikɛ̀ ń a bɛdeɔ píi. Kɔlɛnideɔ Pɔlu yãmà dasi, ɔ̃ aa

Yesu náaikɛ̀ aa da'ilɛkɛ̀. 9 Gwãasỉ́na Dii ò Pɔluɛ iu
à mɛ̀: Ńsu to vỉ́a n kũo, ńsu kã́mabo ń yã'oanɛ́oo,
10 asa gbɛ̃́ pɔ́ dɛ ma pɔ́ ũ wɛ̃́lɛɛ bee guuɔ dasi. Má
kunnɔ, gbɛ̃e a n kũ à ỉ́adamao. 11 Ɔ Pɔlu wɛ̃̀ do ń mɔ
sooloo kɛ̀ we, ỉ̀ɔ Lua yãda gbɛ̃́ɔnɛ.

12 Gɔɔ pɔ́ Loma gbɛ̃́ Galiɔ̃ dɛ Gɛlɛsi bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ
ũ, Yudaɔ lɛdoũkɛ̀ aa ã̀na Pɔluwa, aa gɛ̀aànɔ
yã́kpalɛkɛkỉ́i 13 aa mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ bee lɛ́ tɛ́kpa gbɛ̃́ɔgu aaɔ
lousisiyã pɔ́ pãa wá ikoyãla kũaɛ. 14 Kɛ́ Pɔlu ye yã'o,
ɔ̃ Galiɔ̃ ò Yudaɔnɛ à mɛ̀: Yudaɔ, tó dàae ge tàae zɔ̃ɔeɛ
yãa, à kũ̀ mà mɛnakɛánɔ. 15 Lá álɛ yãkeletã gbɛ̃́ɔ tɔ́
yã́ musu ń ázỉ́a ikoyão, à gɔ̃̀ á yã́ ũɛ. Ma gi yã́ bee
taa gɔ̃́gɔ̃iɛ. 16 Ɔ à ń yá ń bɔ́lɛ yã́kpalɛkɛkpɛu. 17 Ɔ aa
ã̀na lousisikpɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ Sɔsɛniwa ḿpii, aa aà gbɛ̃̀gbɛ̃
yã́kpalɛkɛkpɛ kpɛɛlɛ. Galiɔ̃ i a yãdao.

18 Pɔlu gɔɔplakɛ̀ Kɔlɛni lɔ, ɔ̃ à lɛzà Yesudeɔwa à
gɛ̃̀ gó'ilɛnau, àlɛ tá Sili bùsuu. Pisii ń Akilasio
gɛ̀aànɔ. Â mibò Sãkele lɛ́ pɔ́ a kɛ̀ Luawa yã́i.*
19 Kɛ́ aa kà Ɛfɛsɛ, Pɔlu Pisii ń Akilasio tò we. Â gɛ̀
lousisikpɛu à waasokɛ̀ Yudaɔnɛ, 20 ɔ̃ aa wabikɛ̀wà
aà gɔɔplakɛńnɔ. I weio, 21 ãma kɛ́ àlɛ lɛzamá à
mɛ̀: Tó Lua wèi, má ɛa mɔ́ á gwai. Ɔ à bɔ̀ Ɛfɛsɛ ń
gó'ilɛnao. 22 Kɛ́ à kà Sezale, à gɛ̀ fɔkpà Yesudeɔwa
Yelusalɛũ, ɔ̃ à tà Antiɔsi. 23 Kɛ́ à gɔɔplakɛ̀ we, à ɛ̀a
dàzɛu à gɛ̀ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo Galati bùsuu ń Filizi bùsuo,
à Yesudeɔ gbà gbãa ḿpii.

Apoloo

24 Yudae ku, aà tɔ́n Apoloo, Alɛsãndi gbɛ̃́ɛ. Aà lɛ́
na mɛ́ a Lua yã́ dɔ̃ maamaa. 25 Wà Dii zɛ́ yãdàdaɛ̀,

* **18:18** Nao 6.18

ɔ̃ Yesu yã'oanɛ́ aà kãsi̋. I dadanɛ́ a zɛ́wa, ãma
Zãa gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛa ɔ̃ a dɔ̃. A mɔ̀ Ɛfɛsɛ, 26 ɔ̃ à nà
yã'oawa lousisikpɛu vi̋asai. Kɛ́ Pisii ń Akilasio aà
yãmà, ɔ̃ aa aà si̋si aa Lua zɛ́ bɔɔlɛkɛ̀ɛ̀ wásawasa.
27 Kɛ́ Apoloo ye gɛ́ Gɛlɛsi bùsuu, Yesudeɔ aà gbà
sɔ̃, ɔ̃ aa lakɛ̃ Yesude pɔ́ kú weɔnɛ aa aà kũ ɔplapla.
Kɛ́ à kà we, à ɔdà gbɛ̃́ pɔ́ Lua gbɛ̃kɛkɛ̀nɛ́ aa Yesu
náaikɛ̀ɔwa maamaa. 28 Asa aà yã́ Yudaɔ wɛ̃̀ dasi
wáa máũmaũ, à ɔ̀lɔnɛ́ Luayãtaalau kɛ́ Yesu mɛ́
Mɛsii ũ.

19

Pɔlu kua Ɛfɛsɛ

1 Gɔɔ pɔ́ Apoloo ku Kɔlɛni, Pɔlu Azi bùsu si̋si̋ɔ baa
vi̋̀, ɔ̃ à kà Ɛfɛsɛ. A Yesudeeɔ lè we, 2 ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Kɛ́ a
Dii náaikɛ̀, aà Nisi̋na di̋ɛ́a? Aa wèwà aa mɛ̀: Aawo,
wi aà Nisi̋na kua yãma seo. 3 Ɔ à ń lá à mɛ̀: Da'ilɛ
kpele á kɛ̀i? Aa wèwà aa mɛ̀: Zãa pɔ́ɛ. 4 Ɔ Pɔlu ònɛ́:
Zãa gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛ̀ an nɔ̀sɛlilɛa seela ũɛ. A ò gbɛ̃́ɔnɛ aa
gbɛ̃́ pɔ́ a mɔ a kpɛ náaikɛ.* Yesu àlɛ o. 5 Kɛ́ aa yã́pi
mà, aa da'ilɛkɛ̀ ń Dii Yesu tɔ́o. 6 Kɛ́ Pɔlu ɔnàmá, Lua
Nisi̋na di̋nɛ́, ɔ̃ aa yãebui'ò aa ãnabikɛkɛ̀. 7 Gbɛ̃́piɔ
píi kà lán gbɛ̃ɔn kuɛpla taawa.
8 Pɔlu i̋ɔ gɛ́ lousisikpɛu e mɔ àaɔ̃. A yã'ònɛ́ vi̋asai,
àlɛ waasokɛ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua ki̋i yã́ musu, kɛ́ aa
a yã́zɛ e. 9 Ãma an gbɛ̃eɔ swã́gbãakɛ̀, aai Lua yã́
sio, ɔ̃ aa zɛ́pi bɛ̃̀ɛbò dasi guu. Ɔ Pɔlu gbɛ̃́ pɔ́ Yesu
náaikɛ̀ɔ sɛ̀lɛ aa bɔ̀ ń guu. Ɔ i̋ɔ waasokɛ gbɛ̃́ɔnɛ Tilanu
kyókpɛu lá gu lɛ́ dɔ. 10 A kɛ̀ màa e wɛ̃̀ pla, ɔ̃ Azi
bùsudeɔ Dii yãmà, Yudaɔ ń Gɛlɛkiɔ píi.

* **19:4** Luk 3.16

Seva nɛ́ɔ

11 Lua Pɔlu gbà zɛ́ à dabudabu bɔnsaɛɔ kɛ̀.
12 Beewa baa tó wà isimawaabɔɔ ge fùaɔ nà Pɔlu
mɛwa wà gɛ nà gyãeɔwa, aaȉ gbã́gbãɛ, an tã́aɔ ȉ
gɛ̃zɛa. 13 Yuda tã́agona pɔ́ aaȉɔ bɛbɛeɔ wɛ̀ɛlɛ tã́a gò
ń Dii Yesu tɔ́o aa mɛ̀: Wá òɛ́ ń Yesu pɔ́ Pɔlu ȉ a yã́
waasokɛ tɔ́o, à go. 14 Yudaɔ sa'onkia pɔ́ wȉ mɛ Seva
nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn soplaɔ mɛ́ ȉ kɛ màa. 15 Ɔ tã́a ònɛ́: Má
Yesu dɔ̃ mɛ́ ma Pɔlu bao mà. Ã́piɔ sɔ̃, dén á ũi?
16 Ɔ tã́adepi kùsimá à gbãamɔ̀nɛ́, à ń kwɛ́ píi à ń
kɛkɛ'ȉa, ɔ̃ aa bàalɛ̀ bɔ̀lɛ uapiu puizi. 17 Kɛ́ Ɛfɛsɛdeɔ
yã́pi mà, Yudaɔ ń Gɛlɛkiɔ píi, vȉa ń kṹ, ɔ̃ Dii Yesu
tɔbɔ̀ maamaa. 18 Ɔ gbɛ̃́ pɔ́ aa Yesu náaikɛ̀ɔ mɔ̀ dasi,
aalɛ ń yãkɛaɔ o gupuau. 19 Gbɛ̃kɔɔlɛkɛnaeɔ ń taalaɔ
nàaa mɔ kàtɛu bíla wáa. Kɛ́ wà lápiɔ ɔ̃a dɔ̀dɔ, wa
è à kà ã́nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ blakwi (50.000).
20 Beewa ɔ̃ Dii yã́ ȉɔ kã́fȉ, ȉɔ ɔta ń gbãao.

Zɔakaa Ɛfɛsɛ

21 Yã́ bee gbɛa Pɔlu zɛ̀ò a nɔ̀sɛ guu à bɔlɛ ń Mase-
doni bùsuo ń Gɛlɛsi bùsuo, i gɛ́ Yelusalɛũ, à mɛ̀:
Tó ma gɛ we, sema mà gɛ́ Lomadeɔ gwai. 22 Ɔ à a
dɔnlɛde gbɛ̃ɔn plaeɔ Timɔtee ń Elasao zȉ Masedoni.
Aàpi sɔ̃ à gɔ̃̀ Azi bùsuu gȉa.
23 Gɔɔ bee ɔ̃ yãkele fɛ̀lɛ maamaa Dii zɛ́ yã́ musu.
24 Ã́nusupinae ku wȉ mɛɛ̀ Demɛtiu, ȉ Aatɛmi tã́akpɛ
taa pí ń ã́nusuo. Aà zȉkɛnaɔ ȉ ài zɔ̃ɔ e zȉpiwa. 25 Ɔ à ń
kãaa ń gbɛ̃́ pɔ́ ȉ zȉ bee taa kɛɔ, a ònɛ́: Gbɛ̃́ɔ, á dɔ̃ kɛ́ ɔzȉɛ
bee mɛ́ wá blekȉi ũ. 26 Ã́lɛ e mɛ́ álɛ ma lá Pɔlupi lɛ́
kɛ, à mɛ̀: Tã́a pɔ́ wà ń píɔá luaɔ no. Ɔ à gbɛ̃́ dasiɔ mi
lȉaa, wà aà yã́zɛ è. I kɛ Ɛfɛsɛ la ado no, ń Azi bùsuo

píiɛ. 27 Yá̃ bee a fɔ̃ músi'iwɛ̃ɛ. I kɛ wá ɔzi̋ yãfũkũa
ado no, a yá̃ a to tá̃a nɔɛzɔ̃ɔ Aatɛmi kpɛ́ gɔ̃ pɔe ũo,
tá̃a pɔ́ Azi bùsudeɔ ń dű́nia gbɛ̃́piio ì̋ kúlɛɛ̀pi gawi a
láaɛ.
28 Kɛ́ aa yá̃pi mà, an pɔ pà, ɔ̃ aa nà wiiwa aa
mɛ̀: Ɛfɛsɛdeɔ Aatɛmi zɔ̃ɔ. 29 Wɛ̃́lɛ lòo, gbɛ̃́ɔ bàalɛ̀
lɛ́ si kɔ̃kãaakɛki̋iu, ɔ̃ wà Masedoni bùsu gbɛ̃ɔn pla
Gaiusi ń Alisaka pɔ́ aai̋ gɛ́ wɛ̃́lɛu ń Pɔluoɔ kũ̋ gɛ̀ńnɔ.
30 Pɔlu ye gɛ̃ zã guu, ɔ̃ Yesudeɔ i weiɛ̀o. 31 Azi bùsu
gbɛ̃zɔ̃ɔeɔ dɛ aà gbɛ̃naɔ ũ, ɔ̃ aa gbɛ̃́ɔ zi̋ aa lɛdàwà asu
gɛ̃ zãuo. 32 Kɔ̃kãaa yà, wàlɛ wiilɛ, wàlɛ kɔ̃ yãmao,
asa gbɛ̃́ daside dɔ̃ bɔ́yãi wà kȁaaio. 33 Yudaɔ ɔzɔ̃̀
Alɛsãndazi aà yã'o, ɔ̃ bíla guu gbɛ̃eɔ lɛ́ lɛdɔdɔwà.
Alɛsãndapi ɔkɛ̀nɛ́ aa nílɛ, a ye Yudaɔ mi bɔ bíla wáa.
34 Kɛ́ wà aà dɔ̃̀ Yuda ũ, ɔ̃ ampii aa wiilɛ̀ sãnusãnu mɔ̀
pla taawa aa mɛ̀: Ɛfɛsɛdeɔ Aatɛmi zɔ̃ɔ.
35 Ɔ wɛ̃́lɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ ń zɔa zɛ̀ à mɛ̀: Ɛfɛsɛdeɔ, gbɛ̃́pii dɔ̃
kɛ́ á dɛ tá̃a zɔ̃ɔ Aatɛmi kpɛ́ dɔ̃̀ana ũ ń luakimɔo pɔ́
kú weo. 36 Lá gbɛ̃e a fɔ̃ bɔ bee kpɛo, à ázi̋a kũ tɛɛɛ.
A̋su yãe kɛ ń nɔnwãaoo. 37 A mɔ́ ń gbɛ̃́ɛɔ la, aai ɔkã
wá tá̃akpɛ pɔewao, aai wá tá̃a tɔbɛ̃ɛsio. 38 Ayãmɛto
tó Demɛtiu ń a zi̋kɛnaɔ yãvi̋ ń gbɛ̃eo, yá̃kpalɛkɛgɔɔɔ
kú ń yãkɛkɛnaɔ. Aa gɛ́ kɔ̃ gbɛa we. 39 Tó á yãpãle vi̋
lɔ, wa gɔ̃́gɔ̃ɛ́ kɔ̃kãaa pɔ́ gbãadeɔ gbɛ̀a guu. 40 Asa wa
fɔ̃ wá tàae e zɔa pɔ́ kɛ̀ gbãɛ bee musu. Wá yá̃zɛde e
o zɔapi musuo, asa a gbá vi̋o. 41 Yá̃ bee oa gbɛa ɔ̃ à
gbɛ̃́ɔ gbàɛ.

20

Ɛtiki bãɛa fɛnɛntiu

1 Kɛ́ zɔa làa, Pɔlu Yesudeɔ kȁaa à ń gba sɔ̃, à
lɛzàmá, ɔ̃ à gɛ̀ Masedoni. 2 Kɛ́ àlɛ pã bùsupia, à
gbɛ̃́ɔ gbà sɔ̃ ń yã́ɔ dasi, ɔ̃ à gɛ̀ kàò Gɛlɛsi, 3 ɔ̃ à mɔ
àaɔ̃ kɛ̀ we. Kɛ́ àlɛ gɛ́ gɛ̃i gó'ilɛnau à ta Sili bùsuu, a
mà Yudaɔ lɛkpàai̋azi, ɔ̃ à zɛ̀ò à ɛa tá ń Masedonio.
4 Gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀aànɔɔ tɔ́n kɛ: Belee gbɛ̃́ Pilusi nɛ́ Sɔpatɛɛ
ń Tɛsaloni gbɛ̃́ɔ Alisaka ń Sɛkɔ̃duo ń Dɛɛbɛ gbɛ̃́
Gaiusio ń Timɔteeo ń Azi bùsu gbɛ̃́ɔ Tisiki ń Tɔfiũo.
5 Gbɛ̃́ beeɔ dɔ̀aa gɛ̀ lɛ́ wá dã́ Toloasi. 6 Wápiɔ sɔ̃,
Kàaso dikpɛ gbɛa wa gɛ̃ gó'ilɛnau Filipi, ɔ̃ gɔɔ sɔo
gbɛa wa ń lé Toloasi. We wa ãsɔ̃a do dɛ̀u.

7 A̋sɔ̃anɛnzi̋ wa kɔ̃ kȁaa wà Dii dɔngubɔ ble. Pɔlu
lɛ́ waasokɛnɛ́, a ye ta tó gu dɔ̀ɛ, ɔ̃ à dàyã̄la e wɛɛdo.
8 Filia dasi kú kpɛ́ lɛsi̋ pɔ́ wá kãaaaupiu. 9 Ɛwaasoe
zɔ̃lɛa fɛnɛntiu, wi̋ mɛɛ̀ Ɛtiki, àlɛ igofampa. Kɛ́ Pɔlu
waasokɛa kɛ̀ gbȁa, i aà lɛ̀, ɔ̃ à bɔ̀ za kpɛdiakɔ̃api
àaɔ̃de fɛnɛntiu à lɛ̀lɛ, ɔ̃ wà aà sɛ̀ gɛ̀. 10 Ɔ Pɔlu pi̋la
à kùsiwà, ɔ̃ à aà sɛ kpà a kùɛ à mɛ̀: A̋su gilikɛo, a
bɛ̃́ɛ. 11 Kɛ́ à ɛ̀a dɛ̀dɛ musu, wa Dii dɔngubɔ blè. Pɔlu
yã'ò maamaa e gu gɛ̀ dɔ̀ò, ɔ̃ à dàzɛu. 12 Ɔ wà tà ń
ɛ̀waasonapio bɛ̃́ɛ, gbɛ̃́ɔ nɔ̀sɛ ni̋ni a dɛ beeao.

13 Wápiɔ sɔ̃ wa gɛ gɛ̃ gó'ilɛnau, wa dɔaa Pɔluɛ Aso,
wɛ̃́lɛ pɔ́ wá aà sɛu. Màa à zɛ̀ò, asa a ye gɛ́ we kɛ̀sɛɛ.
14 Kɛ́ à wá lé Aso, ɔ̃ wa aà sɛ̀ wa gɛ Mitilɛni. 15 Kɛ́ a
gu dɔ̀, wa bɔ we ń gó'ilɛnao, wa gɛ Kio. Gu si̋a dɔa
wa gɛ Samɔ, a gɔɔ àaɔ̃de ɔ̃ wa ka Milɛti. 16 Pɔlu zɛ̀ò
yãa à dɔ Ɛfɛsɛzi, kɛ́ gɔɔ su gɛ̃wa Azi bùsuuo yãi, asa
àlɛ wã à e ka Yelusalɛũ e Pãteko dikpɛ àɔ kaɛ, tó a
zɛkɛ̀.

Pɔlu lɛzaa Ɛfɛsɛ gbɛ̃zɔ̃ɔɔwa

17 Pɔlu gbɛ̃́ɔ zi̋̀ gbɛ̃zɔ̃ɔɔwa Ɛfɛsɛ, à mɛ̀ aa mɔ Milɛti.
18 Kɛ́ aa kà, ɔ̃ a òné: Á dɔ̃ lá mi kɛ gɔɔ pɔ́ má
kúánɔ za zi̋́ pɔ́ ma gbapɛ̀lɛ Azi bùsula. 19 Ma
zi̋kɛ̀ Diiɛ zi̋abusaa guu ń wɛ́'io. Ma taasikɛ̀ lɛ́ pɔ́
Yudaɔ kpàai̋mazìɔ yấi. 20 Mi kấfi̋a yãe ulɛɛ́o, ma
waasokɛ̀ɛ́, má dàdaɛ́ balu guu ń á bɛɔ. 21 Ma lɛdà
Yudaɔwa ń Gɛlɛkiɔ píi aa zɛ ń Luao, aai wá Dii Yesu
náaikɛ. 22 Tiasa málɛ gɛ́ Yelusalɛũ, lá Lua Nisi̋na
ma dauwa, yấ pɔ́ a ma le we dɔ̃sai. 23 Wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo
Lua Nisi̋na lɛ́ omɛɛ, yea ń mɔdaonao ń wɛ́tɛ̃ao lɛ́ ma
dấ. 24 Ấma ma wɛ̃ni gbiamɛɛ lɔo, sema mà yấ pɔ́
málɛ yá le, mà zi̋ pɔ́ Dii Yesu dàmɛɛ kɛ mà a midɛ.
Ɔmɛ Lua gbɛ̃kɛ baokpaa gbɛ̃́ɔnɛ ũ.
25 Á gbɛ̃́ pɔ́ ma bɛbɛ á guu, ma kpala pɔ́ bɔ̀
Lua ki̋́i waasokɛ̀ɛ́ɔ, má dɔ̃ tiasa kɛ́ wá wɛsikɔ̃lɛ lɔo.
26 Ayãmɛto má òɛ́ gbã, tó á gbɛ̃e su vũaa, ma yấn
bee ũ lɔo. 27 Ma Lua pɔeã píi òɛ́, mi a kee ulɛɛ́o. 28 Á
laaidɔ ázi̋awa ń sã pɔ́ Lua Nisi̋na á dílɛ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ ũɔ
píi. A Lua gãlide pɔ́ à ń bó ń azi̋a auopiɔ gwa. 29 Má
dɔ̃ kɛ́ ma taa gbɛa àwalɛwan pãsi̋ɔ siágu, mɛ́ aa sãɔ
wɛ̃na vi̋o. 30 Baa á gbɛ̃eɔ fɛlɛ yấ kolea danɛ́, aa gbɛ̃́ɔ
ga namá. 31 Ayãmɛto à itɛ̃kɛ. Lá ma lɛdà á baadewa
ń wɛ́'io gwãasi̋na ń fãanɛo e wɛ̀ àaɔ̃ kấmabosai, a
yấ àɔ dɔágu.
32 Tiasa málɛ á na Luaɛ a ɔzi̋ ń a gbɛ̃kɛyã pɔ́ a fɔ̃
gbãa kấfi̋ɛ́o, i á gba zɛ́ á baa àɔ daaa ń a gbɛ̃́ɔ píi.
33 Mi gbɛ̃e ɔ̃a ge aà pɔkasae nidɛo. 34 Á dɔ̃ ázi̋awa,
kɛ́ ma zi̋kɛ̀ ń mazi̋a ɔoɛ, ɔ̃ ma pɔ́ pɔ́ wálɛ a nidɛ ń
ma gbɛ̃́ɔ è. 35 Má ɔ̀lɔɛ́ apii guu à zi̋kɛ beewa, í dɔ
yɛ̃̀ɛɛsaideɔlɛ. Yấ pɔ́ Dii Yesu ò àɔ dɔágu à mɛ̀, gbadaa
pɔna vi̋ dɛ gba'eala.

36 Yắ bee oa gbɛa à kùlɛ a kosowa ń ń baade píio,
aa wabikɛ̀. 37 Aa wɛ́'ikàu ḿpii, aa Pɔlu kpàkpa ń
kùɛ, aa lɛpɛ̀pɛwà. 38 Yắ pɔ́ ń pɔ siakṹ zɔ̃ɔ mɛ́ dɛ kɛ́ à
mɛ̀ ń wɛ́ a sikɔ̃lɛ lɔo ũ. Ɔ aa gɛ̀ zɛiɛ̀ e gó'ilɛna kí̋i.

21

Pɔlu taa Yelusalɛũ

1 Wá kɛ̃amá gbɛa wa gɛ̃ gó'ilɛnau wa dazɛu, wa
mipɛ̀ Kosuwa. Gu si̋a dɔa wa ka Lode, ɔ̃ bɔa we wa
gɛ Patala. 2 We wa gó'ilɛna pɔ́ lɛ́ gɛ́ Fenisi bùsuu
èu, ɔ̃ wa gɛ̃u wa dazɛu. 3 Kɛ́ wa Sipi è kãaa, wá
gbà ɔzɛɛ, wálɛ gɛ́ Sili bùsuu, ɔ̃ wa ka Tii, gu pɔ́ wà
gó'ilɛna aso bɔ̀lɛu. 4 Wa Yesudeɔ wɛ̀ɛlɛ, ɔ̃ wa ãsɔ̃a do
kɛ̀ńnɔ. An gbɛ̃eɔ ò Pɔluɛ ń Lua Nisi̋na gbãao asu gɛ́
Yelusalɛũo. 5 Ắma kɛ gɔɔ beeɔ lɛ́ pà, wa fɛlɛ, wálɛ tá.
Aa gɛ̀ zɛiwɛ̃ɛ ḿpii ń ń naɔ ń ń nɛ́ɔ wɛ̃́nkpɛ e ísialɛ. Ɔ
wa kulɛ wá kosowa wa wabikɛ̀. 6 Kɛ́ wa lɛzàkɔ̃wa,
wa gɛ̃ gó'ilɛnau. Ampiɔ sɔ̃ aa ɛ̀a ń bɛ.
7 Bɔa Tii wa ɛa dazɛu e wa ka Tɔlɛmai. Wa fɔkpà
Yesudeɔwa wa kɛńnɔ gɔɔ do. 8 Kɛ́ a gu dɔ̀, wa fɛlɛ gɛ
Sezale, wa gɛ pila baonakpana Filipi bɛ. A dɛ gbɛ̃ɔn
sopla pɔ́ wà ń sɛ́ yãaɔ do ũ.* 9 A nɛnɔɛ ãnabiɔ vi̋
gbɛ̃ɔn síiɔ̃, aai zãkɛ yãao. 10 Wa gɔɔplakɛa we guu
ãnabi pɔ́ wi̋ mɛɛ̀ Agabu† bɔ̀ Yude bùsuu à mɔ̀. 11 Kɛ́
à mɔ̀ wá kí̋i, à Pɔlu ula ba sɛ̀ à azi̋a gbáɔ ń a ɔɔ yèò
à mɛ̀: Lá Lua Nisi̋na ɔ̀n kɛ: Gbɛ̃́ pɔ́ baɛ bee vi̋, màa
Yudaɔ aa aà ye Yelusalɛũ, aai aà kpa buipãleɔwa.
12 Kɛ́ wa yắpi mà, wá ń beleɔ wa awakpà Pɔluɛ
asu gɛ́ Yelusalɛũo. 13 Ɔ à mɛ̀: Bɔ́yãi álɛ ɔ́ɔlɔ álɛ ma
nɔ̀sɛ ɔ̀ɔkpamɛɛi? Asu àɔ yea ũ seo. Baa tó ma ga

---

* **21:8** Zi̋n 6.5 † **21:10** Zi̋n 11.28

Yelusalɛũ Dii Yesu tɔ́ yã́i, ma sɔu mà. 14 Kɛ́ wi fɔ̃
wa aà fùo, wa kã́mabò wa mɛ̀: Dii pɔeã kɛ. 15 Bee
gbɛa wa sɔukɛ̀, ɔ̃ wa gɛ Yelusalɛũ. 16 Yesude pɔ́
kú Sezaleeɔ gɛ̀ pi̋lawanɔ Sipi gbɛ̃́ Manasɔ̃ bɛ. A dɛ
Yesude ũ za zi.

Pɔlu gɛa Zaaki gwai

17 Kɛ́ wa ka Yelusalɛũ, Yesudeɔ wá sí ń pɔnao.
18 Kɛ́ a gu dɔ̀, Pɔlu gɛ̀wanɔ Zaaki bɛ. Gbɛ̃zɔ̃ɔ kãaaa
we ḿpii. 19 Pɔlu fɔkpàmá, ɔ̃ à yã́ pɔ́ Lua kɛ̀ a zi̋
musu buipãleɔ guu dàu a si̋uńɛ́ dodo píi. 20 Kɛ́ aa
yã́pi mà, aa Lua sáaukpà. Ɔ aa ɔ̀ɛ̀: Yã́pi gwa, wá
gbɛ̃́. Yudaɔ Yesu náaikɛ̀ ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ ũma'ũma, mɛ́
ampii aa̋ kã́asikɛ Mɔizi ikoyãwa. 21 Wà n yã'ɔ̀nɛ́
wà mɛ̀, ńlɛ yãda Yuda pɔ́ kú buipãleɔ guuɔnɛ aa
bɔ Mɔizi ikoyã kpɛ, aasu tɔ̃zɔ̃ ń nɛ́ɔnɛo, aasu wàɔ
ń fɛlɛkaayãɔ kũao. 22 Wá kɛa ni? Asa aa gí n mɔa
maio. 23 Kɛ lá wá onɛwa. Wá guu gbɛ̃ɔn síiɔ̃eɔ lɛkɛ̀
Luawa.‡ 24 N ń sɛ́ à gɛ gbãbɔ ázi̋aɛ, ní ń fi̋abo aa e
mibo, gbɛ̃́pii iɔ dɔ̃ kɛ́ yã́ pɔ́ aa mà n musuá si̋ana no.
Aa e mpi sɔ̃ ń tɛ́ Mɔizi ikoyã̋i. 25 Buipãle Yesudeɔ sɔ̃,
wa lakɛ̃ wá ɔ̀nɛ́ wa zɛò aa laaika sa'onɔɔi ń kpàao ń
nɔ̀ɔ kòlokpasai sóao ń gbãsi̋kɛao.§

26 Ɔ Pɔlu gbɛ̃́piɔ sɛ̀ tàńnɔ. Kɛ́ a gu dɔ̀ aa gbãbɔ̀
ńzi̋aɛ, ɔ̃ à gɛ̃̀ Lua ua, à gbãbɔ láagɔɔ sa pɔ́ wa o an
baadeɛ yã'ɔ̀.

Pɔlu kũa

27 Kɛ́ gbãbɔa gɔɔ sopla bee kà láaa, Azi bùsu
Yudaeɔ Pɔlu è Lua ua. Aa tɛkpà bílagu, ɔ̃ aa aà kũ̀.
28 Aalɛ wiilɛ aalɛ mɛ: Isailiɔ, à wá leò. Gbɛ̃́ɛ bee

‡ **21:23** Nao 6.21 § **21:25** Zi̋n 15.29

mɛ́ i̋ɔ yãda gbɛ̃́piiɛ gupiiu, i̋ Isailiɔ awiambɔ ń Mɔizi
ikoyão ń guɛ beeo. Bee gbɛa à dɔ̀ɛ Lua uawa lɔ, à
gɛ̃̀u ń Gɛlɛkiɔ. 29 Aa ò mɑ̀a kɛ́ aa Ɛfɛsɛ gbɛ̃́ Tɔfiũ* è
ń Pɔluo wɛ̃́lɛ guu yãa yɑ̃́iɛ, ɔ̃ aalɛ e Pɔlu gɛ̃̀aànɔ Lua
uaɛ.

30 Wɛ̃́lɛ lòo, gbɛ̃́ɔ wi̋ ń bao za gupiiu, aa mɔ̀ Pɔlu kũ̀
Lua ua, aa aà gàlɛ bɔ̀ò. Wegɔ̃ɔ wà a gbaɔ tàta. 31 Kɛ́
aa ye aa aà dɛ, yɑ̃́pi bao Loma sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ lè, a mà
Yelusalɛũ lòo. 32 Wegɔ̃ɔ à sosa badeɔ sɛ̀ ń sosa nɛ́ɔ,
ɔ̃ aa gɛ̃̀má ń bao. Kɛ́ gbɛ̃́ɔ sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi è ń sosaɔ
sãnu, aa Pɔlu gbɛ̃a tò. 33 Ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi sɔ̃̀ Pɔluzi, à aà
kũ̀ à mɛ̀ wà aà ye ń mɔdaonaɔ mɛ̀n pla. A ń lá à mɛ̀:
Dén gbɛ̃́pi ũi? Bɔ́ yɑ̃́ a kɛ̀i? 34 Ɔ bíla guu gbɛ̃́ɔ lɛ́ wiilɛ,
aalɛ yɑ̃́ doũ oo. Kɛ́ zɔa tò gbɛ̃zɔ̃ɔpi fɔ̃ lɛ́ a súsu mao,
à mɛ̀ wà gɛaànɔ sosaɔ bɛ. 35 Kɛ́ wà kàaànɔ dɛdɛki̋i,
sosaɔ mɛ́ sù aà sɛ̀ gbɛ̃́ɔ nɔnɔaaa yɑ̃́i. 36 Asa gbɛ̃́pii
tɛaàzi ń wiio, aalɛ mɛ: A aà dɛ.

Pɔlu yã'oa Yelusalɛũdeɔnɛ

37 Kɛ́ wa ye gɛ̃ ń Pɔluo sosaɔ bɛ, ɔ̃ à gbɛ̃zɔ̃ɔpi là à
mɛ̀: Nyɔ̃ we mà yã'onɛ́a? Ɔ a ɔ̀ɛ̀: Ni Gɛlɛki yãmaa?
38 Egipi gbɛ̃́ pɔ́ fɛ̀lɛ ń gbãadeɔ zi̋azi̋a à gɛ̀ guwaiwaiu
ń bùsudɛnaɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃n n ũo lò? 39 Pɔlu
wèwà à mɛ̀: Yudan ma ũ. Wà ma i Taasu, Silisi
bùsuuɛ. Wɛ̃́lɛ tɔsaide no. Ma wabikɛ̀ma, ma gba
zɛ́ mà yã'o gbɛ̃́ɔnɛ. 40 A aà gbà zɛ́, ɔ̃ Pɔlu zɛ̀ dɛdɛki̋i,
à ɔkɛ̀ gbɛ̃́ɔnɛ. Kɛ́ aa ni̋lɛ kílikili, à yã'ònɛ́ ń Ɛbɛlu yɑ̃́o
à mɛ̀:

---

* **21:29** Zi̋n 20.4

22

1 Ma gbɛ̃́ɔ ń ma maeɔ, à swā́kpa à ma yā́zɛ ma
sa. 2 Kɛ́ aa mà àlɛ yā̃'onɛ́ ń Ɛbɛlu yā́o, aa zɛ̀ kílikili.
Ɔ Pɔlu mɛ̀: 3 Yudan ma ũ, wà ma i Taasu, Silisi
bùsuuɛ, ɔ̃ ma nɛblè wɛ̃́lɛu la. Gamaliɛli kı̋i ma ikoyã
pɔ́ wá deziɔ kũa dàdau a zɛ́wa. Má ãiavı̏ Luaɛ lá á
kú gbã ápiiwa. 4 Ma ı̏adà Yesu zɛdeɔwa e an gbɛ̃eɔ
gà, ma gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ kũ̏kũ ma ń ká kpɛ́u.* 5 Sa'onkia
ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ mɛ́ ma seeladeɔ ũ ḿpii. Ma lá pɔ́ aa kɛ̃̀
Damasi Yudaɔnɛ sı̀ ń ɔzı̏, málɛ gɛ́ we mà zɛ́pideɔ
kű́kũ mà suńnɔ Yelusalɛũ wà ń wɛtã.† 6 Kɛ́ má bɛ
zɛ́u, ma kãikũ̀ ń Damasio ı̏atɛ̃ minanguo taawa, ɔ̃
kā́ndo gupua zɔ̃ɔ bɔ̀ luabɛ à kùlɛa. 7 Ma bɔ lɛlɛ tɔɔlɛ,
ɔ̃ ma lɔɔ mà, wa òmɛɛ: Sɔlu, Sɔlu, àkɛa ńlɛ ı̏adaai?
8 Ɔ ma mɛ̀: Mmɛnn déi Dii? Ɔ a òmɛɛ: Mámɛmaa
Yesu Nazalɛti. Mámɛ ńlɛ ı̏adaa. 9 Gbɛ̃́ pɔ́ kumanɔɔ
gupuapi è, ãma aai gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ yā̃'omɛɛ lɔɔ mao. 10 Ɔ
ma aà là, kpelewa má kɛi, Dii? Ɔ a òmɛɛ mà fɛlɛ
gɛ̃ Damasi, we wa yā́ pɔ́ a dı̏lɛmɛɛ mà kɛ omɛɛ píi.
11 Gupuapi í gbãa tò ma wɛ́ lɛ́ gu'e lɔo, ɔ̃ ma gbɛ̃́ɔ ma
kũ ma ɔwa, aa gɛ̃̀manɔ Damasi.

12 Lousisinae ku we wı̏ mɛɛ̀ Anania. I misiilɛ Lua
ikoyãɛ mɛ́ Damasi Yudaɔ píi ı̀ aà tɔnasi. 13 A mɔ̀ ma
kı̋i à zɛ̀ ma saɛ, ɔ̃ a òmɛɛ: Sɔlu ma gbɛ̃́, ɛa gu'e. Wegɔ̃ɔ
ma wɛ́ wɛ̃̀, ɔ̃ ma aà è. 14 A mɛ̀ wá deziɔ Lua mɛ́ ma sɛ,
kɛ́ mà wɛsi Gbɛ̃maalɛ, mà yãma aà lɛ́u, mí aà pɔeã
dɔ̃. 15 A mɛ̀ máɔ dɛ aà seelade ũ, míɔ yā́ pɔ́ má è ń
yā́ pɔ́ má mào o gbɛ̃́piiɛ. 16 Ɔ à mɛ̀ bɔ́ málɛ dā́ lɔi, mà
fɛlɛ da'ilɛkɛ, ma duuna i woloa ń a sísiao?

---

* **22:4** Zı̏n 8.3 † **22:5** Zı̏n 9.1-2

17 Kɛ́ ma ɛa Yelusalɛũ, málɛ lousisi Lua ua, ɔ̃
ma wɛ́pungu'è. 18 Ma Dii è, a òmɛɛ mà kɛ mà bɔ
Yelusalɛũ kpakpa, asa gbɛ̃́ɔ yã́ pɔ́ málɛ o a musu sio.
19 Ɔ má ò Diiɛ, aa dɔ̃ sã́asã kɛ́ miɔ gɛ̃ lousisikpɛ ń
lousisikpɛo màɔ aà náaikɛnaɔ ká kpɛ́u wàɔ ń gbɛ̃.
20 Kɛ́ wàlɛ aà seelade Ɛtiɛ̃ɛ dɛ sɔ̃, mapi má kú weɛ,
ma zɛ ń aà dɛnaɔ, má ń ulaɔ kũané.‡ 21 Ɔ Dii òmɛɛ
mà gɛ́, a ma zi̋ e buipãlɛɔ kí̋ zã̀zãɛ.

22 Aa swãkpà aà yã́i e à gɛ̀ kà buipãlɛɔ yã́piwa,
ɔ̃ aa nà wiiwa aa mɛ̀: A̋ aà dɛ! Gbɛ̃́ɛ bee taa kua
zɛvi̋o! 23 Aalɛ wiilɛ, aalɛ ń ulaɔ gbãɛ, aalɛ bùsuti
zu musu. 24 Ɔ Loma sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ mɛ̀ wà gɛ̃ ń Pɔluo
ń bɛ, wà aà gbɛ̃ ń flàalao e aà si̋ana'o, wi e yã́ pɔ́
wàlɛ wiidɔwà a yã́i ma. 25 Kɛ́ wàlɛ Pɔlu ɔɔ poo wà
aà ye, a ò sosa bade pɔ́ kú weɛ: A̋ a zɛ́ vi̋ à Loma
gbɛ̃́ gbɛ̃ yã́kpalɛkɛsaia? 26 Kɛ́ sosapi yã́pi mà, à gɛ̀ a
ò ń gbɛ̃zɔ̃ɔɛ à mɛ̀: Nlɛ kɛ kpelewa ni? Gbɛ̃́piá Loma
gbɛ̃́ɛ. 27 Ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi mɔ̀ Pɔlu là à mɛ̀: Omɛɛ, Loma
gbɛ̃́n n ũa? A wèwà à mɛ̀: Ao. 28 Ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi òɛ̀: Ma
ɔ zɔ̃ɔ kpàɛ, ɔ̃ ma gɔ̃ Loma gbɛ̃́ ũ. Ɔ Pɔlu òɛ̀: Mapi, wà
ma i a ũɛ. 29 Ɔ gbɛ̃́ pɔ́ aa ye yãlalawà yãaɔ bɔ̀zã gɔ̃̀ɔ.
Kɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔpi dɔ̃̀ Pɔluá Loma gbɛ̃́ɛ, vi̋a aà kũ̀, kɛ́ a tò
wà mɔkàwà yã́i. 30 A gu dɔ̀, kɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔpi ye à yã́ pɔ́
Yudaɔ mɔ̀ò sã́asã ma, à mɔpòlowà, ɔ̃ à sa'onkiaɔ ń
Yuda gbãadeɔ kã̀aa, à mɔ̀ ń Pɔluo ń aɛ.

23

Yuda gbãadeɔ yã́kpalɛkɛa ń Pɔluo

‡ **22:20** Zi̋n 7.58

1 Pɔlu wɛpɛ̀ gbãadeɔwa à mɛ̀: Ma gbɛ̃́ɔ, yãe lɛ́ ma
sɔ̃ vĩ Lua aɛo e ń a gbão. 2 Ɔ sa'onkia Anania ò a
dɔaiɔnɛ aa aà lɛ a lɛ́wa. 3 Ɔ Pɔlu òɛ̀: Lua n lɛ sɔ̃,
gbɛ̃nazĩn kaadɔɛmbɛ.* N zɔ̃lɛ ńlɛ yãkpalɛkɛmanɔ
ikoyã musu, mɛ́ mpi sɔ̃, n bɔ a kpɛ, ń ò wà ma lɛ́. 4 Ɔ
dɔaipiɔ mɛ̀: Mmɛ ńlɛ Lua gbàgbankia sɔ̃sɔ̃ màaa?
5 Pɔlu mɛ̀: Gbɛ̃́ɔ, mi dɔ̃ sa'onkia no, asa a kɛ̃a láu wà
mɛ̀, wásuli wá bùsu gbãade tɔbɛ̃ɛsio.†
6 Pɔlu dɔ̃ kɛ́ gbãadepiɔ gbɛ̃eɔá Saduseɔnɛ, an
gbɛ̃eɔ sɔ̃ Falisiɔnɛ, ɔ̃ a ònɛ́ gbãugbãu: Ma gbɛ̃́ɔ,
Falisin ma ũ, Falisiɔ nɛ́n ma ũ. Gɛɔ vua yã pɔ́ ma
wɛ́ dɔi yãi ɔ̃ álɛ yãkpalɛkɛmanɔ. 7 Kɛ́ à yãpi ò, Falisiɔ
ń Saduseɔ fɛ̀lɛkɔ̃wa ń lɛkpaao, ɔ̃ kãaakɛnaɔ kɛ̃̀aa
lɛɛ pla. 8 Saduseɔ ì mɛ gɛɔ lí vuo,‡ mɛ́ malaikaɔ ń
nisĩnaɔ kuo. Falisiɔ sɔ̃ aa zɛ̀ ń beeɔ kuao. 9 Wii
gbãa da ń guu, ɔ̃ Falisi pɔ́ aaĩ Mɔizi ikoyã danɛ́eɔ
fɛ̀lɛ ń lɛkpaa gbãao aa mɛ̀: Wi yãvãie e gbɛ̃́ɛ bee-
wao. Tó nisĩna ge malaika mɛ́ yã'òɛ̀ sɔ̃ bɛ? 10 Kɛ́
lɛkpaa gbãakũ̀, sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ lɛ́ vĩakɛ, kɛ́ gbɛ̃́ɔ su Pɔlu
taitaikɔ̃ɛo, ɔ̃ a ò a sosaɔnɛ aa pila gɛ̃ ń guu, aa aà kũ
gɛaànɔ ń bɛ.
11 A gwã́ Dii bɔ̀ mɔ̀ Pɔluwa à mɛ̀: Sɔ̃dilɛ! Lá n ma
yã'ò Yelusalɛũ la, sema ǹ o Loma lɔ.

Lɛkpaaĩa Pɔluzi

12 Kɛ́ a gu dɔ̀ Yudaeɔ kɛ̃̀aa asii guu, aa lɛgbɛ̃̀
aa mɛ̀ wa pɔbleo, wa imio e gɔɔ pɔ́ wà Pɔlu dɛ̀.
13 Lɛkpaaĩnapiɔ dɛ gbɛ̃ɔn blala. 14 Aa gɛ̀ sa'onkiaɔ ń
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kĩ́i, aa ònɛ́: Wá sĩ ń Luao wa mɛ̀, tó wi Pɔlu
dɛo, tó wa pɔblè, Lua láaikɛwá. 15 Apiɔ ń gbãadeɔ

* 23:3 Mat 23.27-28 † 23:5 Bɔa 22.27 ‡ 23:8 Luk 20.27

píi à gɛ o sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɛ aà mɔ́ɛ́ ń Pɔluo lá á ye à aà
yɑ̃́ɔ tàasika dɛ a káaulawa. Wápiɔ sɔ̃ wáɔ ku sɔu
guu wà aà dɛ zɛ́u e àɔ gɛ́ kái la.

16 Pɔlu dãe nɛgɔ̃ɛ ń baikpaapi mà, ɔ̃ à gɛ̀ gɛ̏ sosaɔ
bɛ, a ò Pɔluɛ. 17 Ɔ Pɔlu sosa badee si̋si a òɛ̀: Gɛ́ ń
ɛ̀waasoɛo á gbɛ̃zɔ̃ɔ kı̋i, asa a ye baoe kpaɛ̀. 18 Ɔ à
aà sɛ̀ gɛ̀aànɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ kı̋i à mɛ̀: Pɔlu dakpɛuna ma
sisi, a gbɛ̀aa mà mɔ n kı̋i ń ɛ̀waasoɛo. A yãe vı̏ a
ye onɛ. 19 Ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi ɛ̀waasopi kũ̀ a ɔwa à gɛ̀aànɔ
gusaɛ ḿpla, ɔ̃ à aà là à mɛ̀: Bɔ́ yɑ̃́ ń vı̏ ǹ omɛɛi? 20 Ɔ à
mɛ̀: Yudaɔ mɛ́ lɛkpàai̋, aa ye gbɛama ǹ mɔ́ ń Pɔluo
ń gbãadeɔnɛ zia, lá aa ye aà yɑ̃́ gwa dɛ a káaulawa.
21 Nsu we ń yɑ̃́io, asa an gbɛ̃́ɔ lɛ́ aà dɑ̃́ zɛ́u, aa dɛ
gbɛ̃ɔn blala. Aa lɛgbɛ̏ aa mɛ̀ wa pɔbleo, wa imio e
gɔɔ pɔ́ wà aà dɛ̀. An sɔu mà kɔ̀, n yɑ̃́ an swɑ̃́ dɔi.
22 Gbɛ̃zɔ̃ɔpi ò ɛ̀waasopiɛ: Nsu to gbɛ̃e dɔ̃ ń òmɛɛo.
Ɔ à aà gbàɛ.

Pɔlu gbaɛa Sezale

23 Ɔ à sosa bade gbɛ̃ɔn plaɔ si̋si, a òńɛ́: À o sosa
fɛ̃ndade gbɛ̃ɔn ɔ̀aa doɔnɛ aa sɔukɛ aa gɛ́ Sezale oosi
ublegɔɔ ń sɔ̃de gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwiɔ ń sɔ̃nde gbɛ̃ɔn ɔ̀aa
doɔ. 24 A sɔ̃́ yɑ̃́ kɛkɛ Pɔluɛ aà dikpɛ gɛò bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ
Felisi kı̋i yãkelesai. 25 Ɔ à lakɛ̀ɛ̀ à mɛ̀: 26 Bùsu
gbɛ̃zɔ̃ɔ Felisi, mapi Kolodi Lisia, ma láɛ bee kɛ̏nɛ,
ma fɔkpàma. 27 Yudaɔ mɛ́ gbɛ̃́ɛ bee kũ̀, aa ye aa aà
dɛ. Kɛ́ ma aà dɔ̃̀ Loma gbɛ̃́ ũ, ɔ̃ ma gɛ ń sosaɔ ma aà
si̋má. 28 Kɛ́ má ye mà aà yɑ̃́ pɔ́ aa mɔ̀oa ma, ma aà
sɛ̀ ma gɛò an yɑ̃́kpalɛkɛnaɔ kı̋i. 29 We má dɔ̃̀u aà yɑ̃́
pɔ́ aa mɔ̀oa dɛ an ikoyã ũɛ, i yɑ̃́ pɔ́ kà wà a dɛ ge wà a

dakpɛu kɛo. 30 Kɛ́ wà lɛkpàai̋aàzi, wà a kpa̋i kèmɛɛ,
ɔ̃ ma aà gbàɛoma gɔ̃̀ɔ, má ò yãdeɔnɛ aa gɛ́ ń aà ya̋o
n kı̋i we.
31 Ɔ sosaɔ kɛ̀ lá wa ònɛ́wa, aa Pɔlu sɛ̀ gɛ̀ò Antipati
gwãasi̋na. 32 Kɛ́ gu dɔ̀, sosa pɔ́ bɛ kɛ̀sɛɔ Pɔlu nà
sɔ̃deɔnɛ ń ɔzi̋ aa gɛaànɔ aɛ, ɔ̃ aa ɛ̀a tà ń bɛ. 33 Kɛ́ sɔ̃deɔ
kà Sezale, aa lápi kpà bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpiwa, ɔ̃ aa Pɔlu
nàɛ̀ a ɔzi̋. 34 Bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi lápi kyokɛ̀, ɔ̃ à Pɔlu là
bùsu pɔ́ à bɔ̀u. A mà Silisi bùsu à bɔ̀u, 35 ɔ̃ a òɛ̀: Tó
gbɛ̋ pɔ́ yãvi̋nnɔɔ mɔ̀, má ma lá aa o. Ɔ à mɛ̀ wàɔ aà
dɔ̃́a ua. Elodi mɛ́ uapi kpà yãa.

24

Yudaɔ fɛlɛa ń Pɔluo Sezale

1 Gɔɔ sɔo gbɛa sa'onkia Ănania mɔ̀ Sezale ń
gbɛ̃zɔ̃ɔeɔ ń ikoyãdɔ̃na pɔ́ wi̋ mɛɛ̀ Tɛɛtuluo. Aa mɔ̀ ń
Pɔlu ya̋o bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ kı̋i. 2 Kɛ́ wà Pɔlu si̋si, Tɛɛtulu
fɛ̀lɛ lɛ́ yãdaaàla à mɛ̀: Felisi, ń n báaao wá bùsu na
à kɛ̀ zài. N zia làasookɛa mɛ́ mɔ̀ ń wá kálɛa maao.
3 Wi̋ n tɔnasi, wàɔ n sáaukpa gupiiu gɔɔpii. 4 Kɛ́ má
ye mà n gágao, má wabikɛma, sùuukɛwanɔ, wá ya̋
yɔɔnaɛ ma. 5 Wá è gbɛ̋piá gbɛ̃nazi̋n èbeɛ. I zɔada
Yudaɔ guu dűnia guu píi, a dɛ lousisizɛ ɛɛ pɔ́ wi̋
mɛ Nazalɛtideɔ dɔaanaɔ do ũ. 6 Baa se a ye Lua ua
gbãlɛ, ɔ̃ wa aà kũ̀. 7-8 Tó n gɔ̃ɛpi làla nzi̋a, ńyɔ̃ aà ya̋
pɔ́ wa mɔò si̋ana dɔ̃. 9 Ɔ Yudaɔ ya̋'idi̋a aa mɛ̀ lá ya̋piɔ
dɛn we.
10 Ɔ bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi mikɛ̀ Pɔluɛ aà yã'o. Ɔ Pɔlu mɛ̀:
Lá má n dɔ̃ ya̋kpalɛkɛna ũ bùsuɛ bee guu a wɛ̃ gɛ̃̀gɛ̃,
ɔ̃ málɛ a mibɔayã'ò ma laaiwa. 11 Tó ń gbɛ̀a, wa onɛ
ma gɛa Yelusalɛũ lousisii dɛ gɔɔ kuɛplalao. 12 Wi

ma e málɛ lɛkpaakɛ ń gbɛ̃eo Lua uao. Wi ma e málɛ
zɔada lousisikpɛɔ guu ge wɛ̃́lɛ guuo. 13 Gbɛ̃́piɔ fɔ̃
yã́ pɔ́ aa li̋amazi seelade enɛo. 14 Si̋ana má ònɛ, zɛ́
pɔ́ aalɛ mɛ lousisizɛ ɛɛɛ guu ɔ̃ málɛ zɔble wá deziɔ
Luaɛ. Má yã́ pɔ́ wa kɛ̃̀ Mɔizi ikoyã guu ń ãnabiɔ pɔ́ɔ
náai vi̋. 15 Ma wɛ́ dɔ Luai lá ampiɔwa, kɛ́ gbɛ̃maaɔ ń
gbɛ̃vãiɔ bɔ gau píi. 16 Ayãmɛto miɔ azi̋a toto gɔɔpii
kɛ ma sɔ̃ su àɔ vi̋ Lua aɛ ge gbɛ̃nazi̋na aɛo. 17 Ma
wɛ̃kɛa ń ma bùsuo gbɛa ma ɛa su ɔdama kɛ̀nɛ́, ma
sa'ò 18 Lua ua. Kɛ́ málɛ sa'o ma gbãbɔa gbɛa, ɔ̃ wà
ma le we. Mi bíla kãaao, mɛ́ zɔa kuo.* 19 Azi bùsu
Yudaeɔ mɛ́ yãdeɔ ũ. Sema aa mɔ wà yãbɔ kɔ̃ lɛ́u n
kı̋i. 20 Tó màa no, tó gbɛ̃́ pɔ́ aa ku laɔ dàa pɔ́ aa èa
gɔɔ pɔ́ aa yã́kpalɛkɛ̀manɔ o. 21 Sema yã́ mɛ̀ndo pɔ́
má ònɛ́ ń lɔɔ gbãao ma mɛ̀, gɛɔ vua yã́ musu ɔ̃ aalɛ
yã́kpalɛkɛimanɔ bàasio.†

22 Felisi Yesu zɛ́ bɔɔlɛ dɔ̃, ɔ̃ à lakà Yudaɔ yã́a à mɛ̀:
Tó sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Lisia mɔ̀, má á yã́ midɛɛ́. 23 A ò sosa
badeɛ aàɔ Pɔlu dɔ̃́a, ãma aà aà gba i̋ana, i to aà gbɛ̃́ɔ
dɔaàlɛ.

24 Gɔɔpla gbɛa Felisi mɔ̀ ń a Yuda nɔ pɔ́ wi̋
mɛɛ̀ Dusiio. A̋ Pɔlu si̋si, ɔ̃ à Kilisi Yesu náaikɛa
yãmàwà. 25 Pɔlu lɛ́ yã'o maakɛa musu ń zi̋akũadɔ̃o
ń yã́kpalɛkɛa ń gbɛ̃́ɔ pɔ́ lɛ́ mɔo, ɔ̃ vi̋a Felisi kũ̀ à mɛ̀:
Fɛlɛ tá gi̋a. Gɔɔ pɔ́ ma ɔ'è, má ɛa n sísi. 26 Aà wɛ́
dɔi Pɔlu a gbagusaɛdaɛɛ, ɔ̃ i̋ɔ aà sisi mɔ̀ɔmɔɔ aà mɔ
faaiboanɔ. 27 Kɛ́ à kɛ̀ wɛ̃̀ pla, Pɔɔsiu Fɛsɛtu zɔ̃̀lɛ Felisi
gbɛu. Kɛ́ Felisi ye àɔ na ń Yudaɔ yái, ɔ̃ à Pɔlu tò
dakpɛu.

* **24:18** Zi̋n 21.26-27 † **24:21** Zi̋n 23.6

25

Pɔlu zɛa ń gɛa Sezaa kı̋io

1 Fɛsɛtu zɔ̃lɛa kpalau gɔɔ àaɔ̃ gbɛa, à fɛ̀lɛ Sezale à
gɛ̀ Yelusalɛũ. 2 Wekı̋i sa'onkiaɔ ń Yuda gbãadeɔ mɔ̀
aà kı̋i, aa fɛ̀lɛ ń Pɔlu yã́o. Aa wabikɛ̀wà 3 aà sùuukɛ,
aà to Pɔlu mɔ́nɛ́ Yelusalɛũ. Asa aa zɛ̀ò wà baikpaɛ̀
zɛ́u wà aà dɛɛ. 4 Ɔ̀ Fɛsɛtu ònɛ́: Pɔlu ku kpɛ́u Sezale,
mapi sɔ̃ má tá we tia. 5 Á gbãadeeɔ mɔ gɛmanɔ, tó à
yãvãikɛ̀ɛ, ı́ o.

6 Fɛsɛtu kɛ̀ńnɔ gɔɔ swaaɔ̃ ge kwi taawa, ɔ̃ à ɛ̀a tà
Sezale. Kɛ́ a gu dɔ̀, à zɔ̃̀lɛ a gı̋naa à mɛ̀ wà mɔ́ ń Pɔluo.
7 Kɛ́ à mɔ̀, Yuda pɔ́ bɔ̀ Yelusalɛũɔ lı̍aaàzi, ɔ̃ aa yãzɔ̃ɔ
pɔ́ wi fɔ̃ a seela èoɔ dɔ̀wà dasidasi. 8 Pɔlu yã́zãsı̍má
à mɛ̀: Mi zã Yudaɔ ikoyã ge Lua ua yã́wao. Mi zã
yãewa Sezaaɛo. 9 Fɛsɛtu lɛ́ wɛɛlɛ àɔ na ń Yudaɔ ɔ̃ à
Pɔlu là à mɛ̀: Nyɔ̃ we gɛ́ Yelusalɛũ mà yã́kpalɛkɛnnɔ
we yã́ɛ beeɔ musua? 10 Pɔlu mɛ̀: Sezaa ikoyã pɔ́
kṹ wà yã́kpalɛkɛmanɔ ɔ̃ má kúu la. Mi tàaekɛ
Yudaeɛo, lá mpi ń dɔ̃ sã́asãwa. 11 Tó ma tàaekɛ̀ à
kà wà ma dɛɛ, má gí wà ma dɛo. Áma lá mi yã́ pɔ́
gbɛ̃́ɛɔ lɛ́ o ma musue kɛo, gbɛ̃e zɛvı̍ à ma kpámáo.
Gɛa Sezaa kı̋i ɔ̃ ma zɛò. 12 Kɛ́ Fɛsɛtu lɛkpàaı̍ ń a gbɛ̃́ɔ
à mɛ̀: Sezaa n zɛò, aà kı̋i ńyɔ̃ gɛ́u.

Gɛa ń Pɔluo kí Agipa ń Beenisio aɛ

13 Gɔɔpla gbɛa kí Agipa ń Beenisio mɔ̀ Sezale
fɔkpai Fɛsɛtuwa. 14 Kɛ́ aalɛ gɔɔplakɛ we, Fɛsɛtu
bɔ̀ ń Pɔlu yã́o kípiɛ à mɛ̀: Gɔ̃ɛe ku la, Felisi aà tò
dakpɛu. 15 Kɛ́ ma gɛ Yelusalɛũ, sa'onkiaɔ ń Yuda
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ fɛ̀lɛmɛɛ ń aà yã́o, aa mɛ̀ mà sùuukɛ mà

yãdaaȁla. 16 Má ònɛ́, tó gbɛ̃́ pɔ́ wȁ yãdɔ̏wȁ i kɔ̃'e ń a
yãdɔmadeɔo mɛ́ i zɛ'è à yã́pi zãsi̋máo, wá Lomadeɔ
wili aȁ kpámáo. 17 Kɛ́ aa sùmanɔ la, mi zɛzɛo. Kɛ́
a gu dɔ̀ gɔ̃̏ɔ, ɔ̃ ma zɔ̃lɛ ma gi̋naa ma mɛ̀ wȁ mɔ́ ń
gbɛ̃́pio. 18 Gbɛ̃́ pɔ́ yãvi̋aȁnɔpiɔ yã'ò, aai yãvãi pɔ́
málɛ e wa dɔwȁ o aȁ yã́ musuo. 19 Aa yãkele vi̋aȁnɔ
ń lousisizɛ yã́ musu ń gɔ̃ɛ pɔ́ wi̋ mɛɛ̀ Yesu yã́o. A̋ gȁ, ɔ̃
Pɔlu zɛ̀ ń aȁ kua bɛ̃́ɛ yã́o. 20 Ma bílikɛ̀ yã́pi zɛ́ dɔ̃awa,
ɔ̃ ma aȁ là tó a ye gɛ́ Yelusalɛũ wȁ yã́pi gɔ̃́gɔ̃ɛ̀ we.
21 Ɔ Pɔlu mɛ̀ Loma kí ɔ̃ a zɛò, wȁɔ a kũa. Ɔ ma mɛ̀
wȁɔ aȁ dɔ̃́a e mȁɔ gɛ́ aȁ gbaɛi Sezaawa. 22 Ɔ Agipa ò
Fɛsɛtuɛ: Má ye mȁ gbɛ̃́pi yãma mazi̋a. Ɔ Fɛsɛtu mɛ̀:
Nyɔ̃ yãma aȁ lɛ́u zia.

23 Kɛ́ a gu dɔ̀ Agipa ń Beenisio mɔ̀ ń gawi zɔ̃ɔo, ɔ̃ aa
gɛ̃̀ kɔ̃kãaakɛkpɛu ń sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ń wɛ̃́lɛ gbɛ̃́ gbiaɔ.
Kɛ́ Fɛsɛtu lɛsi̋, wȁ mɔ̀ ń Pɔluo. 24 Ɔ Fɛsɛtu yãsɛ̀ à mɛ̀:
Kí Agipa ń gbɛ̃́ pɔ́ kúwanɔ laɔ píi, a gbɛ̃́ɛ bee ѐa?
Yuda pɔ́ kú Yelusalɛũɔ ń laɔ píi gbɛ̃́pi yã́ sɛ̀ mɔ̀oa,
aalɛ wiilɛa aa mɛ̀, a maa ȁɔ ku lɔo. 25 Mapi, mi e à
yãe kɛ̀ à kȁ wȁ aȁ dɛo, ɔ̃ lá à zɛ̀ ń Sezaao, ma zɛò
mȁ aȁ gbaɛwȁ. 26 Mi yã́pi gbadɔ̃ mȁ lákɛ̃ kíɛ aȁ
yã́ musuo. A yã́i tò ma mɔaȁnɔ á aɛ, atɛ̃sa mpi kí
Agipa, kɛ́ yãlalaawȁ gbɛa mȁ yã́ e mȁ a lákɛ̃. 27 Asa
dakpɛuna gbaɛama yã́ pɔ́ wa dȁaȁla oa wásawasa
sai, i kɛmɛɛ zɛvi̋o.

26

Pɔlu yã'oa kí Agipa aɛ

1 Ɔ Agipa ò Pɔluɛ: N zɛvi̋ ǹ n yã'o. Ɔ Pɔlu ɔsɛ̀ à
azi̋a yã́ bɔɔlɛkɛ̀ à mɛ̀: 2 Kí Agipa, má è ma minakɛ̀, kɛ́

má è málɛ mazi̋a yá̃ bɔɔlɛkɛ n aɛ gbã, yá̃ pɔ́ Yudaɔ
li̋amazi musu píi. 3 Atɛ̃sa ké ń Yudaɔ fɛlɛkaayã dɔ̃
píi ń ń yãkeleɔ. Bee yá̃i ma wabikɛ̀ma, ma yá̃ɛ
mamɛɛ. 4 Yudaɔ ma kua dɔ̃ za ma néfɛ̃nɛnzi̋ daalɛa
ma bùsuu e Yelusalɛũ. 5 Aa ma dɔ̃ à gɛ̃̀gɛ̃. Tó aa yei,
aa fɔ̃ o má dɛ wá lousisin gãli pɔ́ gbãa ń Lua yá̃o wi̋
mɛ Falisiɔ gbɛ̃́ ũ. 6 Tiasa wàlɛ yá̃kpalɛkɛmanɔ, ké
ma wɛ́ dɔ lɛ́ pɔ́ Lua gbɛ̃̀ wá deziɔnɛzi yá̃i. 7 Wá bui
kuɛplaɔ aai̋ɔ zɔble Luaɛ gwãasi̋na ń fãanɛo wɛdɔa
lɛgbɛ̃a doũpizi guu. Kí, wɛdɔa yá̃pizi yá̃i Yudaɔ
fɛ̀lɛmanɔ. 8 Bɔ́yãi Lua gɛɔ vua kɛ̀ɛ́ yá̃zɛsai ũi?
9 Mapi yãa, ma zɛò ké yá̃ pɔ́ a bɔ Yesu Nazalɛti
yá̃ kpɛ píi ɔ̃ máliɔ kɛ. 10 Màa má kɛ̀ Yelusalɛũ.
Sa'onkiaɔ ma gba zɛ́, ɔ̃ ma Lua gbɛ̃́ɔ kà kpɛ́u dasi.
Tó wàlɛ ń dɛdɛ sɔ̃, ma lɛ́ i̋ɔ ku a guuɛ.* 11 Miɔ gɛ́
lousisikpɛ ń lousisikpɛo mɔ̀ɔmɔɔ màɔ wɛ́tɛ̃amɔné,
mi gãnamá aa dɔ́ɛ ń Luao. Ma pɔ fɛ̃ańzi, ɔ̃ mi gɛ́
i̋adaimá ń wɛ̃́lɛ baaɔ.†

Pɔlu zi̋kɛa Yesuɛ

12 Beewa málɛ gɛ́ Damasi ń iko pɔ́ sa'onkiaɔ ma
gbaɛoo. 13 Kí, ké má bɛ zɛ́u i̋atɛ̃ minanguo, ma
gupua è à bɔ̀ luabɛ à kùlɛa ń ma gbɛ̃́ɔ, a pãsi̋ dɛ i̋atɛ̃a.
14 Wa lɛlɛ zi̋lɛ wápii, ɔ̃ ma lɔɔ mà, wa òmɛɛ ń Ɛbɛlu
yá̃o wà mɛ̀: Sɔlu, Sɔlu, bɔ́yãi ńlɛ i̋adaiai? Lípanazɔ̃a
ń teo mɛ́ lɛ́ i̋akpanzi fá! 15 Ma mɛ̀: Mmɛnn déi, Dii?
Ɔ Dii mɛ̀: Mámɛ má Yesu pɔ́ ńlɛ i̋adawà ũ. 16 Fɛlɛ zɛ.
Ma bɔ mɔma kɛ́ mà n sɛ ma zi̋kɛna ũɛ, níɔ dɛ yá̃ pɔ́ ń
è ń yá̃ pɔ́ má ɔlɔnɛo seelade ũ. 17 Má n suaba Yudaɔ
ɔzi̋ ń buipãleɔ. Málɛ n zi̋má, 18 ké ǹ ń wɛ́ kɛ̃́né, aa

* 26:10 Zi̋n 8.1-3 † 26:11 Zi̋n 9.1-2

bɔ gusiau aa gɛ̃ gupuau, aa bɔ Setãu ikou aa gɛ̃ Lua
pɔ́u, an duuna i kɛ̋má, an bàa iɔ kú ń gbɛ̋ pɔ́ an kua
adoaɔ ma náaikɛa yắi.

19 Kí Agipa, Ayãmɛto mi gí luabɛ gbɛ̋ pɔ́ bɔ̀
mɔ̀a yã'onɛ maio. 20 Ma waasokɛ̀ Damasi gi̋a ń
Yelusalɛũo,‡ ɔ̃ má kɛ̀ Yude bùsu gupiiu ń buipãleɔ
ki̋io. Má ònɛ́ aa nɔ̀sɛlilɛ aa zɛ ń Luao, aai yắ pɔ́ a to
wà dɔ̃ aa nɔ̀sɛli̋lɛ kɛ. 21 Bee yắi Yudaɔ ma kũ Lua ua,
aa ye ma dɛ. 22 Lua dɔnlɛ má kuò e ń a gbão, ɔ̃ má
zɛa aà seelade ũ nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔɔnɛ píi. Mili yãpãle
oo, sema yắ pɔ́ ãnabiɔ ń Mɔizio ò à kɛ̀ bàasio. 23 Aa
mɛ̀ Mɛsii a taasikɛ, ɔ̃mɛ a bɔ gau sɛ̋ia, i gupua yã'o
Yudaɔnɛ ń buipãleɔ.§

24 Kɛ́ Pɔlu lɛ́ azi̋a yắ bɔɔlɛkɛ màa, Fɛsɛtu wiidɔ̀wà
à mɛ̀: I̋ana kàma yầ Pɔlu? N dɔ̃a zɔ̃ɔ mɛ́ lɛ́ n mi liaa.
25 Ɔ Pɔlu mɛ̀: I̋ana i kaao, Fɛsɛtu. Yắzɛde málɛ o mɛ́
si̋anaɛ. 26 Kí, lá ń yắ beeɔ dɔ̃, má fɔ̃ mà a yã'onɛ
wásawasa bakũaanakɛsai. Má dɔ̃ kɛ́ a kee i kɛ n mi
kpɛo, asa yắpiá gusaɛ yắ no. 27 Kí Agipa, n yắ pɔ́
ãnabiɔ ò si̋a? Má dɔ̃ kɛ́ ń si̋. 28 Ɔ Agipa ò Pɔluɛ: N ye
ma dɛdɛnlɛa kɛ mà gɔ̃ Yesude ũ gɔ̃̀ɔ yầ? 29 Pɔlu mɛ̀:
Gɔ̃̀ɔ ge zắ má yei, tó Lua wèi. I kɛ ndo no, ń gbɛ̋ pɔ́
aalɛ ma yãma gbãɔ píi, aa gɔ̃ lá má dɛwa, mɔdaonaɛ
beeɔ bàasi. 30 Ɔ kípi ń bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔo ń Beenisio ń
gbɛ̋ pɔ́ kãaaa weɔ fɛ̀lɛ bɔ̀lɛ. 31 Kɛ́ aa bɔ̀lɛ, aalɛ o'okɔ̃ɛ:
Gbɛ̋pi i yãe kɛ à kà dɛa ge wà dakpɛuo. 32 Ɔ Agipa
ò Fɛsɛtuɛ: Tó gbɛ̋pi i mɛ a yắpi a gɛ́ Sezaa ki̋iɛ yãao,
wá aà gbaɛɛ.

‡ **26:20** Zi̋n 9.20, 28 § **26:23** Isa 42.6, 49.6

27

Gɛa ń Pɔluo Loma

1 Kɛ́ wà zɛ̀ò wà da Itali zɛ́u, ɔ̃ wà Pɔlu ń dakpɛuna
ki̋nieɔ nà sosa bade pɔ́ wi̋ mɛɛ̀ Zuliuɛ a ɔzi̋. A
dɛ sosa gãli pɔ́ wi̋ mɛ Sezaa sosaɔ dɔaanaɔ do ũ.
2 Wa gɛ̃ gó'ilɛna pɔ́ bɔ̀ Adamiti, àlɛ bɔlɛ ń Azi bùsu
wɛ̃́lɛɔ guu, ɔ̃ wa dazɛu. Masedoni bùsu gbɛ̃́ Alisaka
Tɛsaloni kúwanɔ. 3 Kɛ́ a gu dɔ̀ wa ka Sidɔ̃. Zuliu
Pɔlu kũa ń nɔ̀sɛdoũo, ɔ̃ à aà gbà zɛ́ aà gɛ́ a gbɛ̃́ɔ gwai,
kɛ́ aa e ɔdawà. 4 Bɔa we wa pɛlɛ í guo. Kɛ́ i̋ana lɛ́
dawálɛ yɑ̃́i wa dɔ Sipi bùsu kpɛ oi. 5 Bɛa ísia guo wa
dɔ Silisi ń Pãmfili bùsuɔzi, ɔ̃ wa ka Mila, Lisi bùsuu.
6 Weki̋i sosa badepi Alɛsãndi gó'ilɛna pɔ́ lɛ́ gɛ́ Itali è,
ɔ̃ à wá káu.
7 Gɔɔ plae dà wá tá kɔɔnkũ̀. Dɛ̃ɛ ń dɛ̃ɛo wa ka
Sinidi lɛ́i. Kɛ́ i̋ana i weiwɛ̃ɛ wà gɛ́ súsuo, wa pãalɛ
wa bɔ Kɛlɛti bùsu kpɛ oi Samɔnɛ saɛ. 8 Dɛ̃ɛ ń dɛ̃ɛo
wálɛ dɔ Kɛlɛtizi, ɔ̃ wa ka gu pɔ́ wi̋ mɛ Godɔki̋i Maau.
A kãi ń wɛ̃́lɛ pɔ́ wi̋ mɛ Laseo. 9 Lá wa gɛ̃gɛ̃ zɛ́u, wá
táa'o gɛa aɛ gɔ̃̀ kai yɑ̃́ ũ, asa Yudaɔ lɛyegɔɔ gɛ̃̀ kɔ̀.
Ayãmɛto Pɔlu lɛdàmá 10 à mɛ̀: Gbɛ̃́ɔ, má è tɑ́ɛ bee
a mɔ́ ń ásoo zɔ̃ɔo ń músio. I kɛ gópi ń a asoɔɛ adoo,
ń wápiɔɛ lɔ. 11 A̋ma sosa bade gobɔna ń godeo yɑ̃́
si̋ dɛ Pɔlu pɔ́a. 12 Gupi maa wà godɔu wà buziɛble
weo, ɔ̃ gbɛ̃́ daside zɛ̀ ń daa zɛ́uo. Aa ye wà ka Feniki,
wɛ̃́lɛ pɔ́ kú Kɛlɛti bɛ'aɛ oi, tó a zɛkɛ̀, wí buziɛble we.

Zàa'i̋ana fɛlɛa ísiaa

13 Kɛ́ i̋an busɛ fɛ̀lɛ gɛɔmidɔki̋i oi, aalɛ e wà fɔ̃ ń
pɔeã kɛɛ. Ɔ aa ń gó pòlo aa dàzɛu, aalɛ dɔ Kɛlɛtizi
kãikãi. 14 I gɛ̃gɛ̃o, zàa'i̋an gbãa pɔ́ wi̋ mɛ i̋an pãsi̋

pỉla Kɛlɛti gbɛwa. 15 Â goliaa, wi fɔ̃ dàɛ lɔo, ɔ̃ wa
gɔ̃ tɛi. 16 Kɛ́ à wá kpá gũgũn nɛ́na pɔ́ wỉ mɛ Kodai,
wa dáama'è yɔɔ. Dɛ̃ɛ ń dɛ̃ɛo wa wá gónɛ suababɔ è
wá kũ̀ we. 17 Kɛ́ aa yè wa nà gó zɔ̃ɔpiwa, ɔ̃ aa kɛ̀kɛ
bakã̀ gó zɔ̃ɔpiɛ. Kɛ́ aalɛ vỉakɛ pãa Libii bùsu isaaaɛ,
ɔ̃ aa gó kúla pɛ̀lɛ íu, ɔ̃ aa gɔ̃̀ tɛ́ ỉ́anai. 18 Kɛ́ a gu dɔ̀, lá
zàa'ỉana gỉ lɛ́ wá gó zãampapa gbã́ugbãu, ɔ̃ aa nà
asoɔ zuzua íuwa. 19 A gɔɔ àaɔ̃de zỉ́ aa ń gó zỉkɛbɔɔ
bɔ̀lɛ kɔ̀lɛ ńzỉa. 20 Â kà gɔɔ ũma ỉatɛ̃ ń saanaɔ i bɔo, mɛ́
ỉ́an pãsỉpi ń louo i kpálɛo. Buaa aafia pɔ́ wá wɛ́ dɔi
yãa kɛ̀ fama. 21 Wa gɔɔplakɛ̀, wi e pɔblèo, ɔ̃ Pɔlu fɛ̀lɛ
ònɛ́: Gbɛ̃́ɔ, tó a ma yãmà yãa, dɔ̃ wi fɛlɛ Kɛlɛti, músi
ń ásooɛ beeɔ gbàsa wá léo. 22 E tia málɛ lɛdawá, à
sɔ̃dilɛ! Á gbɛ̃e a gao, sema gópi wíwi bàasio. 23 Gỉa
gwã́ Lua pɔ́ má dɛ aà pɔ́ ũ mɛ́ mi zɔbleɛ̀, aà malaika
bɔ̀ mɔ̀a 24 à mɛ̀: Nsu vỉakɛo, Pɔlu. Sema ǹ Sezaa
aɛ le. Lua gbɛ̃́ pɔ́ kúńnɔ gó guuɔ bɔ̀nɛ aafia ḿpii.
25 Ayãmɛto gbɛ̃́ɔ, à sɔ̃dilɛ! Má Lua náai vỉ kɛ́ a kɛ lá
a òmɛɛwa. 26 Sema wà ka gũgũnae isaaa.

27 A gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosaide gwã́ ỉ́an pãsỉpi lɛ́ wá
gálɛ Adiati ía e tia. Ɔ wɛɛdo ígbɛ̃ɔ lɛ́ e wa kãikũ̀
ń gɔ̃sɔ̃lɛoɛ. 28 Ɔ aa bà i'ɛgwabɔ gbàɛ íu, aa è a ɛ
gã̀sỉsuu basiiɔ̃. Kɛ́ à kɛ̀ sàa yɔɔ aa gbàɛ lɔ, aa è a ɛ
gã̀sỉsuu bàaɔ̃. 29 Aalɛ pãa gbɛwa vỉakɛ, ɔ̃ aa kúla
mɛ̀n síiɔ̃ gbàɛ gó pɔ̀ɔkpɛ, ɔ̃ aalɛ Lua sisi gu dɔnɛ́
kpakpa. 30 Gópi zỉkɛnaɔ lɛ́ zɛwɛɛlɛ wà bɔlɛ gó guu
wà bàalɛ, ɔ̃ aalɛ gó suababɔpi pila aa da ía, aalɛ kɛ
lá wa ye kúlaɔ gbaɛ go'aɛwa. 31 Ɔ Pɔlu ò sosa badeɛ
ń aà sosanɛɔ: Tó gbɛ̃́ beeɔ i gɔ̃ gó guuo, á e bɔo. 32 Ɔ
sosaɔ gó suababɔ baɔ zɔ̃̀zɔ̃, aa tò à lɛ̀lɛ íu.

33 Kɛ́ gu ye dɔi, Pɔlu awakpànɛ́ ḿpii aa pɔble à
mɛ̀: A gɔɔ gɛ̃o mɛ̀ndosain gbã a gɔ̃ looa pɔblesai.
34 Málɛ awakpaɛ́ à pɔble, asa a maa á pɔlɛba àɔ dɔaɛ,
í e bɔ aafia. Baa á mikã mɛ̀ndo a vũaao. 35 Pɔlu yã́pi
oa gbɛa à pɛ̃ɛ sɛ̀ à Lua sáaukpà gbɛ̃́pii wáa, ɔ̃ a ɛ̀ àlɛ
só. 36 Ampii aa sɔ̃di̋lɛ aa pɔblè sa. 37 Wá gbɛ̃́ pɔ́ wá
kú gó guuɔ píi, wa ka gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń basiiɔ̃ síiɔ̃saio
(276). 38 Kɛ́ aa pɔblè aa kȁ, aa pɔ́wɛna bɔ̀lɛ zù íu, kɛ́
gó e yãfũkũ yã́i.

39 Kɛ́ gu dɔ̀ aa gɔ̃sɔ̃e è, aai dɔ̃o. Kɛ́ aa ísia sɔ̀ɔmiboa
è a gɔ̃sɔ̃ daai̋a, ɔ̃ aa zɛ̀ò wà gɛ́ ń góo isaaa we, tó wa
fɔ̃́. 40 Aa kúlaɔ wòlo aa tò í guu, ɔ̃ aa golilibɔɔ ba pòlo
gɔ̃̏ɔ. Aa go'aɛ zwãa pòo i̋anaɛ, ɔ̃ aa mipɛ̀ gɔ̃sɔ̃piwa.
41 Ɔ̃ aa si̋ ũfãau ń saɛ, ɔ̃ gó zɛ̀ we. Ũfãapi go'aɛ kũ̏
gíũgiũ, i fɔ̃ dèeo, ɔ̃ ikooa pɔ́ lɛ́ vi̋vi̋ ń gbãao lɛ́ gó
pɔ̀ɔkpɛ wiwi. 42 Sosaɔ zɛ̀ò wà dakpɛunaɔ dɛdɛ, kɛ́
an gbɛ̃e su kpáa'o pilimáo yã́i. 43 A̋ma sosa bade ye
Pɔlu misi, ɔ̃ à gi̋nɛ́ aa ń pɔeã kɛ. A ò kpadɔ̃naɔ dɔaa
kusi íwa aa bua, 44 gbɛ̃́ ki̋niɔ iɔ tɛ́ ń kpɛ lipɛpɛɛɔ ge
gó kasoɔ musu. Beewa ɔ̃ gbɛ̃́pii baa lè aafia.

28

Pɔlu kua Malita gũgũnaa

1 Kɛ́ wa baa lè aafia, wá mà gũgũnapi tɔ́n
Malita. 2 Beleɔ wá kṹ ɔplapla ń yeawázio. Aa
gbãakpàwázi, aa tɛ́ sa kàwɛ̃ɛ, asa lou nà maawa mɛ́
i̋ana bɔ̀lɛ. 3 Pɔlu yàa kele nàaa mɔ̀ lɛ́ kátɛu, píligona
ku a guu. Kɛ́ tɛ́ pusu aà pà, à bɔ̀ Pɔlu kũ̏ a ɔwa. 4 Kɛ́
beleɔ mlɛ̃pi è dɔ aà ɔwa, aa òkɔ̃ɛ: Gbɛ̃́ beeá gbɛ̃dɛnaɛ
si̋ana. Baa kɛ́ à bùa íwa aafia, si̋ana i weiɛ̀ àɔ kuo.

5 Ãma Pɔlu mlɛ̃pi gbȁ̃ɛ a dà tɛ́u, i yãe kɛɛ̀o. 6 Gbɛ̃́ɔ wɛ́
dɔi aà ɔ a ka à lɛ́lɛ gɛ ũ wegɔ̃ɔɛ. Kɛ́ à gɛ̃̀gɛ̃, aa è pɔe i
aà leo, ɔ̃ aa lɛ́ lȉlɛ aa mɛ̀ gbɛ̃́piá luaeɛ.

7 Gupi saɛ gũgũna gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ wȉ mɛɛ̀ Publiu bɛ
kuu. Â wá dílɛ gɔɔ àaɔ̃, à nibɔ kɛ̀wɛ̃ɛ ń yeawázio.
8 Publiu mae wúlɛa ń mɛ̀wãao, àlɛ bãnubãnukɛ. Ɔ
Pɔlu gɛ̃̀ aà kȉ́i, à wabikɛ̀ɛ̀ à ɔnàwà à aà gbȁ̃gbã. 9 Kɛ́
à gbȁ̃gbã màa, gũgũnapi gyãe kȉniɔ mɔ̀ aà kȉ́i, ɔ̃ aa
gbȁ̃gbã sɔ̃. 10 Aa wá kpɛlà maamaa. Kɛ́ wálɛ tá, aa
kȕsũakɛ̀wɛ̃ɛ lɔ.

Pɔlu kaa Loma

11 Wá kua gũgũnapiu mɔ àaɔ̃ gbɛa wa gɛ̃ gó'ilɛna
pɔ́ buziɛblè weu, wa dazɛu. Gópi bɔ̀ Alɛsãndi, wà
tã́asiaɔ seela kɛ̀wà. 12 Kɛ́ wa ka Silakusa, wa gɔɔ àaɔ̃
kɛ̀ we. 13 Bɔa we wa dɔ gɔ̃sɔ̃lɛi e wa gɛ kaò Lɛgio.
Kɛ́ a gu dɔ̀ ȉ́ana bɔ̀ gɛɔmidɔkȉi oi, a gɔɔ plaade wa
ka Puzɔli. 14 Wɛ̃́lɛpi guu wa Yesudeɔ lèu. Aa mɛ̀
wà sùuukɛ wà ãsɔ̃a do kɛńnɔ. Wá kɛ̀ màa, ɔ̃ wa da
Loma zɛ́u. 15 Loma Yesudeɔ wá bao mà, ɔ̃ aa mɔ̀
daiwálɛ. Gbɛ̃eɔ wá lé Apiu'ɛlɛu, gbɛ̃eɔ sɔ̃ gu pɔ́ wȉ
mɛ Pilakȉi'aaɔ̃u. Kɛ́ Pɔlu ń é, à Lua sáaukpà, aà sɔ̃
nȉni. 16 Kɛ́ wa ka Loma, wà Pɔlu gbà zɛ́ aàɔ ku adoa
ń sosa pɔ́ ȉɔ aà dɔ̃́ao.

17 Gɔɔ àaɔ̃ gbɛa Pɔlu Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔɔ sȉsi. Kɛ́ aa kȁ̃aa,
a ònɛ́: Ma gbɛ̃́ɔ, mi zã Yudaɔnɛ yãewao. Mi bɔ wá
deziɔ fɛlɛkaayãe kpɛo, ɔ̃ wà ma kũ Yelusalɛũ wà ma
kpa Lomadeɔwa. 18 Aa yãlàlaa, aai yãe e ma musu
à kà wà ma dɛo, ɔ̃ aa ye ma gbaɛ. 19 Ɔ Yudaɔ bɔ̀ ma
kpɛ. Teasi ma zɛ ń gɛa Sezaa kȉ́io,* i kɛ má yãvȉ ń

---

* **28:19** Zi̋n 25.11

ma bùsu gbɛ̃́ɔ no. 20 Ayã̂mɛto ma á gbɛ́a wà kɔ̃'e mà
oánɔ, asa gbɛ̃́ pɔ́ Isailiɔ wɛ́ dɔi yã̋i wà mɔɛ bee kàia.
21 Ɔ aa ɔ̀ɛ̀: Wi taalae e à bɔ̀ Yude bùsuu n yã̋
musuo. Wá gbɛ̃e sɔ̃ i bɔ we à sùwá ń n bao vãioo.
22 Wá è a maa wà yã̋ pɔ́ ń kũa ma n lɛ́u, asa wá mà
wi̋ lousisizɛpi bɛ̃̀ɛbo gupiiuɛ.
23 Aa gɔɔdi̋lɛkɔ̃ɛ ń Pɔluo, ɔ̃ aa mɔ̀ aà kı̋i ua pɔ́ à
pi̋lau dasidasi. A ye aa a yã̋zɛ dɔ̃ Yesu yã̋ musu,
ɔ̃ à dàalɛ Mɔizi ikoyã̂wa ń ãnabiɔ yã̋ɔ, à kpala pɔ́
bɔ̀ Lua kı̋i yã'ɔ̀nɛ́, à a bɔɔlɛkɛ̀nɛ́ za kɔɔkɔɔ e oosi.
24 Gbɛ̃eɔ yã̋ pɔ́ àlɛ oɔ zɛ́ è, ãma gbɛ̃eɔ gi̋i. 25 Kɛ́ aalɛ
kɛ̃aa ń lɛkpaao, Pɔlu yã̋ mɛ̀ndo kã̋fi̋nɛ́ à mɛ̀: Yã̋ pɔ́
Lua Nisi̋na dà ãnabi Isaiaɛ a ò á deziɔnɛá si̋anaɛ à
mɛ̀:
26 Gɛ ǹ o gbɛ̃́ beeɔnɛ,
aa swã̋kpa aaɔ gɛ́ yãemasai,
aa wɛ́tɛi aaɔ gɛ́ yãe'esai.
27 An nɔ̀sɛ paaao, kɛ́ aasu ɔ̃nɔkũo yã̋i,
an swã̋ gbãa, kɛ́ aasu yãmao yã̋i,
an wɛ́ kũaaa, kɛ́ asu kɛ̃o yã̋i,
asa aa ye ɛa sua mà ń gbã̋gbão.†
28-29 Ayã̂mɛto, àɔ dɔ̃ kɛ́ Lua gbɛ̃́ɔ zi̋ ń suabayão
buipãleɔwa. Aamɛ aa sí.
30 Pɔlu kɛ̀ kpɛ́ pɔ́ àlɛ a fi̋abo guu wɛ̃̀ bűu pla. Iɔ gbɛ̃́
pɔ́ aai̋ mɔ faaiboianɔɔ kũ ɔplapla píi. 31 A kpala pɔ́
bɔ̀ Lua kı̋i yã̋ waasokɛ̀nɛ́, à Dii Yesu Kilisi yã̋dànɛ́ ń
laaio kpálɛa, gbɛ̃e i kpaɛ̀o.

† **28:27** Isa 6.9-10

Bibeli Luayã̂taalá́
The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayã̂taala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.
If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9